ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 98 — 99 (5280 — 5281)
Аўторак, 28 жніўня 2001 года

Кошт у розніцу — 160 руб.

Мы павінны быць разам

У Мінску прайшоў спартыўна-музычны фестываль "За саюз"

У мінулыя выхадныя многім мінчанам не давялося ламаць галаву над тым, як правесці час — загадзя ў іх быў запланаваны паход на сталічны стадыён "Дынама". Дарэчы, вялізны стадыён быў амаль поўнасцю заняты. Чаму такая зацікаўленасць? Вядома, на гэты дзень планавалася вялікая спартыўна-забаўляльная праграма. Але ж людзі прыйшлі сюды не толькі дзеля яе. "Тут кожны сваёй прысутнасцю галасуе за саюз Беларусі і Расіі", — адзначыў праграмны дырэктар "Альфа-радыё", адзін з самых папулярных ды-джэяў нашай краіны Сяргей Кузін.

З упэўненасцю можна сказаць, што спартыўна-музычны фестываль "За саюз" выклікаў вялікую цікавасць. Яго арганізавалі Пастаянны камітэт саюзнай дзяржавы, Дзяржаўны камітэт па справах моладзі Рэспублікі Беларусь, Мінскі гарвыканкам, Рэспубліканскі цэнтр культуры і мастацтваў моладзі "Ювентус". Пачаўся фестываль футбольным матчам, у якім удзельнічалі зборныя каманды ветэранаў СССР і Беларусі. Сярод удзельнікаў былі такія зоркі, як Ігар Беланаў, Аляксандр Прохараў, Міхаіл Гершковіч, Георгій Кандрацьеў і іншыя. Быў сапраўды "класны" футбол. Дарэчы, беларусы выйгралі з лікам 6 : 5.

Футбалісты атрымалі шмат прызоў і падарункаў. Былі вызначаны лепшыя спартсмены матча, якія атрымалі ў якасці прызоў па аўтамабілю ГАЗ 31-02. Зоркі спорту прынялі рашэнне падараваць гэтыя машыны беларускім дзіцячым дамам.

Пасля футбола адбыўся розыгрыш прызоў сярод гледачоў, які правёў папулярны вядучы беларускага тэлебачання Сяргей Кухто. Сваіх уладальнікаў знайшлі 20 тэлевізараў, 20 відэамагнітафонаў, 10 халадзільнікаў і 2 аўтамабіля.

Працягам праграмы фестывалю быў канцэрт, які вялі Лаліта Міляўская і Сяргей Кузін. У ім удзельнічалі такія беларускія і расійскія эстрадныя знакамітасці, як "Сябры", Валерый Меладзе, Крысціна Арбакайтэ, Алег Газманаў, Вітас, Кірыл Слука, ДзіБронкс і Наталі, "Высакосны год", Уладзімір Ухцінскі, Наташа Каралёва і многія іншыя вядомыя выканаўцы. Па ўсім відаць, саюзная дзяржава вельмі ўважліва паставілася да гэтага фестывалю — як да вялікага свята. І атмасфера на мінскім стадыёне была вельмі цёплай, добразычлівай, сапраўды святочнай. Гэта адчулі і артысты. Яны, як мне здалося, з задавальненнем прымалі ўдзел у фестывалі. Мне стала цікава, як жа самі зоркі ставяцца да саюза нашых дзяржаў?

Анатоль Ярмоленка: "Добра, калі разам збіраюцца артысты, палітыкі, проста жыхары дзвюх краін, разам гуляюць, спяваюць, узгадваюць тое добрае, што нас аб'яднала. Так заведзена ва ўсім цывілізаваным свеце. Горш, калі б мы глядзелі адзін на аднаго з варожасцю. Таму мы заўсёды прымалі і будзем прымаць удзел у мерапрыемствах, якія аб'ядноўвае сяброўства — не дарэмна ж мы — "Сябры"! Ніхто не супраць таго, каб жыць у саюзе з Расіяй. Калі мы будзем адчуваць сабе тут, як дома, я — за такі саюз, бо ён дапаможа нам вырашыць многія нашы пытанні. Сёння нікуды не дзецца ад той глабалізацыі, што адбываецца ў свеце. Мы ўжо жылі і спявалі разам — вось гэта наш саюз".

Сяргей Кухто: "Мне крыўдна, што нам прыходзіцца даказваць відавочнае — тое, што мы павінны быць разам, што дзяліць нас не мае сэнсу. Але ж добра, што мы даказваем гэта на канцэртных пляцоўках, футбольных палях — шляхам творчасці і спорту".

Наталі: "Вядома, моладзь нашых краін была і застаецца разам. Мы — сябры, незалежна ад межаў. Яны не перашкаджаюць нам".

Вольга ЗАЙКІНА.

У школе новы дырэктар

Калі ў восьмую школу Маладзечна быў прызначаны новы кіраўнік, я, яе першы дырэктар, павіншаваў яго, бо ведаў раней як былога выпускніка школы. Ён вярнуўся ў сваю родную школу пасля заканчэння педінстытута і службы ў арміі, працаваў ужо настаўнікам, затым завучам.

— Зайшлі б, пагутарылі, — запрасіў ён асцярожна.

Я адмовіўся: "Паварыся спачатку ў сваім саку, падумай, не забудзь заглянуць у некаторыя гадавыя планы, пратаколы педсаветаў..."

— І пачытаць вашы матэрыялы пра школу, што былі змешчаны ў мясцовым друку і ў "Настаўніцкай газеце", — дадаў Расціслававіч — так па бацьку яго называлі яшчэ з часоў школьных за сур'ёзнасць і павагу...

Пасля такой размовы я з палёгкай уздыхнуў, сустрэцца хацелася, але лічыў, што гэта неэтычна: былы салдат, настаўнік, завуч — сам разбярэцца...

І вось амаль праз год, напярэдадні свята Перамогі, прыносяць мне вучні запрашэнне на традыцыйную сустрэчу школы з ветэранамі вайны, а подпіс — самога дырэктара. Жыве традыцыя! І была затым урачыстая частка, выступалі ветэраны, потым — мастацкая самадзейнасць вучняў і нават саміх настаўнікаў. Гэта ўжо новае. Затым... Затым мы ў кабінеце, дзе калісьці я правёў два дзесяткі год, а ён — першы...

— Прайшоў гонар, — пытаюся, — ад таго, што заўважылі, даверылі?

У адказ — скупая, шчырая ўсмешка...

— Гонару адчуў мала, а вось адказнасці — больш. Каб не падвесці настаўнікаў, што вучылі, сяброў-аднакласнікаў, што побач працуюць, і вас, былых кіраўнікоў, а таксама першую настаўніцу і сваю маці, таксама матэматыка школы...

Ну і стараўся, хоць бывала і цяжка... Але ж памятаю вашы словы, што калісьці гучалі на агульных лінейках, як мне казалі настаўнікі на педсаветах... Школа, маўляў, трымаецца на чатырох кітах: высокая паспяховасць, свядомая дысцыпліна, мастацкая самадзейнасць і спорт. Тым жыў у надзеі і жыву зараз... Праўда, ёсць удасканаленні, рэформы... Шлях — вядомы, мэта — адна: Чалавек — сын у сям'і, грамадзянін Бацькаўшчыны...

Я слухаю свайго пераемніка, ужо як прадаўжальніка, і ўспамінаю: такое адбывалася ў восьмай школе амаль сорак год таму — былі ж і раней рэформы, і была моладзь у калектыве. А хіба гэта недахоп?...

— Школа наша па-ранейшаму шматлікая, а вось бацькі, вучні змяніліся, — працягваў Аляксей Расціслававіч. — Бацькі вельмі маладыя, бо ў іх адно, рэдка два дзіцяці, а гэтыя нашчадкі больш складаныя. З аднаго боку, як бы і лягчэй, а з другога... Давай, каб ім было і лёгка, і лепей. Напрошваецца бацькоўскі "лікбез". Як растлумачыць бацькам, што іхнія адзіныя, непаўторныя — звычайныя дзеці, якімі былі і яны, што іх чакае такое ж жыццё ў працы — ніхто за іх працаваць не будзе! А яны ў сям'і акружаюць дзяцей бязмернымі клопатамі, купаюць у моры любові. Вынік вядомы: няма звычкі ў дзяцей да простай дамашняй працы. Дзяўчынкі растуць беларучкамі, а хлопцы — лайдакамі. За іх працуюць бабулі, дзядулі.

Аднойчы мне давялося пачуць на бацькоўскім сходзе, што ім, бацькам, асабліва маці, нялёгка выхоўваць дзіця — на рабоце будзь, дома на табе ўсе клопаты. Далей я запомніў кожнае слова, бо зала прыціхла — гаварыла жанчына:

— У сям'і тры мужыкі, гаспадар — чыгуначнік, а хлопцы — школьнікі. Сама працую па званку, і мне не цяжка, бо хлопцы дапамагаюць. Яны і ежу прыгатуюць, і шкарпэткі памыюць, і да прыходу з дзяжурства бацькі ў кватэры "марафет" навядуць — паважалі бацьку дзеці.

— Ну, і? — другі раз спытаўся я.

— А яшчэ, будучы завучам, паспрабавалі ўзняць дзіцячую праблему дамашніх спраў на секцыях класных кіраўнікоў і настаўнікаў-пачаткоўцаў. Але штосьці не спрацавала. Толькі асобныя праявілі зацікаўленасць... Я думаю па-ранейшаму. Вучыцца для жыцця, каб выхоўваць сумленных, працавітых — немалаважная задача школы. Тут і садружнасць наша, і асобаснае выхаванне, і пачынаць патрэбна з тых "першых крокаў", што зроблены... Прыжываецца, вядома, толькі тое, што пройдзе праз пачуццё ў самым маладым узросце, астатняе, што ў пазнейшы час, толькі прышчэпліваецца або не...

На ўрок пачаткоўцаў павінна прыйсці гульня з лялькамі, з "муркамі", каб самі дзеці стваралі для іх дабрабыт, праяўляючы клопат і гаспадарчую руплівасць... Менавіта тут народзіцца самастойнасць, якая павядзе ў самастойнае жыццё. Толькі такім чынам можам пазбавіцца ад той "сістэмы" выхавання маладых бацькоў, калі рыхтуюць дзяцей да жыцця, якога самі не ўяўляюць. А вынік вядомы: эгаіст, спажывец, вартая жалю бязвольная, бездапаможная істота. Такіх вакол нямала...

Я слухаў гэтыя словы роздуму ўжо сталага чалавека і верыў, што ён "пацягне" на бясконцым школьным шляху, што збудуцца яго мары аб выхаванні добрасумленнай, духоўна багатай, мужнай і фізічна дасканалай асобы...

Але хочацца вярнуцца да таго, з чаго пачынаў: з прыходу ў школу новага дырэктара. У данным выпадку ўдалы прыклад: прайшоў школьныя гады ў калектыве, які даў "пуцёўку ў жыццё", дзе спачатку нарадзілася мара (і не выпадкова!), якую ён здзейсніў і вярнуўся ў свой родны калектыў да пастарэлых і пасталелых педагогаў, якія сталі калегамі, дзе яго прыемна сустрэлі і ў цяжкія часы шчыра дапамагалі. Міма яго не прайшлі тыя пошукі новага, што пачыналіся, здабыткі, што былі знойдзены і замацоўваліся. Удумлівы, здольны вучань, памяркоўны, добразычлівы і эрудзіраваны настаўнік, дырэктар, які глыбока разумее навучальны працэс ужо на новым этапе развіцця адукацыі — на этапе рэформы. Вучыцца і вучыць, вучыцца ў жыцця. Праз практычную дзейнасць — ісці на зблiжэнне з прыродай, абараняць і прымнажаць яе багацці. Гэта ён бачыў ужо, калі на пустэчы вакол школы вырас гай, які стаў месцам адпачынку жыхароў горада. Ён, прайшоўшы армейскае жыццё, разумее, наколькі важнае для чалавека здароўе, бо яно само не прыходзіць, таму для развіцця моладзі ёсць добра абсталяваны спартыўны комплекс. Гэта ўсё рабілася на яго вачах і не толькі сведкай ён быў, а шчырым саўдзельнікам...

Прыход у школу новага дырэктара — заўсёды падзея, бо тычыцца яна не толькі калектыву настаўнікаў і вучняў, але нават і бацькоў. Неабыякавыя да яе і былыя працаўнікі, якія ў свой час прыклалі шмат намаганняў, каб стварыць дружны калектыў, паважаны бацькамі і вучнямі. Натуральна, узнімаліся пытанні: хто ён? Ці пацягне? Ці не парушыць традыцыі, якія складваліся гадамі?

Дарэчы, калі я прыйшоў у школу для гутаркі з дырэктарам, мяне сустрэла дзяжурная: "Калі вы да Расціслававіча, ён у камп'ютэрнай." І падазвала дзяўчынак, каб мяне да яго правялі...

— Сямікласніцы? — пытаюся.

— Ужо, — адказваюць. — А як вы даведаліся?

— Дык пра вас па радыё перадавалі, — адказваю. — І яшчэ пыталіся: "А які прадмет выкладае ваш дырэктар?" Ведаеце?

— А ўсе прадметы, — пачалі дзяўчынкі наперабой. — Прыйдзе ён у клас, калі нечакана захварэла настаўніца, спытае, што на дом было. Апытае нас, ацэнкі паставіць, і далей, каб не адсталі, новае растлумачыць... Проста дзіўна, як ён усё ведае, — задаволена прамовілі дзяўчынкі...

І вось камп'ютэрная. Абсталявана, як у людзей, бо сам дырэктар — і фізік, і матэматык. Але ў кабінеце ён не адзін: паўдзясятка хлопчыкаў і дзве дзяўчынкі за машынамі... І гэта ў час канікул: на дварэ ліпень ... і рамонт школы?

Знайшліся ў дырэктара і час, і жаданне.

— Што за кампанія? — пытаюся жартам.

— Наша змена, — адказаў з усмешкай, — ужо рыхтуем...

Толькі два штрыхі, але яны адметныя: калі настаўнік — сапраўдны настаўнік, у яго ўсё панастаўніцку... Дробязяў у выхаваццеля, як вядома, не бывае. Тым больш, што гэта быў дырэктар, а ён жа яшчэ і дарадца, і сябар, і руплівы гаспадар. Высокі, статны, разважлівы, крыху флегматычны: у словах скупаваты, няспешны. Такія павольна запрагаюць, але...

Ідзем пасля гутаркі па рэкрэацыі: вакол рамонт, падчышчаюцца панелі, фарбуюцца вокны, дзверы, падлога. Рыхтуецца школа да новага навучальнага, каб прыняць сотні новых вучняў.

А на тэрыторыі таксама змены: выкарчаваны старыя кусты, і ўжо вырастаюць атожылкі новых... І толькі перад уваходам у школу стаяць два вялізныя кусты язміну, абдаюць прыемным пахам у час цвіцення, а вакол сцяна дрэў — шумяць, пяюць бясконцую песню. А жыццё прадаўжаецца...

Аднойчы на лінейцы апошняга званка вучань-выпускнік прамовіў: "Школа — гэта карабель, а дырэктар — яго капітан..." Удалае параўнанне. Сапраўды, карабель баразніць прасторы мора, а школа — прасторы жыцця. Як першаму, так і другому жадаем шчаслівага плавання, спадарожнага ветру і трымаць сувязь з родным берагам.

Пажадаем гэтага і новаму капітану карабля — школы № 8 Маладзечна.

Уладзімір КАРАЛЬКОЎ,
ветэран вайны і працы.

Экспедыцыя "Зялёная школа" пабывала ў Мінску

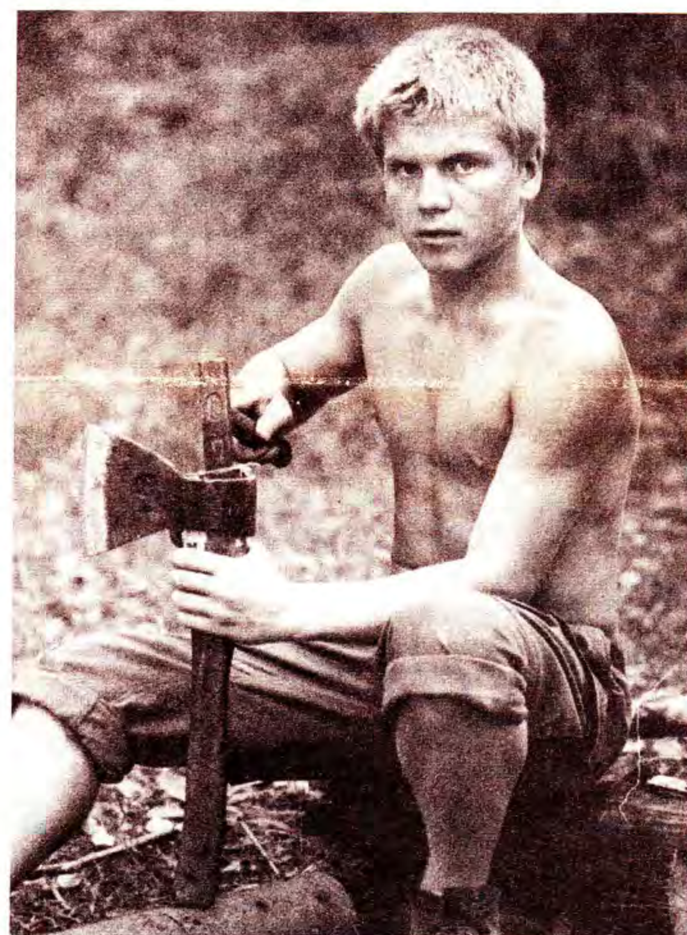

У Мінску пабывала эколага-турыстычная экспедыцыя "Зялёная школа" з польскага горада-пабраціма Маскоўскага раёна Зялёна Гура. Больш чым двухгадовае сяброўства звязвае калектывы экалагічнай школы з Польшчы і мінскай сярэдняй школы № 181. Іх настаўнікі і вучні неаднаразова абменьваліся візітамі, удзельнічалі ў агульных экалагічных праграмах. Гэтым разам іх палатачны лагер размясціўся ў маляўнічым лясным масіве непадалёк ад чыгуначнай станцыі Зялёнае пад Мінскам. Тут была праведзена эколага-турыстычная рабінзанада, пракладзена экалагічная сцяжына, адбылася сустрэча з работнікамі ляснолй гаспадаркі, прайшлі спартыўныя гульні і культурна-забаўляльныя мерапрыемствы.

НА ЗДЫМКАХ: падчас сустрэчы; "сякера — гэта сур'ёзна", — лічыць дзесяцікласнік сярэдняй школы № 181 Павел Пісьменскі.

Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА, БЕЛТА.

Скажу добрае слова

Настаўнік-даследчык

Сярод асветнікаў Мядзельшчыны, вядомых сваім працоўным, творчым почыркам, адметнае месца належыць настаўніцы геаграфіі, намесніку дырэктара сярэдняй школы №2 Мядзеля Тамары Грышкевіч.

Паслужны спіс Тамары Фёдараўны красамоўна сведчыць пра тое, што яна — таленавіты настаўнік-даследчык, творчы арганізатар адукацыі, педагог-географ, якога адразу заўважылі: з пераездам на радзіму ў Мядзел — праца ў раённым аддзеле адукацыі, дзе Грышкевіч вяла раённую школу "Адораныя дзеці", клуб "Юны даследчык-эксперыментатар". Не адзін год узначальвала пададдзел па дыферэнцыявана-індывідуальным навучанні і выхаванні падлеткаў. Зараз — праца ў сярэдняй школе № 2 райцэнтра. Тамара Фёдараўна вось ужо 11 гадоў з'яўляецца, па сутнасці, настаўнікам настаўнікаў, вядзе навукова-метадычную работу з педкалектывам.

Пётр Мікалаевіч Дурэйка, намеснік загадчыка аддзела адукацыі, зазначае:

— Т.Ф.Грышкевіч мае талент прыкмячаць і вылучаць дзяцей-зорачак. Штогод яе вучні — удзельнікі абласных і рэспубліканскіх алімпіяд. Яе выпускнікі становяцца студэнтамі геафака ў БДУ і педагагічных ВНУ, а ўступныя экзамены па геаграфіі здаюць не ніжэй чым на "5".

Ларыса Сіскевіч, Зоя Валасевіч, Коля Шабовіч, Алеся Лашук, Сяргей Скурко — вось тыя зорачкі, якія павышалі аўтарытэт сваёй школы пасля перамог на раённых, абласных і рэспубліканскіх алімпіядах па геаграфіі і прынеслі незвычайную радасць сваёй любімай настаўніцы — Тамары Фёдараўне Грышкевіч.

З цеплынёй згадвае Тамару Фёдараўну Сяргей Скурко — яе былы вучань, зараз — выпускнік геафака БДПУ імя М.Танка. Ён называе настаўніцу "педагогам ад Бога". Як географ Т.Ф.Грышкевіч творча асвойвае новыя педагагічныя тэхналогіі навучання. Так, модульная тэхналогія і Дальтан-план — гэта "педагагічны канёк" настаўніцы.

Муж Т.Ф.Грышкевіч — таксама педагог, фізік, дырэктар сярэдняй школы №1 Мядзела. Мікалай Лявонцьевіч і Тамара Фёдараўна выхоўваюць двух сыноў — Федзю і Дзіму. Яны ўпэўнены, што іх сыны-пяцікласнікі ў будучым стануць педагогамі.

Навукова-метадычнае даследаванне, над якім вось ужо колькі гадоў працуе Т.Ф.Грышкевіч ("Нетрадыцыйныя формы правядзення ўрокаў геаграфіі ў сярэдняй школе"), будзе апублікавана ў часопісе "Геаграфія ў школе".

Мікола ГРУДЗІНСКІ,
метадыст Мінскага абласнога ІПК.

Даражаць даверам

Скідзельскае ПТВ-199 штогод выпускае ў дарослае жыццё 180-200 чалавек. За 17 гадоў было падрыхтавана большяк 3 тысячы спецыялістаў з сярэдняй адукацыяй па спецыяльнасцях сельскагаспадарчай вытворчасці, у тым ліку майстар — плодаагароднік.

Вучэбна-вытворчая база дазваляе якасна ажыццяўляць прафесійную падрыхтоўку. Для навучання прадастаўлены цяпліца звыш 200 квадратных метраў, парнікі каля сотні квадратных метраў, 5,5 гектараў саду, у якім растуць пладовыя дрэвы і ягаднікі прагрэсіўных сартоў, выдзелена 1,5 гектара зямельнага участка пад агарод, 5 гектараў — пад цукровыя буракі. Майстрамі вытворчага навучання з'яўляюцца вопытныя педагогі з практычнымі навыкамі і тэарэтычнымі ведамі Вольга Аляксееўна Войтас і Аліна Тадэвушаўна Квяткоўская. Іх умелымі рукамі тут вырошчваюцца памідоры, агуркі, капуста, перцы і інш.

— Вольга Аляксееўна, — гаворыць намеснік дырэктара па вучэбна-вытворчым навучанні А.К.Паўлаў, — вельмі здольны спецыяліст, адданы сваёй справе. А чатыры гады таму даверылі ёй пасаду майстра вытворчага навучання. Яе здольнасці на гэтай пасадзе былі заўважаны ва ўпраўленні адукацыі аблвыканкама, якое палічыла мэтазгодным правесці ў нас семінар майстроў вытворчага навучання ўсёй вобласці. Наша супрацоўніца падзялілася вопытам работы на практычных занятках, паказала вучэбна-вытворчую базу. Па сваім характары Вольга Аляксееўна — дабрадушная, сціплая, за што яе вельмі паважаюць навучэнцы.

Адчувальную дапамогу ў вучэбна-вытворчым працэсе ПТВ аказвае калгас "Скідзельскі", які выдзяляе неабходную колькасць арганічных і штучных угнаенняў, з'яўляючыся ў пэўным сэнсе практычнай базай для навучання па большасці спецыяльнасцей. Паміж калгасам і вучылішчам — добрыя кантакты.

Ілля БАРЫСАЎ.

"Крыніца" № 68

Пабачыў свет жнівеньскі нумар часопіса "Крыніца", які адкрываецца "постаццю" "Я" Валерыя Маракова, аднаго з даволі цікавых, але маладаследаваных беларускіх паэтаў пачатку XX стагоддзя. Ён быў расстраляны восенню 1937 года сталінскімі апрычнікамі як "нацдэм" і "вораг народа", паспеўшы выдаць за сваё кароткае жыццё чатыры невялікія зборнічкі вершаў. Друкуюцца невядомыя чытачам, пазбаўленыя бальшавіцкай цэнзуры вершы паэта, а таксама ягоны "жыццяпіс" ды словы наўздагон яго трагічнаму жыццю і паэтычнай творчасці літаратараў В.Рагойшы, М.Мішчанчука, А.Марціновіча, А.Бельскага і С.Верацілы.

У рубрыцы "ЁН" чытачы часопіса гэтаксама мецьмуць магчымасць пазнаёміцца з жыццём і творчай біяграфіяй неардынарнага англійскага літаратара-ідэолага Олдаса Хакслі і прачытаць поруч з расповедам пра пісьменніка яго навелу "Х'юберт і Мінні" ды эсэ "Культура і асоба" ў перакладзе з англійскай мовы.

Друкуюцца два цікавыя пераклады. Жанна Некрашэвіч ды Ірына Шкурдзюк пераклалі з лацінскай мовы "Верш на ахвяраприношэнне чорнага быка ў Рыме, учыненае публічна нейкім грэкам дзеля супрацьстання чуме" знанага нашага земляка Міколы Гусоўскага, аўтара сусветна вядомай "Песні пра зубра".

Для рубрыкі "Яны" Святлана Сачанка пераклала з польскай мовы публіцыстыку Казіміра Барташэвіча — урывак з кнігі "З гісторыі паўстання Касцюшкі".

Арыгінальныя тэксты сучаснай беларускай літаратуры таксама прысутнічаюць у жнівеньскім нумары часопіса.

У рубрыцы "У нас" — аповесць-эсэ Сяргея Верацілы "Смех багоў", аўтабіяграфічныя навелы Сяргея Рублеўскага, "Зацемкі з левай кішэні" Леаніда Галубовіча, арытмічная паэзія Міколы Купрэева.

У напаўсур'ёзнай рубрыцы "Яно" друкуюцца "Афрыканскія рэчытатывы" паэткі, навукоўцы-тэолага Агаты Кормак.

Наступны нумар "Настаўніцкай газеты" выйдзе ў суботу 1 верасня.

Стадыён

Фізкультурна - спартыўны выпуск "НГ"

Спартыўная панарама

Кожны знаходзіць занятак па душы

Арганізацыя змястоўнага вольнага часу дзяцей і падлеткаў з'яўляецца адным з кірункаў дзейнасці Рэспубліканскага цэнтра фізічнага выхавання і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Аздараўленне юнакоў і дзяўчат праводзіцца РЦФВіС вось ужо тры гады запар на вучэбна-спартыўнай базе "Вілія", якая размяшчаецца на беразе маляўнічай рэчкі з аднайменнай назвай недалёка ад Маладзечна. Навокал — хвойны і бярозавы лес. Гімнастычны гарадок, манеж, гасцініца — якраз на беразе Віліі. Тут жа — сталоўка. Дзеці не толькі адпачываюць, але і знаходзяць сабе занятак па душы — усе яны з дзіцяча-юнацкіх спартыўных школ і школ алімпійскага рэзерву.

Тут ёсць футбольнае поле з лёгкаатлетычнымі дарожкамі і сектарамі для кідання і скачкоў, побач — валейбольная і баскетбольная пляцоўкі. У распараджэнні спартсменаў і трэнераў — крыты манеж. Дзюдаістаў там чакае татамі, а барцоў грэка-рымскага і вольнага стылю — дыван.

Ёсць памяшканне для прыхільніц мастацкай гімнастыкі, сучаснае абсталяванне ўстаноўлена для гімнастаў. Большую частку часу сваёй падрыхтоўкі акрабаты праводзяць менавіта тут: і танна, і ўтульна, і ад Мінска не надта далёка. Ёсць пляцоўка для заняткаў міні-футболам, валейболам, баскетболам.

Акрамя двухразовых трэніровак, у летніку масавіком-забаўнікам арганізуюцца забаўляльныя розыгрышы і гумарыны, конкурсы клуба вясёлых і знаходлівых і "Міс змены". А на дыскатэках прадстаўляецца выключная магчымасць наладзіць новыя кантакты, пазнаёміцца бліжэй.

Раніцай жа зноў усё ідзе па старым распарадку: пад'ём, зарадка, снеданне, трэніроўкі. Такі рытм жыцця і дысцыплінуе, і настройвае на пэўны лад. І не выпадкова: аздараўленчая работа тут сістэматызавана і разглядаецца як працяг вучэбна-выхаваўчага працэсу ў сістэме адукацыі. На зімовых, вясенніх, летніх і асенніх канікулах вучні і студэнты маюць магчымасць і аздаравіцца, і з карысцю для сябе адпачыць чатыры разы ў год.

Усмешкамі асвецім лета

На летніх аздараўленчых пляцоўках пры дзіцячых пакоях ЖЭУ унітарнага прадпрыемства "Жыллё" адпачынак юных барысаўчан быў распланаваны з улікам іх інтарэсаў і ўзроставых асаблівасцей.

Перавага (што цалкам задавальняла дзяцей) аддавалася рухомым гульням, якія педагогі стараліся ладзіць на свежым паветры. Больш за ўсё падапечным "Жылля" спадабаліся паходы ў зялёную зону, прычым адпачынак па традыцыі спалучаўся з экалагічным выхаваннем. Падлеткі агароджвалі мурашнікі, прыбіралі смецце, сачылі за тым, каб і пасля сябе пакінуць чыстую палянку.

Хлапчукі і дзяўчынкі ўдзельнічалі ў акцыі "Чысты горад", прысвечанай 900-годдзю Барысава. Яны сачылі за парадкам на тэрыторыях каля ЖЭУ, высаджвалі кветкі і ўсю змену даглядалі іх.

Часу сумаваць зусім не заставалася. Шматлікія цікавыя экскурсіі праходзілі ў родным горадзе, у Мінску, у этнаграфічным цэнтры "Дудуткі", у Бярэзінскім запаведніку. Дзеці наведалі асобныя прадпрыемствы Барысава, краязнаўчы музей і музей ПАСО-2, пабывалі на тэматычных вечарах у цэнтральнай гарадской бібліятэцы, хадзілі ў кінатэатры.

Конкурсы, гульні, дыскатэкі чаргаваліся са спартыўнымі мерапрыемствамі. Збіраючы вялікую колькасць балельшчыкаў, праходзілі сяброўскія сустрэчы футбольных каманд. Шмат новага даведаліся дзеці з аздараўленчай пляцоўкі пры ЖЭУ-3 падчас віктарыны, прысвечанай спартыўнаму турызму, якую правёдзіў кіраўнік гуртка велатурыстаў (дзіцячы пакой "Гранада") В.Б.Карасік.

С.А.Антонава, спецыяліст УП "Жыллё", якая курыруе дзіцячыя пакоі пры домакіраўніцтве, паведаміла наступнае:

— Мы ўсе пастараліся, каб дзеці цікава правялі час, адпачылі, аздаравіліся. Добра папрацавалі і педагогі, у тым ліку і пачаткоўцы — практыканты з педкаледжа, — і медыкі, і работнікі сферы харчавання.

На кожнае дзіця было выдзелена па 30 тысяч рублёў, толькі 3 тысячы даплачвалі бацькі. УП "Жыллё" шмат сродкаў затраціла на падрыхтоўку памяшканняў і абсталяванне суседніх тэрыторый. Каб дзеці адпачылі ў належных умовах, было ўкладзена каля 4 млн. рублёў.

196 юных барысаўчан задаволеныя тым, як яны правялі час на аздараўленчых пляцоўках пры дзіцячых пакоях ЖЭУ. Нездарма многія з іх стараюцца трапіць сюды і на наступныя канікулы. Колькасць ахвотнікаў, як правіла, перавышае магчымасці УП "Жыллё". Факт — красамоўны.

Алена РАМАНАВА.

Кубак уладальнікаў Кубкаў заваяваў "Універсітэт"

Пэўны плён прынесла Віцебску шматгадовая работа па развіцці футзалы. У гэтым сезоне мясцовая каманда "Універсітэт" не толькі выйграла Кубак і чэмпіянат Беларусі, але і паспяхова выступіла на сусветнай арэне. У Іспаніі быў заваяваны першы для Прыдзвінскага краю еўрапейскі трафей — Кубак уладальнікаў Кубкаў.

У Віцебску першыя крокі ў развіцці футзала былі зроблены ў 1994 годзе, калі ў Рэспубліцы Беларусь быў праведзены першы нацыянальны чэмпіянат. У ліку іншых у ім прыняла ўдзел і каманда "Pедінстытут — Лакаматыў". Яна паспяхова правяла ўвесь турнір, і віцябляне сталі першымі чэмпіёнамі. І толькі праз пяць гадоў — у 1999 г. — наступіў другі этап станаўлення каманды "Універсітэт", якая стартавала спачатку ў Кубку, а затым — у чэмпіянаце. Кубак жа паехаў на бераг Дзвіны, калі ў сістэматычным першынстве студэнты сталі другімі, уступіўшы толькі навалукомльскаму "Энергетыку".

Першым крокам на шляху ў Іспанію менавіта і стаў той поспех. Залаты дубль і атрымалі віцябляне ў цяперашнім футзальным сезоне — з лікам 4:1 адолелі спачатку канкурэнтаў з Новалукомля ў фінале Кубка краіны, а затым былі афіцыйна аб'яўлены чэмпіёнамі Беларусі. А Генадзь Сіткевіч і Андрэй Баранок па выніках сезона прызнаны лепшымі варатарам і нападаючым. Дарэчы, апошні таксама заняў другое месца сярод лепшых бамбардзіраў чэмпіянату — на яго рахунку 48 мячоў.

Перамогу ж студэнтаў у "залатым" сезоне забяспечвалі паўабаронцы — Вячаслаў Гнуцэнка, Сяргей Гілеў, Яўген Корбан, Дзмітрый Эйвазаў, Ігар Іваноў, Аляксандр Пагуляеў, Гела Бігвава, Андрэй Багдановіч, Вадзім Хлопцаў, нападаючыя — Сяргей Аўчарэнка, Андрэй Баранок, Міхаіл Барадаўка, варатары — Генадзь Сіткевіч, Дзмітрый Максімаў, Віталь Кавалёў.

Урачыстае віншаванне лідэраў чэмпіянату адбылося ў Віцебскім гарвыканкаме. Да каманды з цёплымі словамі ўдзячнасці звярнуліся віцэ-мэр Уладзімір Кічыгін, рэктар Віцебскага дзяржаўнага універсітэта імя Машэрава Аркадзь Русецкі, старшыня аблспортупраўлення Уладзімір Сінкавец. Каштоўныя падарункі — дываны, гадзіннікі, фотаапараты былі ўручаны шчаслівым уладальнікам Кубка. "На дасягнутым не спыняцца!" — заклікалі юнакоў усе прысутныя ў зале. І яны мелі рацыю — наперадзе ўдзельнікаў каманды чакаюць новыя сур'ёзныя выпрабаванні. Уладзімір Кічыгін паабяцаў за перамогу ў чарговым турніры падараваць камандзе аўтамабіль. Паўтарыць жа свой ранейшы поспех, вядома, будзе нялёгка — супраць пераможцаў усе звычайна гуляюць з падвоенай энергіяй. Віцябляне пра гэта ведаюць і памятаюць. І не толькі студэнты, але і студэнткі — у футзал у гэтым паўночным горадзе нашай краіны гуляюць не толькі мужчыны, але і прадстаўніцы цудоўнай паловы чалавецтва. У чэмпіянаце Беларусі прымае зноў удзел "Універсітэт", але з прыстаўкай "95".

Сярод жанчын турнір з'яўляецца адкрытым — узровень чэмпіянату павышае тое, што тут спаборнічаюць каманды з бліжэйшага замежжа. Віцяблянкі летась былі трэцімі, а сёлета — другімі, уступіўшы толькі масквічкам. У фінале адкрытага Кубка Беларусі па гэтым відзе спорту расіянкі зноў выйгралі ў студэнтак з горада на Дзвіне з лікам 3 : 1. Але нягледзячы на гэта "Універсітэт-95" з'яўляецца мацнейшай камандай нашай краіны. У яе ліку варатары Юлія Патапенка, Жанна Гаўрыленка, абаронцы Вікторыя Крылова, Алена Стах, Ірына Мікалаева, Настасся і Марына Лушчынскія, Марына Кузняцова, паўабаронцы Людміла Пятрачкова, Ганна Яблыкава, Марына Жулева, Наталля Верэнева, Наталля Юшкевіч, Ала Сяргеенка, Наталля Канашонак; нападаючыя Таццяна Сторажава, Кацярына Жукава, Таццяна Логінава, Алеся Фісенка, Галіна Станкевіч. Нельга не сказаць слоў удзячнасці, адзначаючы поспехі віцебскіх футзальных каманд — мужчынскай і жаночай — у адрас галоўнага трэнера Генадзя Пашкевіча, які зрабіў усё магчымае для дасягнення гэтых поспехаў, спачатку — працуючы ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце, а цяпер — у аблспортупраўленні. У дасягненні калектыву добры ўклад уносіць і рэктар Аркадзь Русецкі, які заўсёды аказвае сваім камандам пэўную дапамогу.

У вырашэнні розных праблем дапамагаюць віцебскім футзалістам абласное і гарадское спортупраўленні, якія ўзначальваюць Уладзімір Сінкавец і Пётр Аляксееў.

Можна спадзявацца, што пры садружнасці зацікаўленых бакоў поспех віцебскай футзале забяспечаны.

Пётр ПАЛЕСКІ.

Дзяўчына ў камандзе мужчын

Асабліва вызначылася віцяблянка, майстар спорту, бронзавы прызёр чэмпіянату Еўропы 2000 года сярод юніёраў, удзельніца XXVII Алімпійскіх гульняў па цяжкай атлетыцы Ганна Бацюшка. Без асаблівых намаганняў у рыўку яна адолела першапачатковую вагу — 85 кг, пакарыла снарад у 90 кг і беспаспяхова штурмавала штангу ў 92,5 кг. Полька Клейноўска паказала такі ж вынік. Праўдстаўніца Кітая Чэн Гуопінг нязначна адстала ад лідэраў — 87,5 кг. У штуршку ўзяла Ганна толькі першапачатковую вагу — 102,5 кг., але і гэтага было дастаткова, каб узняцца на трэцюю ступеньку п'едэстала гонару, заваяваўшы "бронзу" (у Сіднеі ў яе было восьмае месца). Улічваючы юны ўзрост Ганны (19 год) — упаўне адпаведнае дасягненне для першага разу. На Алімпіядзе, дарэчы, яна была адзіная дзяўчына ў камандзе мужчын-цяжкаатлетаў.

На пытанне, ці задаволена яна дасягнутым у Сіднеі, адказала:

— Не зусім. Восьмае месца — гэта нядрэнна, але я магла заняць і шостае, і вышэй. На жаль, не дабрала каля двух кілаграмаў. З другога боку, прыбавіла ў штуршку: палепшыла свой вынік на афіцыйных турнірах на 5 кілаграмаў.

А ў чыста мужчынскім відзе спорту яна аказалася дзякуючы трэнеру Б.П.Кухарэнку. Ён яе заўважыў і прапанаваў паспрабаваць. Яна прыйшла ў залу, пазнаёмілася. А калі адправілася на трэніроўку ў першы раз, нават не ведала, што гэта за від спорту, ніколі пра яго не чула.

Дэбютавала ў 12 год — аб дасягнутых ёю выніках адзначалася вышэй. Ганна Бацюшка зазначыла, што гэты від спорту павінен развівацца ў нашай краіне, як развіваецца ва ўсім свеце. Так што ёсць шанс, што на наступных Гульнях яна будзе не адзінай прадстаўніцай цяжкай атлетыкі на Беларусі.

Спартакіяда фінішавала

У фінальных спаборніцтвах чарговай Спартакіяды Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі, якія праводзіліся па 34 відах спорту, удзельнічалі 3441 чалавек. Асабліва арганізавана і масава прайшлі спаборніцтвы па плаванні, лёгкай атлетыцы, спартыўных гульнях, відах адзінаборстваў і турызму.

Спартыўным клубам гэтай ВНУ, які ўзначальвае вопытны кіраўнік і ўмелы, ініцыятыўны арганізатар Аляксандр Анціпін, падведзены папярэднія вынікі Спартакіяды сярод каманд факультэтаў і інтэрнатаў. Згодна з набранымі заліковымі ачкамі, табліцу агульнакаманднага першынства ўзначаліў аўтатрактарны факультэт, які выйграў у будаўнікоў і машынабудаўнікоў.

Сярод каманд інтэрнатаў лідзіруе інтэрнат № 12, якому ўступілі адпаведна інтэрнаты №№ 15 і 6.

Як вядома, Прэзідэнтам і Урадам краіны гэты год аб'яўлены годам здаровага ладу жыцця. У сувязі з гэтым у аглядзе-конкурсе на лепшую пастаноўку спартыўнай і фізкультурна-аздараўленчай работы паміж факультэтамі і іншымі падраздзяленнямі па пытаннях умацавання здароўя сярод выкладчыкаў і студэнтаў правядзенню спартыўна-масавых мерапрыемстваў у БДПА ўдзяляецца першаступеннае значэнне.

Канчатковыя вынікі агляду-конкурсу будуць падведзены потым — у новым вучэбным годзе.

У атмасферы цеплыні і сяброўства

Ужо звыш дзесяці гадоў на базе Рэспубліканскага цэнтра дзіцячага і юнацкага турызму і экскурсій арганізоўваюцца летнікі па адпачынку дзяцей. З 1996 года сюды з'язджаюцца лепшыя ўдзельнікі гурткоў краязнаўча-турысцкага зместу, а таксама — хлопчыкі і дзяўчынкі, якія прымаюць дзейны ўдзел у стварэнні музеяў і выстаў мясцовага значэння.

Асноўная мэта летніка — гэта не толькі аздараўленне дзяцей, але і правядзенне выхаваўчых мерапрыемстваў, яркія адбываюцца пад кіраўніцтвам высокакваліфікаваных педагогаў і экскурсаводаў — яны шмат цікавага апавядаюць пра адметныя мясціны нашай сталіцы.

Усяго адпачыла 100 чалавек, для якіх былі створаны выдатныя ўмовы. Дзеці жылі ў пакоях па 4-8 чалавек, харчаваліся тры разы ў дзень у сталоўцы БДУ. Па тэрытарыяльнай прыкмеце былі сфарміраваны чатыры атрады. Адпачынак у кожным з іх ладзіўся па адпаведнай праграме, былі праведзены тры аўтобусныя экскурсіі, дзеці пазнаёміліся з гарадскімі музеямі і сталічнымі тэатрамі.

Асаблівая ўвага надавалася і пешым экскурсіям, дзякуючы якім удзельнікі летніка пабывалі ў парках імя М.Горкага і імя Чалюскінцаў, на Камсамольскім возеры і ў Мінскім метрапалітэне, у Чырвоным Касцёле святых Сымона і Алены, у Курапатах, у Лошыцкім парку, на Маскоўскіх могілках і ў многіх іншых мясцінах.

Праводзілася азнаямленне дзяцей з рознымі пазашкольнымі ўстановамі. У іх ліку — Палац моладзі і Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навучэнцаў.

Дзеці пабывалі таксама ў Раўбічах і ў музеі "Менка" пад адкрытым небам.

У вячэрні час арганізоўваліся розныя цікавыя гульні, забаўляльная спартландыя, дыскатэкі, конкурсы "Казка на новы лад". У інсцэніроўках казак, краязнаўчых апавяданнях жанры і творчыя магчымасці не абмяжоўваліся. З вялікім захапленнем удзельнічалі дзеці ў конкурсах малюнкаў. Адбываліся сустрэчы і вечарыны з творчымі людзьмі.

Так, напрыклад, паспяхова прайшоў вечар гітарнай музыкі, на якім вядучы цікава расказаў пра гісторыю і канструкцыю гітары. Вечарына прынесла карысць: нават тыя, хто ніколі не браў у рукі гэты інструмент, атрымалі першыя навыкі ігры на ім. А потым гучалі песні: творы Грабеншчыкова, гуртоў "Кіно", "Машына часу", "Наўціліус Пампіліус". Асноўным жа "цвіком" праграмы стала ігра на гітары пры дапамозе запальнічкі.

Вечар, як, зрэшты, і ўсе папярэднія мерапрыемствы ў летніку, адбыўся ў цудоўнай атмасферы — цеплыні і сяброўства.

Наталля РАМАНКЕВІЧ, Таццяна АНІСІМАВА,
студэнткі IV курса факультэта беларускай філалогіі і культуры БДПУ імя М.Танка.

Тэхнічным відам спорту патрабуецца дапамога

Традыцыйна штогод Рэспубліканскім цэнтрам тэхнічнай творчасці навучэнцаў праводзяцца спаборніцтвы сярод вучняў па васьмі відах спорту: трасавым мадэлізме, авіямадэльным, ракетамадэльным, суднамадэльным, картынгу, аўтамадэльным (кордавыя і радыёкіруемыя мадэлі), радыёспорту. Сёлета праведзены VII Рэспубліканскія спаборніцтвы навучэнцаў. Мэтамі і задачамі іх з'яўляліся патрыятычнае выхаванне, выяўленне мацнейшых спартсменаў для камплектавання зборных каманд рэспублікі, папулярызацыі тэхнічных відаў спорту, падвядзення вынікаў работы спартыўна-тэхнічных гурткоў, секцый і іншых аб'яднанняў вучэбных установ пазашкольнага выхавання сістэмы адукацыі.

У спаборніцтвах прымалі ўдзел каманды з усіх абласцей нашай краіны. Так, напрыклад, па картынгу яны праходзілі ў спартыўным цэнтральным корпусе "Вікторыя". У іх лідзіравала Гомельская вобласць, якая выйграла ў каманд Мінска і Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў.

Дарэчы, картынг карыстаецца вялікім попытам сярод навучэнцаў, але, на жаль, ён усё больш становіцца элітным відам, паколькі патрабуе значных фінансавых сродкаў.

Спаборніцтвы па аўтамадэльнаму спорту (кордавыя мадэлі) праходзілі ў Калінкавічах.

Пераможцам аказаўся Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навучэнцаў — 1200 балаў. Са значным адрывам яму ўступілі гамяльчане і брэстаўчане, якія атрымалі адпаведна па 850 і 769 балаў.

У спаборніцтвах па радыёспорту перамаглі мінчане. На другім месцы былі вучні Брэсцкай вобласці і на трэцім — навучэнцы Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці.

Але апошнія першынствавалі ў паядынку па аўтамадэльнаму спорту (радыёкіруемыя мадэлі), які адбыўся ў Бабруйску. Другімі былі вучні з Гомеля і трэцімі — з Магілёва.

Як зазначыла загадчык спартыўна-тэхнічнага аддзела Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў Наталля Альхімовіч, у гэтым годзе назіралася павышэнне цікавасці да тэхнічных відаў спорту. Дзякуючы гэтаму ў некаторых рэгіёнах былі дасягнуты больш высокія вынікі. Так, напрыклад, Мінская вобласць у суднамадэльным спорце ўзнялася з апошніх месцаў на чацвёртае. Аднак па-ранейшаму ёсць цяжкасці па фінансавым забеспячэнні каманд. З гэтай прычыны не ўсе яны маюць магчымасць удзельнічаць у спаборніцтве. Тым не менш энтузіязм, адданасць сваёй справе садзейнічаюць папулярызацыі тэхнічных відаў спорту. Невыпадкова многія юнакі са сваімі мадэлямі выступілі за межамі нашай рэспублікі, у тым ліку ў Чэхіі і Польшчы. А Іван Цілынаў стаў чэмпіёнам Еўропы 2000 года і перамог у гэтым годзе ў рэспубліканскіх спаборніцтвах.

Наталля ГРЫНКЕВІЧ.

Загараюцца зоркі ў біятлоне

Вольга Цецярук неўзабаве скончыць школу. Апошнія гады яна пачала сур'ёзна займацца біятлонам і зараз з'яўляцца кандыдатам у майстры спорту.

А ці лёгка ж гэта? Лічыце самі: акрамя агульнафізічнай і стралковай падрыхтоўкі штогод гэта яшчэ прыкладна тысяча кіламетраў на лыжах і больш за шэсцьсот кіламетраў кросу. Але ўсё гэта робіцца не дарэмна — сёлета на Кубку рэспублікі па біятлону сярод юнакоў яна заняла прызавое трэцяе месца.

Дасягнуць станоўчых вынікаў ёй дапамагае трэнер, а таксама яе бацька Анатоль Сямёнавіч Цецярук. Вольга — не адзіная "зорка" ў секцыі біятлону Наваградскай ДЮСШ. Яе выхаванцы добра вядомыя ў краіне. Некаторыя з іх увайшлі ў склад нашай зборнай, прымаюць удзел у рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах.

Юрый БОНДАРАЎ.

НА ЗДЫМКУ: Воля і Анатоль Сямёнавіч Цецярукі.

Узнагарода самай юнай

Матчы з удзелам суперзорак могуць прыцягнуць, вядома, найбольшую ўвагу прыхільнікаў шахмат. І, безумоўна, нікога не пакінуць раўнадушнымі партыі з удзелам Анатолія Карпава, Гары Каспарава, Уладзіміра Крамніка і іншых знакамітых шахматыстаў. Але варта зазначыць, што адначасова зоркам лепш павышаць сваё спартыўнае майстэрства ў кампаніі зорачак падрастаючых — рэкі ж пачынаюцца з ручайкоў.

У мінскай шахматна-шашачнай дзіцяча-юнацкай школе алімпійскага рэзерву № 1 упраўлення адукацыі сталіцы, вядомай на ўвесь спартыўны свет, адбыўся турнір па шахматах з удзелам прыхільнікаў гэтага віду спорту з усіх рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь. За права быць мацнейшымі спаборнічалі паміж сабой міжнародныя і нацыянальныя майстры спорту, кандыдаты і першаразраднікі. Вялася і агульная турнірная табліца. Вынікі падводзіліся ў кожнай узроставай групе.

Лідзіраваў мінчанін, кандыдат у майстры спорту Андрэй Жыгалка, які ў агульным турніры набраў 8 ачкоў з 9 магчымых. І невыпадкова. Андрэй з'яўляецца чэмпіёнам нашай краіны сярод 16-гадовых шахматыстаў. У гэтым жа турніры ў яго быў найвышэйшы рэйтынг — 2400. На 0,5 ачка адстаў ад яго Дзмітрый Палякоў, заняўшы ў пратаколе другі радок зверху, і трэці — Раман Лаўрэцкі — 7 ачкоў. Абодва яны — кандыдаты ў майстры спорту.

Малодшы брат, пераможца турніру, Сяргей аказаўся на пятым месцы, хаця ён ад трэцяга прызёра адстаў толькі на паўачка — 6,5. Дарэчы, ён з'яўляецца чэмпіёнам Беларусі сярод хлопчыкаў 12 — 14 год. Каментарыі, як кажуць, не патрэбны. Варта зазначыць, што дыпломы і грашовыя прызы заваявалі пераможцы і прызёры кожнай узроставай групы. Самая юная 7-гадовая Ланіта Стэцко ўдастоена спецыяльнай узнагароды. А норму кандыдата ў майстры спорту выканаў самы старэйшы ўдзельнік — 67-гадовы Сяргей Пятровіч Каваленка. "Лепшаму ветэрану" — такога прыза ён быў удастоены за пэўнае спартыўнае майстэрства.

На любы густ

Не першы год дзейнічае ў Пухавіцкім раёне ваенна-патрыятычны летнік "Абаронца", дзе праходзяць аздараўленне юнакі 14 — 17 гадоў. Яны, акрамя адпачынку, на працягу 24-дзённай змены атрымліваюць спецыяльныя навыкі для службы ў арміі.

Напружаная праграма летніка становіцца сапраўдным выпрабаваннем іх сіл і характараў, паколькі ў цэнтры ўвагі знаходзіцца дысцыпліна. Пасля кожнай змены дамоў вяртаюцца ўзмужнелыя і ўпэўненыя ў сабе хлопцы — гэта значыць "Абаронца" апраўдвае сваю назву.

Экалагічны летнік добраахвотнай працы моладзі "Адраджэнне" таксама карыстаецца вялікай папулярнасцю. Яго ўдзельнікамі з'яўляюцца 50 чалавек з 28 рэгіёнаў Мінскай вобласці. Сярод іх і вучні школ Стаўбцоўскага раёна.

Акрамя добраўпарадкавання тэрыторыі юнакі займаюцца культурна-асветніцкай дзейнасцю і спартыўна-масавай работай.

У раёнах Міншчыны наогул было арганізавана мноства летнікаў рознай накіраванасці — валанцёрскія, спартыўна-патрыятычныя, экалагічныя, абаронна-спартыўныя і інш.

Пётр ШУБЯНОК.

Чэмпіёнамі становяцца студэнты

У чэрвені 1937 года газета "Красный спорт", расказваючы пра Усесаюзны фізкультурны парад на Чырвонай плошчы Масквы, пісала: "Найбольшы поспех з усіх нацыянальных дэлегацый выпаў на долю беларусаў. Яны паказалі зладжанае, вельмі добра падрыхтаванае і ад пачатку да канца прадуманае відовішча". Высокую ацэнку выступленню пасланцоў з Беларусі далі і іншыя газеты. Так, "Комсомольская правда" ад 23 ліпеня таго ж года адзначыла: "Калі закончыўся парад фізкультурнікаў на Чырвонай плошчы, усе, хто прысутнічаў на трыбунах, сышліся на тым, што адно з самых лепшых, запамінальных выступленняў належыць фізкультурнікам Беларускай рэспублікі. У парадзе ўдзельнічала 250 студэнтаў Беларускага тэхнікума фізічнай культуры". Гэты поспех не быў выпадковым. Ён з'явіўся вынікам вялікай і напружанай працы ўсёй фізкультурнай арганізацыі рэспублікі. Пасля цудоўнага выступлення на Усесаюзным фізкультурным парадзе на Чырвонай плошчы Беларускі дзяржаўны тэхнікум фізічнай культуры быў адзначаны ЦВК СССР. У яго пастанове "Аб узнагароджанні добраахвотных спартыўных таварыстваў, работнікаў і майстроў фізічнай культуры" ("Известия", 1937, 28 ліпеня) указвалася:

"За ўзорную пастаноўку справы падрыхтоўкі кадраў фізічнай культуры і за высокія спартыўна-фізкультурныя дасягненні ўзнагародзіць ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга Беларускі тэхнікум фізічнай культуры.

Рэарганізаваць Беларускі тэхнікум фізічнай культуры ў Інстытут фізічнай культуры Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

М.КАЛІНІН, старшыня ЦВК СССР

А.ГОРКІН, сакратар ЦВК СССР

Масква, Крэмль, 22 ліпеня 1937г."

Пад кіраўніцтвам першага дырэктара інстытута М.Скупава 1 лістапада 1937 года ў новай ВНУ пачаліся вучэбныя заняткі. Спачатку яны праходзілі ў старым памяшканні тэхнікума па вул.Валадарскага, а ў жніўні 1939 года інстытут быў пераведзены у новы корпус па вул.Пушкіна (цяпер праспект Ф.Скарыны, 49).

Да 1941 года ў Беларускім дзяржаўным інстытуце фізічнай культуры былі падрыхтаваны 102 спецыялісты па фізічнай культуры і спорту. Другая сусветная вайна перапыніла вучобу. У час Вялікай Айчыннай вайны на розных франтах адважна змагаліся каля двухсот выкладчыкаў і студэнтаў інстытута.

Адразу ж пасля вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў з 1 кастрычніка 1944 г. аднавілася работа інстытута. Пераважна сіламі выкладчыкаў і студэнтаў уводзілі ў строй памяшканні і спартыўныя аб'екты. У наступныя гады Беларускі дзяржаўны інстытут фізічнай культуры значна пашырыў сваю вучэбна-вытворчую базу. Былі пабудаваны новыя інтэрнаты, басейн, стадыён, спартыўныя базы, а ў 1983 годзе — новы вучэбны корпус на праспекце П.М.Машэрава. Для спартыўных заняткаў і адпачынку студэнтаў і супрацоўнікаў акадэміі ёсць лёгкаатлетычныя стадыёны, гімнастычныя і гульневыя залы, басейн, футбольныя палі, корты, пляцоўкі, студэнцкія гасцініцы, а таксама спартыўна-аздараўленчы летнік на возеры Дрывята — ў адным з найпрыгажэйшых месц Беларусі на Браслаўшчыне.

На базе Беларускага дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга інстытута фізічнай культуры створана Беларуская дзяржаўная Акадэмія фізічнай культуры і спорту Рэспублікі Беларусь, якая заўсёды была і цяпер з'яўляецца вядучай навукова-метадычнай і фізкультурна-спартыўнай установай. Яна — галоўны вучэбна-метадычны цэнтр, на базе якога праводзіліся міжнародныя, усесаюзныя, рэспубліканскія і занальныя мерапрыемствы па праблемах фізічнай культуры і спорту (нарады, канферэнцыі, семінары, сімпозіумы, конкурсы, выставы і інш).

На працягу пяці гадоў вучобы (на факультэце завочнага навучання — шасці) студэнты атрымліваюць пэўны аб'ём ведаў па спецыяльных сацыяльна-эканамічных, агульнанавуковых і агульнаадукацыйных, а таксама гуманітарных дысцыплінах, наведваюць факультатывы, рыхтуюць і абараняюць курсавыя і дыпломныя работы, праходзяць вучэбную педагагічную практыку ў школе і па спецыялізацыі ў ДЮСШ, у паліклініках і бальніцах, выступаюць са справаздачамі на навуковых канферэнцыях. Усяго ў АФК навучаюцца больш за тры тысячы студэнтаў па спецыялізацыях: коннага, веславальнага, канькабежнага, стралковага, веласіпеднага, лыжнага спорту, а таксама па лёгкай атлетыцы, гімнастыцы, фігурным катанні, плаванні, усіх відах барацьбы, цяжкай атлетыцы, боксу, фехтаванні, рукапашным баі, спартыўных гульнях, менеджменту, спорту і турызму, фізічнай рэабілітацыі, лячэбнай фізічнай культуры, дашкольным фізічным выхаванні, арганізацыі фізкультурна-аздараўленчай работы і турызму.

З 2 чэрвеня 1965г. у Акадэміі фізічнай культуры і спорту працуе аспірантура, з 14 лістапада 1986 года — спецыялізаваны савет па прысуджэнні вучонай ступені кандыдата педагагічных навук, а з 17 чэрвеня 1992 года — доктара педагагічных навук. Больш за 70 працэнтаў работнікаў з вышэйшай адукацыяй па фізічнай культуры і спорту ў Беларусі — выпускнікі АФК (БДІФК).

З 1937 па 2000 год у сценах навучальнай установы падрыхтавана больш за 20 тысяч спецыялістаў, 16 з якіх сталі дактарамі навук, прафесарамі, больш як 160 — кандыдатамі навук і дацэнтамі. За выдатную работу сотням выпускнікоў прысвоены званні "Заслужанага трэнера БССР" (і СССР, а таксама Рэспублікі Беларусь), "Заслужанага дзеяча фізічнай культуры" і іншыя.

Пад іх непасрэдным кіраўніцтвам студэнты і выпускнікі акадэміі ўнеслі вялікі ўклад у дасягненні беларускага спорту на Алімпійскіх гульнях і многіх буйнейшых міжнародных спаборніцтвах. За 47 гадоў (з 1952 па 1999) на Алімпійскіх гульнях яны заваявалі 80 медалёў, у тым ліку 43 залатыя, і каля 200 разоў станавіліся чэмпіёнамі Еўропы і свету. Сярод выхаванцаў АФК (БДІФК) — шматразовыя чэмпіёны алімпіяд: Алена Бялова, Аляксандр Мядзведзь, Віктар Сідзяк, Віталь Шчэрба, Уладзімір Парфяновіч, Святлана Багінская і многія іншыя. На Алімпійскіх гульнях 1996 г. у Атланце (ЗША) удзельнічаў 21 студэнт акадэміі, а ў сіднейскай алімпіядзе-2000 — каля 30.

Важным раздзелам дзейнасці ВНУ з'яўляецца навукова-даследчая работа па праблемах фізічнага выхавання і спорту. За 53 гады (з 1946 па 1999 гг.) выкладчыкамі і супрацоўнікамі БДАФК (БДІФК) апублікавана больш як восем тысяч навуковых, вучэбных і метадычных работ, у тым ліку больш як 400 падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў. У акадэміі налічваецца 245 штатных работнікаў (з іх больш паловы мае вучоныя ступені і званні), якія навучаюць звыш трох тысяч студэнтаў, аспірантаў і прадстаўнікоў шэрагу замежных краін. Многія са студэнтаў таксама займаюцца навукова-даследчай работай. Больш як 50 з іх — лаўрэаты агульнадзяржаўных і міжнародных студэнцкіх навуковых конкурсаў.

Праведзена вялікая праца па падрыхтоўцы, рэцэнзаванні і апублікаванні тыпавых вучэбных праграм па дысцыплінах фізкультурна-спартыўнага профілю.

У рамках статуса асноўнага навукова-педагагічнага цэнтра фізкультурна-спартыўнай адукацыі БДАФК Рэспублікі Беларусь развівае асноўныя напрамкі ў сістэме навукова-метадычнага забеспячэння фізкультурна-спартыўнай адукацыі, падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі навукова-педагагічных кадраў.

Такім чынам, абапіраючыся больш чым на 60-гадовыя традыцыі і дасягненні, прафесарска-выкладчыцкі склад і супрацоўнікі БДАФК Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам рэктара М.Я.Кобрынскага вядуць далейшае выхаванне спецыялістаў. Спецыялістаў на сучасным узроўні.

Яўген ІВАНЧАНКА,
першы прарэктар Акадэміі фізічнай культуры і спорту, доктар педагагічных навук, прафесар, заслужаны трэнер СССР і Рэспублікі Беларусь.

М.КОБРЫНСКІ, прэзідэнт АА "Беларуская алімпійская акадэмія", рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі фізічнай культуры.
А.КАКАШЫНСКІ, выканаўчы дырэктар АА "Беларуская алімпійская акадэмія".

Арганізацыя алімпійскай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь

Беларуская алімпійская акадэмія створана грамадзянамі нашай рэспублікі ў форме грамадскай арганізацыі з мэтай прапаганды і распаўсюджвання ідэалаў і прынцыпаў алімпізму, развіцця алімпійскай адукацыі на Беларусі. У 2000 годзе Беларуская алімпійская акадэмія была перарэгістравана ў Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь, што дало магчымасць уступіць у цесныя адносіны з міжнароднымі спартыўнымі арганізацыямі на правах структуры алімпійскага руху. Каардынуе дзейнасць Беларускай алімпійскай акадэміі і дапамагае ёй у рабоце Нацыянальны алімпійскі камітэт Рэспублікі Беларусь.

Міжнародны алімпійскі рух накіраваны на вырашэнне дзвюх галоўных задач: правядзенне Алімпійскіх Гульняў і распаўсюджванне ідэалаў і прынцыпаў алімпізму праз арганізацыю сусветнай алімпійскай адукацыі. Калі Алімпійскія Гульні ўжо сталі аб'ектыўнай рэальнасцю для ўсяго чалавецтва, то алімпійскі рух толькі набірае свае абароты.

У Расіі, на Украіне, у краінах Прыбалтыкі нацыянальныя алімпійскія акадэміі, створаныя на пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, актыўна ўключыліся ў адукацыйныя праграмы Міжнароднага алімпійскага камітэта і Міжнароднай алімпійскай акадэміі. Сёння яны занялі належнае месца ў сусветным алімпійскім руху, стварыўшы свае сістэмы і мадэлі алімпійскага адукацыйнага працэсу, накіраванага на маладую частку насельніцтва сваіх краін.

Для беларускіх грамадзян сфера алімпійскай адукацыі пакуль з'яўляецца адносна новай, можна сказаць, невядомай, таму што многія гады Беларусь з прычыны шэрагу аб'ектыўных абставін была практычна адарвана ад работы Міжнароднай алімпійскай акадэміі (МАА), ад актыўнай дзейнасці камісій Міжнароднага алімпійскага камітэта, якія вялі работу ў гэтым накірунку. Толькі з атрыманнем дзяржаўнай незалежнасці мы займелі рэальную магчымасць прамога доступу да алімпійскай ідэі, да надзвычай багатай алімпійскай педагагічнай спадчыны.

Пытанне арганізацыі алімпійскай адукацыі на Беларусі актыўна абмяркоўваецца на самым высокім узроўні, што стварае рэальныя перадумовы для ўключэння яе ў агульную сістэму рэспубліканскай адукацыі. У вучылішчах алімпійскага рэзерву, на спартыўных факультэтах ВНУ вывучэнню алімпійскіх ідэалаў і прынцыпаў удзяляецца пэўная ўвага, аднак, як паказвае практыка, да такой дысцыпліны пакуль няма сур'ёзнага стаўлення. Галоўнае, адсутнічае адзіная метадалогія, якая дзейнічала б у рамках усёй сістэмы. Акрамя таго, алімпійская адукацыя накіравана не толькі на спартыўную сферу. Яе задачы больш шырокія: яна павінна ахопліваць самыя шырокія слаі маладога насельніцтва.

Сёння, калі моладзь нашай рэспублікі адчувае недахоп у жыццёвых ідэалах, калі вышэйшым кіраўніцтвам краіны на парадак дня выносіцца пытанне здароўя нацыі, наспела рэальная неабходнасць узяць усё карыснае з гуманістычнай алімпійскай філасофіі і перадаць падрастаючаму пакаленню, запаўняючы тым самым існуючы ідэалагічны вакуум. Як паказвае шматгадовы вопыт работы міжнародных алімпійскіх арганізацый, нацыянальных алімпійскіх камітэтаў і алімпійскіх акадэмій, алімпійская адукацыя здольная паспяхова вырашаць праблемы выхавання і адукацыі моладзі, маладых лідэраў, маладых вучоных.

Каб распачаць гэты працэс, неабходна самая сур'ёзная ўвага да яго і максімум намаганняў з боку кіраўнікоў устаноў адукацыі, рэгіянальных органаў улады і кіравання, грамадскіх арганізацый, міністэрстваў і ведамстваў.

Першым крокам, які неабходна зрабіць у 2001-2002 навучальным годзе, стане стварэнне адзінай сістэмы алімпійскай адукацыі, якая павінна гарманічна ўпісацца ў існуючую сістэму адукацыі і выхавання. Шмат будзе залежаць ад актыўнай работы галоўнага каардынуючага цэнтра — Беларускай алімпійскай акадэміі, якая павінна падтрымліваць непарыўную сувязь з Міністэрствам адукацыі, Міністэрствам спорту і турызму, арганізацыямі Міжнароднага алімпійскага руху. Прааналізаваўшы ўсё, што назапашана за мінулыя гады, сістэматызаваўшы каласальны патэнцыял, які за стагоддзе напрацаваны Міжнародным алімпійскім камітэтам, Міжнароднай алімпійскай акадэміяй, мы імкнемся стварыць добра адладжаны механізм алімпійскай адукацыі рэспубліканскага ўзроўню.

Ужо цяпер Беларуская алімпійская акадэмія вядзе актыўную работу па распрацоўцы праекта стварэння такой сістэмы і імкліва заваёўвае аўтарытэт сярод людзей, якія актыўна цікавяцца праблемамі алімпізму і алімпійскай адукацыі.

Рэспубліканская сістэма алімпійскай адукацыі ставіць перад сабой наступныя мэты: ахапіць самыя шырокія слаі моладзі, захапіць іх алімпійскай ідэяй, дапамагчы маладым людзям праз вывучэнне алімпійскіх прынцыпаў і ідэалаў набыць шырокі асобасны патэнцыял, стаць годнымі членамі нашага грамадства, здольнымі дабівацца як спартыўных перамог і рэкордаў, так і прымаць актыўны ўдзел у вырашэнні грамадскіх і дзяржаўных праблем. Стратэгічная мэта праекта — фарміраванне ў моладзі светапогляду, заснаванага на гуманістычных прынцыпах алімпійскай філасофіі, такіх, як роўнасць, справядлівасць, мэтанакіраванасць, вера ў свае сілы і інш.

Для дасягнення мэт праекта мы запрашаем усіх зацікаўленых асоб, навукоўцаў, выкладчыкаў, трэнераў да вырашэння такіх задач, як:

1) распрацоўка навуковай канцэпцыі і праектнай дакументацыі па стварэнні і функцыянаванні сістэмы алімпійскай адукацыі ў агульнай сістэме рэспубліканскай адукацыі;

2) распрацоўка вучэбных планаў па алімпійскай адукацыі на чатырох узроўнях — у сярэдняй школе, у сярэдніх спецыяльных навучальных установах, у вышэйшых навучальных установах, у аспірантуры;

3) распрацоўка і выданне алімпійскіх падручнікаў;

4) адкрыццё алімпійскіх школ, якія будуць дзейнічаць у праграмах алімпійскай адукацыі;

5) фарміраванне алімпійскай бібліятэкі, алімпійскіх архіваў;

6) публікацыя рэфератаў і артыкулаў па алімпійскай праблематыцы ў навукова-тэарэтычным часопісе "Свет спорту";

7) правядзенне навуковых канферэнцый, семінараў і конкурсаў па праблемах алімпізму і алімпійскай адукацыі.

Выкананне пастаўленых задач будуць забяспечваць часовыя навуковыя калектывы, якія складаюцца з высокакваліфікаваных педагогаў, спецыялістаў-практыкаў, вучоных. Галоўным вынікам праекта павінна стаць стварэнне і функцыянаванне рэспубліканскай сістэмы алімпійскай адукацыі.

Праект носіць маштабны фундаментальны характар, разлічаны на доўгатэрміновую перспектыву. Яго галоўнай мэтай з'яўляецца стварэнне асобай ідэалагічнай базы, якая будзе аказваць уплыў на фарміраванне асобы. Таму практычныя вынікі ад яго ўкаранення сёння вызначыць дастаткова складана. Тым не менш вынікі праекта будуць выяўляцца на аснове пастаяннага маніторынгу, які будзе праводзіцца шляхам анкетавання, апытанняў і справаздач як у ходзе развіцця самога праекта, так і ў ходзе далейшага развіцця створанай сістэмы. Для гэтага будзе распрацавана група ацэначных (колькасна-якасных) паказчыкаў, звесткі пра якія будуць збірацца на месцах (у школах, ВНУ і г.д.) і якія змогуць дастаткова дакладна адлюстроўваць агульную карціну развіцця праекта і работы створанай сістэмы. Напрыканцы мы павінны будзем ацаніць якасныя змены, якія ўзніклі ў выніку функцыянавання сістэмы, таму развіццё праекта павінна пачынацца з глыбокага вывучэння алімпійскай спадчыны і стварэння навукова абгрунтаванай метадалогіі.

Абапіраючыся на вопыт замежных краін, у тым ліку Расіі і Украіны, можна з упэўненасцю сказаць, што праект дазволіць маладым людзям нашай краіны не толькі ўзбагаціць свае веды пра навакольны свет, але і атрымаць ідэалагічна ўстойлівы асобасны базіс для далейшай жыццядзейнасці. У першую чаргу гэта датычыць выбару жыццёвых арыенціраў, прынцыпаў і ідэалаў, галоўнымі з якіх з'яўляюцца здаровы лад жыцця, чалавечая годнасць, гармонія цела і духу, воля і імкненне да перамогі і дасканаласці — усё тое, што прапагандуе алімпійская адукацыя.

Мадэль адзінай рэспубліканскай сістэмы алімпійскай адукацыі

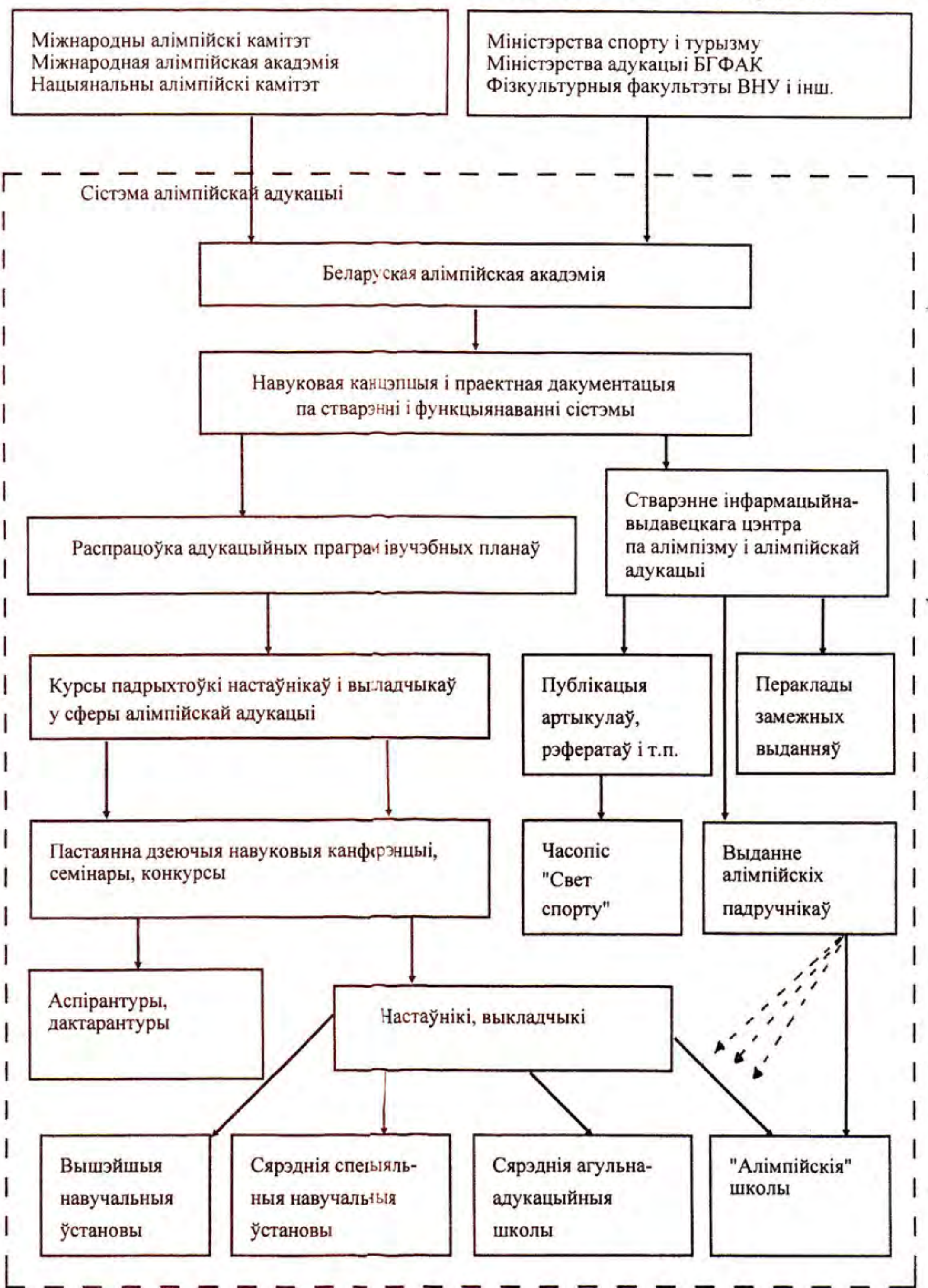

Схема 1.

Спартыўная панарама

Праходзіць Універсіяда

З 22 жніўня па 5 верасня 2001 года адну з самых прыгожых сталіц свету — Пекін наведаюць госці больш як з 200 краін.

Дарэчы, Пекіну ў гэтым годзе пашанцавала двойчы. Па-першае, у ім пройдзе Сусветная летняя Універсіяда, па-другое, ён абраны сталіцай Алімпійскіх гульняў 2008 года.

Сёлетняя Універсіяда традыцыйна з'яўляецца адным з асноўных этапаў у падрыхтоўцы да зімовых Алімпійскіх гульняў у Солт-Лейк-Сіці 2002 г. і летніх у Афінах — 2004 г. і пройдзе пад непасрэдным кіраўніцтвам Міжнароднага Алімпійскага камітэта, які быў абраны ў ліпені гэтага года ў Маскве.

Усяго ва Універсіядзе прымае ўдзел звыш шасці тысяч спартсменаў, узрост якіх не перавышае 27 гадоў. Рэспубліка Беларусь будзе прадстаўлена ў сямі відах спорту: плаванні, спартыўнай і мастацкай гімнастыцы, дзюдо, лёгкай атлетыцы, фехтаванні, настольным тэнісе. Асноўныя мэты і задачы, якія ставяць беларускія спартсмены і трэнеры — гэта паспяховае выступленне на Сусветных студэнцкіх гульнях. У сувязі з гэтым своечасова праводзілася актыўная, дзейсная падрыхтоўка да спаборніцтваў. Таму лета для іх і для работнікаў Рэспубліканскага цэнтра фізічнай культуры і спорту навучэнцаў і студэнтаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь было не менш напружаным, як і зіма (Універсіяда ў Польшчы). І невыпадкова: 60 удзельнікам Універсіяды, многія з якіх неаднаразова перамагалі на рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах (дарэчы, сёлета на Міжнароднай Універсіядзе ў Закапанэ нашымі студэнтамі-спартсменамі заваяваны адна залатая, чатыры сярэбраныя і чатыры бронзавыя медалі), выпаў гонар прадстаўляць нашу краіну ў сталіцы Кітая — Пекіне (32 з іх з'яўляюцца майстрамі спорту міжнароднага класа).

Пажадаем жа нашым спартсменам паспяховага выступлення!

Наталля РАМАНКЕВІЧ,
студэнтка IV курса БДПУ імя М.Танка.

Перамаглі мацнейшыя

Спартакіяда ў Беларускім дзяржаўным універсітэце сярод студэнтаў традыцыйна праходзіць у два этапы. Яшчэ ў пачатку першага вучэбнага семестра ўсё пачынаецца з таго, што ў інтэрнатах БДУ праводзяцца спаборніцтвы па розных відах спорту.

У гэтым годзе на аснове праграмы Спартакіяды яны адбываліся па настольнаму тэнісу, шахматах, міні-футболу, гіраваму спорту, перацягванні каната, баскетболу, плаванні, спартыўнаму арыентаванню і більярду. З пераможцаў першынства фарміруюцца каманды, якія прадстаўляюць іх на другім этапе спаборніцтваў. Перамагаюць мацнейшыя.

Так, лідэрам усёй Спартакіяды студэнцкага гарадка стала каманда інтэрната № 4, які лідзіраваў па міні-футболу, гіраваму спорту і перацягванні каната. Па настольнаму тэнісу, баскетболу, плаванні перамог інтэрнат № 7, па шахматах і більярду выйгралі студэнты з інтэрната № 6, а па спартыўнаму арыентаванню лепшым быў інтэрнат № 10.

Пры падвядзенні вынікаў пераможцам уручаны Кубкі і граматы, наладжаны канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Для інтэлектуалаў — "Лясны гарадок"

Для дзяцей, якія захапляюцца інтэлектуальнымі гульнямі, працуе Рэспубліканскі профільны летнік. Нацыянальны цэнтр творчасці дзяцей і моладзі сумесна з грамадскім аб'яднаннем "Беларуская ліга інтэлектуальных каманд" з'яўляюцца яго арганізатарамі.

Стала ўжо традыцыйным правядзенне адпачынку на базе аздараўленчага летніка "Лясны гарадок", што ў Вілейскім раёне.

Правядзенне гульняў "Што? Дзе? Калі?", брэйн-рынгу, "Сваёй гульні", а таксама аўтарскіх праграм Гомельскай, Магілёўскай і Брэсцкай абласцей — у праграме змены інтэлектуалаў. Да таго ж, згодна з планам культурна-масавых мерапрыемстваў, адбываюцца рыцарскія турніры, конкурс "Міс Інтэлект", КВЗ, а Дню турызму прысвячаюцца спартыўна-турыстычныя эстафеты.

"Ад сэрца да сэрца"

На свой традыцыйны летні Міжнародны збор, які праходзіць у самым апошнім месяцы лета ў Ліпецку, піянерскія арганізацыі Беларусі, Расіі і Украіны з'ехаліся ў пяты раз.

Сёлета да ініцыятараў і натхняльнікаў злёту далучыліся яшчэ і піянеры з Казахстана. Гэта значыць, геаграфія пашырылася.

На зборы падводзяцца, перш за ўсё, вынікі акцыі, прысвечанай Вялікай Айчыннай вайне, "Ад сэрца да сэрца", падчас якой піянеры ўдзельнічалі ў розных конкурсах і экалагічных праектах, даглядалі магілкі. Дарэчы, у рамках гэтага форума таксама праходзяць экалагічныя мерапрыемствы. Юныя прадстаўнікі "чырванагальштучнага руху" сустрэліся са Школай актыву, удзельнічалі ў святе піянерскай дружыны, розных аглядах і спаборніцтвах, у акцыі "Добрая цацка".

Выхаванцам ліпецкіх дзіцячых дамоў удзельнікі злёту перадалі цацкі, зробленыя ўласнымі рукамі.

І дарослым членам піянерскіх арганізацый таксама не даводзіцца сумаваць. Па праблемах рэгіянальнага піянерскага руху яны дыскутуюць на навукова-практычнай канферэнцыі. У дружынах у рамках збору праходзяць майстар-класы, дзе прадстаўляюцца аўтарскія методыкі. Навуковую экспертызу гэтыя методыкі праходзяць проста на месцы — вучоныя-педагогі ў Ліпецк запрошаны непасрэдна з Масквы.

Дзве праграмы плануецца прыняць па выніках злёту: праграму 80-гадовага юбілею піянерскага руху, які будзе адзначацца ў наступным годзе, і на 2001 — 2003 гг. — праграму агульнапіянерскіх спраў. Акрамя таго, удзельнікі маюць намер прыняць зварот да сваіх аднадумцаў, прадстаўнікоў грамадскасці і органаў улады.

Вялікую падтрымку і садзеянне Беларускай Рэспубліканскай піянерскай арганізацыі аказвае Дзяржаўны камітэт па справах моладзі Рэспублікі Беларусь.

Той дзень не за гарамі...

Традыцыйна, у рамках праграмы "Спадчына", Беларуская рэспубліканская піянерская арганізацыя на возеры Бадук — у запаведніку "Блакітныя азёры", на тэрыторыі парка "Нарачанскі" — арганізоўвае палатачны летнік.

Гэтае месца для яго было абрана невыпадкова. Запаведнік "Блакітныя азёры" садзейнічае фарміраванню і развіццю экалагічнай культуры нашых дзяцей. А ландшафт дазваляе пазнаёміцца з усёй разнастайнай прыродай Беларусі.

Развіццё экалагічнай культуры дзяцей, набыццё навыкаў жыцця на прыродзе і ў гармоніі з ёй, а таксама вывучэнне нацыянальных традыцый, правядзенне краязнаўчай работы — асноўная мэта праграмы "Спадчына". Зыходзячы з умоў і сацыяльнага асяроддзя, вызначаецца некалькі кірункаў дзейнасці піянерскіх дружын.

Лідэры іх, актывісты, прадстаўнікі абласцей — усяго 100 чалавек — гэтым летам правялі тут свой адпачынак. Мінскую вобласць, напрыклад, прадстаўлялі барысаўчане, Брэсцкую — піянеры гэтага абласнога горада, Віцебскую — Пастаўскі раён, а піянерская дружына Зэльвы — Гродзенскую.

Летніку аказвае падтрымку ў аздараўленні дзяцей Нацыянальны цэнтр санаторна-курортнага лячэння і аздараўлення насельніцтва.

Згодна з планам работы, праведзен шэраг мерапрыемстваў — трэнінгавыя заняткі, гульневыя эстафеты, акцыі, накіраваныя на развіццё пэўных навыкаў жыцця на прыродзе.

Сёлета летнік адзначыў сваё шасцігоддзе. Да гэтага свята дзеці праводзілі дзейсную падрыхтоўку: пісалі віншаванні, развучвалі пэўную праграму, малявалі плакаты.

Адметна, што гэтая падзея тут супала з днём нараджэння адной з самых маленькіх яго ўдзельнікаў — дзяўчынкі Жэні, якой таксама споўнілася шэсць гадоў. Яна прыехала на адпачынак разам з мамай, якая з'яўляецца адным з арганізатараў летніка. І, вядома, не за гарамі той дзень, калі Жэня павяжа піянерскі гальштук.

Пётр ШУБЯНОК.

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 – 2002 навучальны год

Працоўнае навучанне, "Тэхналогія"

А. Арганізацыя працоўнага (прафесійнага) навучання і навучання па курсу "Тэхналогія"

1. Школы (класы), якія працуюць у звычайным рэжыме (без вывучэння прадметаў на павышаным або паглыбленым узроўнях) па базавых вучэбных планах, арганізуюць працоўнае навучанне і навучанне па курсу "Тэхналогія" (у 4-х класах) па гэтых інструктыўна-метадычных рэкамендацыях.

Заняткі па працоўным навучанні, факультатыўныя заняткі і заняткі на курсах па выбары ў 5-11 класах школ, якія працуюць па вучэбных планах 11-гадовай школы, ажыццяўляюцца па праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы 1995-1997 гг. выдання. Заняткі па курсу "Тэхналогія" ў 4-х класах, якія працуюць па вучэбных планах 12-гадовай школы, ажыццяўляюцца па праграмах 2001 г. выдання, даведзеных да агульнаадукацыйных школ з улікам мясцовых умоў (праграмы асобныя для хлопчыкаў і дзяўчынак, для гарадскіх і сельскіх школ) абласнымі ІПК. Факультатыўныя заняткі і заняткі на курсах па выбары ў гэтых класах ажыццяўляюцца па праграмах сярэдняй агульнаадукацыйнай школы 1995-1997 гг. выдання.

Заняткі па прафесійным навучанні ў 10-11 (12) класах пры падрыхтоўцы трактарыстаў-машыністаў на права кіравання трактарамі катэгорый "А", "А" і "В" павінны ажыццяўляцца толькі па зборніку "Учебный план и программы подготовки в средних общеобразовательных школах и межшкольных учебно-производственных комбинатах трактористов-машинистов на право управления тракторами категорий "А" и "А", "В".-Мн.: НМЦентр, 1996; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў транспартных сродкаў катэгорыі "С" і трактарыстаў-машыністаў на права кіравання трактарамі катэгорыі "А" — па зборніку "Учебный план и программы общеобразовательных школ и межшкольных учебно-производственных комбинатов. Подготовка водителей транспортных средств категории "С" и трактористов-машинистов на право управления тракторами категории "А". -Мн.: НМЦентр, 1999; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў аўтатранспартных сродкаў катэгорыі "В" — па зборніку "Учебный план и программы общеобразовательных учебных заведений и межшкольных учебно-производственных комбинатов. Подготовка водителей автотранспортных средств (категория "В").-Мн.: НМЦентр, 1998; пры падрыхтоўцы вадзіцеляў транспартных сродкаў катэгорыі "А" (вадзіцеляў матацыклаў) — па зборніку "Учебный план и программы подготовки водителей на право управления транспортными средствами категории "А". -Мн., 1999.

Арганізацыя навучання і дзяленне класаў у залежнасці ад месца правядзення заняткаў і іх тыпаў вызначаецца ў тлумачальнай запісцы да вучэбных планаў агульнаадукацыйных школ на 2001-2002 навучальны год, зацверджаных загадам Міністэрства адукацыі "Аб вучэбных планах агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь на 2001-2002 навучальны год" ад 20.06.2001 № 311.

2. У школах (класах) з павышаным або паглыбленым вывучэннем прадметаў арганізацыя працоўнага навучання ў 8-11 (12) класах прадугледжвае ўзгадненне зместу працоўнага навучання з праграмамі адпаведных профільных дысцыплін або вывучэнне спецкурсаў за кошт гадзін працоўнага навучання толькі тых, якія пазначаны ў тлумачальнай запісцы да вучэбных планаў 2001-2002 навучальнага года. На вывучэнне гэтых спецкурсаў можна выкарыстоўваць 1 або 2 гадзіны ў тыдзень. Калі змест працоўнага навучання не ўзгоднены з праграмамі прафілюючых дысцыплін, пры арганізацыі працоўнага навучання належыць кіравацца праграмамі масавай школы 1995-1997 гг. выдання.

3. Арганізацыя працоўнага або прафесійнага навучання на паглыбленым узроўні (тэхналагічны профіль) у 8-11 (12) класах ажыццяўляецца па базавых вучэбных планах з выкарыстаннем колькасці гадзін на агульнаадукацыйныя прадметы на базавым узроўні. На працоўнае (профільнае) навучанне ў 8-9 класах — па 4 г + прадметы дыферэнцыяванага кампанента "Уводзіны ў эканоміку" (8-9 класы, па 1 г. у кожным класе) і "Асновы выбару прафесіі" (9 клас, 1 г.); на працоўнае (прафесійнае) навучанне ў 10-11 (12) класах — па 6 г.+ прадметы дыферэнцыяванага кампанента "Уводзіны ў эканоміку" (10-11 класы, па 1 г. у кожным класе) і "Асновы прадпрымальніцтва" (10-11 класы, па 2 г. у кожным класе).

У класах (групах) тэхналагічнага профілю пры правядзенні заняткаў па прафесійным навучанні (незалежна ад месца правядзення) дазваляецца дзяленне класаў (груп) на 2 групы (падгрупы) пры наяўнасці ў класе (групе) 20 і больш вучняў у гарадскіх школах (ВВК), 15 і больш вучняў — у сельскіх школах (ВВК). Камплектаванне класаў тэхналагічнага профілю ажыццяўляецца на добраахвотнай аснове ў адпаведнасці з пажаданнямі вучняў і іх бацькоў.

Увядзенне тэхналагічнага профілю на ўзроўні 5-7 класаў магчыма толькі ў выключных выпадках па рашэнні мясцовых органаў кіравання адукацыяй.

Б. Арганізацыя працоўнай (вытворчай) практыкі

Працоўная практыка ў 4, 5-8, 10 класах арганізуецца па рашэнні педагагічнага савета школы. Ён вызначае тэрміны (дазваляецца на працягу лета ў адпаведнасці з графікам, які распрацоўвае кожная школа), парадак і магчымасць арганізацыі практыкі, зыходзячы з мясцовых умоў. У вучэбных планах вызначана прыкладная колькасць дзён і гадзін на правядзенне практыкі. Прычым неабходна мець на ўвазе, што абавязковымі з'яўляюцца гадзіны, адведзеныя ў планах у кожным класе. Іх можна размяркоўваць і на большую колькасць дзён, чым прыведзена ў планах.

Пры правядзенні працоўнай практыкі клас на групы не дзеліцца.

Працоўная практыка можа праводзіцца таксама ў аздараўленчых, спартыўных лагерах, лагерах працы і адпачынку, вучнёўскіх вытворчых брыгадах (звеннях), а таксама ў парадку індывідуальнага працаўладкавання вучняў.

З вучнямі 10 класаў, якія праходзяць прафесійную падрыхтоўку ў школах, міжшкольных ВВК, політэхнічных цэнтрах, ПТНУ і на прадпрыемствах, вытворчая практыка праводзіцца толькі па профілі навучання на працягу 20 дзён па 6 гадзін у тыдзень (усяго 120 г.). Дзяленне класаў на 2 групы пры правядзенні вытворчай практыкі ажыццяўляецца пры ўмове вывучэння двух профіляў у тым жа парадку, як і пры арганізацыі заняткаў па працоўным навучанні. Калі ў класе з абазначанай напаўняльнасцю вывучаўся адзін профіль, то дзяленне класа (групы) пры правядзенні вытворчай практыкі дапускаецца ў тым выпадку, калі яна праводзіцца ў міжшкольных вучэбна-вытворчых камбінатах, школьных і міжшкольных вучэбна-вытворчых майстэрнях, прафесійна-тэхнічных навучальных установах, майстэрнях прадпрыемстваў (калгасаў, дзяржгасаў) і ў якіх няма магчымасці размясціць адначасова ўсіх вучняў класа (групы).

В. Арганізацыя заканчэння навучальнага года і правядзенне кваліфікацыйных экзаменаў

Вучні 11 (12) класаў агульнаадукацыйных навучальных устаноў, а таксама выпускнікі спецыяльных агульнаадукацыйных школ-інтэрнатаў, школ, спецыяльных класаў і класаў інтэграванага навучання, якія прайшлі курс прафесійнага навучання, могуць па сваім жаданні здаваць кваліфікацыйныя экзамены. Яны праводзяцца ў тэрміны, якія ўстанаўліваюцца адміністрацыяй школы (ВВК, політэхнічнага цэнтра, ПТНУ і інш.), але не пазней, чым за два тыдні да пачатку экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах. Кваліфікацыйны экзамен па ўсіх профілях і прафесіях уваходзіць у лік экзаменаў па выбары.

Здача кваліфікацыйнага экзамена ў школе (ВВК, політэхнічным цэнтры, ПТНУ і інш.) залічваецца як здача аднаго з экзаменаў па выбары незалежна ад таго прысвойваецца адпаведная кваліфікацыя і атрымлівае вучань кваліфікацыйнае пасведчанне ці не.

Выніковая адзнака, якая ўносіцца ў дакумент аб адукацыі, выстаўляецца з улікам гадавой і экзаменацыйных адзнак па тэарэтычным і практычным курсах. Аднак, пры гэтым неабходна мець на ўвазе: калі вучань атрымаў на экзамене адзнаку "5" і ў адной з чвэрцяў у 11 класе ў яго была таксама адзнака "5", то выніковая адзнака выстаўляецца "5" (выдатна).

Вучні, якія не здалі кваліфікацыйны экзамен ва ўстаноўленыя тэрміны, паўторна здаюць яго з 20 па 25 мая. Калі вучань не здаў кваліфікацыйны экзамен і паўторна, то ён здае ў школе ўсе шэсць экзаменаў па агульнаадукацыйных прадметах.

Вучні 11 (12) класаў, якія не праходзілі прафесійнага навучання, могуць здаваць сярод экзаменаў па выбары экзамен па працоўным навучанні. Гэты экзамен праводзіцца ва ўстаноўленыя тэрміны (з 1 па 25 чэрвеня) і павінен уключаць дзве часткі: тэарэтычныя пытанні (не менш двух) у адпаведнасці з праграмай навучання і практычнае заданне на распрацоўку тэхналагічнай карты вырабу таго ці іншага аб'екта працы (у адпаведнасці з пералікам аб'ектаў працы, рэкамендуемых праграмамі). Падагульняючая адзнака выстаўляецца ва ўстаноўленым парадку.

"Асновы бяспекі жыццядзейнасці", дапрызыўная і медыцынская падрыхтоўка

У адпаведнасці з вучэбнымі планамі агульнаадукацыйных школ на 2001-2002 навучальны год, зацверджаных загадам Міністэрства адукацыі "Аб вучэбных планах агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь на 2001-2002 навучальны год" ад 20.06.2001 № 311 у агульнаадукацыйных навучальных установах вывучэнне прадмета "Асновы бяспекі жыццядзейнасці" завяршаецца ў 8 класе.

У вучэбных планах прадмет "Асновы бяспекі жыццядзейнасці" — 4 клас 12-гадовай школы — пазначаны разам з фізічнай культурай. Ён павінен вывучацца ў тым жа аб'ёме і па той жа праграме, што і ў 5 класе 11-гадовай школы.

Заняткі ў 10-11 (12) класах па дапрызыўнай і медыцынскай падрыхтоўцы праводзяцца асобна для юнакоў і дзяўчат незалежна ад напаўняльнасці класаў.

У 2001-2002 навучальным годзе, як і ў 2000-2001, ў 8-11 класах вывучаецца раздзел "Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека" у аб'ёме да 6 гадзін. Яго змест прыведзены ніжэй. У 10-11 (12) класах гэты раздзел вывучаецца на ўроках дапрызыўнай (юнакі) і медыцынскай (дзяўчаты) падрыхтоўкі асобна. Дадатковыя рэкамендацыі па вывучэнні курса АБЖ ў цэлым і дадатковага раздзела прыведзены пры канцы гэтага пісьма (на рускай мове).

Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека

Понятие об экстремальной ситуации.

Влияние факторов окружающей среды на поведение человека. Жизнеопасные ситуации и эффективность деятельности человека. Экстремальная среда и ее признаки. Виды экстремальных ситуаций (техногенного, природного, социального и другого характера). Понятие о выживании. Общие правила выживания в экстремальных ситуациях.

Экстремальные ситуации криминогенного характера.

Город как источник социальной опасности (нарушение межличностных связей, скопление людей и материальных ценностей и т.п.). Наличие зон повышенной опасности (транспортные коммуникации, места массового отдыха, развлечений и зрелищ и др.). Формы социально опасного поведения людей. Зоны повышенной криминогенной опасности (вокзалы, стадионы, парки и другие места массового скопления людей). Роль информационного фактора в обеспечении безопасности личности и имущества. Оценка и прогнозирование развития опасной ситуации. Рефлексивное управление источником опасности.

Формы внеколлективного поведения людей. Толпа и ее виды: случайная, экспрессивная, действующая. Групповая психология. Страх и паника при возникновении опасной ситуации и их преодоление. Правила поведения и меры предосторожности при нахождении в толпе и возникновении опасной ситуации.

Психология поведения людей в экстремальных ситуациях.

Влияние опасных факторов окружающей среды на психику человека. Понятие стресса. Условия возникновения стрессового состояния. Влияние стресса на поведение человека. Способы преодоления стресса.

Пути повышения психологической устойчивости человека к действиям в экстремальных условиях.

Правила поведения и действия учащихся в случае возникновения экстремальных ситуаций различного характера (стихийное бедствие, авария, катастрофа и др.). Что делать, если сигнал об опасности стихийного бедствия, аварии или катастрофе застал вас на улице, в общественном транспорте, кинотеатре, месте массового отдыха и др.

Личностные факторы безопасности.

Естественная система защиты человека от опасностей. Защитно-приспособительные реакции организма. Краткая характеристика нервной системы. Условные и безусловные рефлексы. Характеристика анализаторов человека. Время реакции человека на действие раздражителей. Функциональное состояние и безопасность. Биоритмы и безопасность.

Эмоционально-волевая подготовка к деятельности в экстремальных ситуациях.

Понятие об уровнях личной безопасности деятельности человека и методах их коррекции.

Саморегуляция: сущность и содержание. Психофизиологические основы саморегуляции. Основные приемы саморегуляции.

Идеомоторная тренировка: сущность и содержание. Место идеомоторной тренировки при обучении правилам поведения в жизнеопасных ситуациях.

Волевая саморегуляция (самовнушение): сущность и содержание. Методика обучения приемам волевой саморегуляции. Групповые и самостоятельные тренировки. Индивидуальные словесные формы самовнушения.

Социально-политические конфликты и безопасность личности.

Опасные факторы социально-политических конфликтов и их последствия. Способы обеспечения безопасности личности в социально-политических конфликтах.

Асновы бяспекі жыццядзейнасці (АБЖ), 5-8 класы

Заняткі па прадмету у агульнаадукацыйных школах, ліцэях, гімназіях праводзяцца па зборніку праграм "Программы средней общеобразовательной школы. Основы безопасности жизнедеятельности (ОБЖ), 5-9 классы. Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы. Медицинская подготовка (девушки), 10-11 (12) классы".- Мн.: НМЦентр, 1998.

Пры рабоце з вучнямі мэтазгодна выкарыстоўваць газету "Азбука безопасности", якая пачала выдавацца з 1 чэрвеня бягучага года. У ёй змяшчаюцца матэрыялы па ўсіх раздзелах і тэмах курса. ***(Подписной индекс — 64122. Стоимость индивидуальной подписки на месяц — 272 руб. Индекс для ведомств, учреждений и организаций — 641222. Стоимость подписки на месяц — 388 руб.).***

Колькасць гадзін, якія выдзелены на асновы бяспекі жыццядзейнасці па класах, вызначаецца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год.

У вучэбных планах прадмет "Асновы бяспекі жыццядзейнасці" — 4 клас 12-гадовай школы — пазначаны разам з фізічнай культурай. Ён павінен вывучацца ў тым жа аб'ёме і па той жа праграме, што і ў 5 класе 11-гадовай школы.

У гэтым навучальным годзе, як і ў 2000-2001, ў агульнаадукацыйных навучальных установах вывучэнне прадмета "Асновы бяспекі жыццядзейнасці" завяршаецца у 8 класе. Гэта значыць, што праграма 9 класа будзе вывучацца ў другім паўгоддзі ў 8 класе. Разам з тым, настаўнікам неабходна скарэкціраваць змест курса ў гэтым класе. Мы прапануем наступную карэкціроўку.

Раздзел 1 праграмы 8 класа "Безопасность и защита человека в чрезвычайных ситуациях" (тэмы 1.1, 1.2, 1.3) вывучаецца ў I паўгоддзі ў аб'ёме 16 гадзін.

II-е паўгоддзе пачынаецца з вывучэння тэмы 1.4 названага раздзела. Затым вывучаецца тэма 1.4 праграмы 9 класа. Пры вывучэнні гэтай тэмы неабходна мець на ўвазе, што на яе вывучэнне выдзяляецца не 14 гадзін, як пазначана ў праграме, а трынаццаць за кошт скарачэння гадзін (з 5-і да 4-х) на вывучэнне падтэмы "Современные средства поражения".

Раздзел 2 праграмы 8 класа "Основы медицинских знаний и охрана здоровья детей" (тэма 2.1) аб'ядноўваецца з адпаведнай тэмай названага раздзела праграмы 9 класа і на яе вывучэнне адводзіцца 3 гадзіны. Гэты раздзел неабходна пачаць з вывучэння тэм наступнага зместу: "Международное движение Красного Креста и Красного Полумесяца, его составляющие: Международный Комитет Красного Креста, Международная Федерация обществ Красного Креста и Красного Полумесяца, признанные национальные общества Красного Креста и Красного Полумесяца; их гуманитарная деятельность. Основополагающие принципы Международного движения Красного Креста и Красного Полумесяца: гуманность, беспристрастность, нейтральность, независимость, добровольность, единство универсальность.

Белорусский Комитет Красного Креста и его деятельность по имплементации международного гуманитарного права. История создания, правовой статус и роль национального общества Красного Креста в развитиии и реализации положений международного гуманитарного права, основополагающих принципов движения".

У змест праграмы гэтага раздзела (тэма 2.2 "Основы здорового образа жизни и безопасность человека"), як і ў 2000-2001 навучальным годзе, неабходна ўключыць:

5 клас. Пры разглядзе пытання "Инфекционные заболевания и их профилактика" даць звесткі па пытаннях: "ВИЧ-инфекция. Общее понятие о заболевании и его возбудителе".

7 клас. Пры разглядзе пытання "Профилактика факторов риска основных неинфекционных заболеваний" даць звесткі па пытаннях: "ВИЧ-инфекция. Источники инфекции, пути передачи. Безопасное и ответственное поведение как основа ее профилактики".

8 клас. Пры разглядзе пытання "Понятие об инфекционных болезнях" даць звесткі па пытаннях: "ВИЧ-инфекция. Возбудитель, источники инфекции, пути передачи, особенности поведения, способствующие заражению, основные симптомы, возможные осложнения. Течение заболевания и возможный исход. Безопасное и ответственное поведение как основа ее профилактики".

Акрамя таго, змест некаторых раздзелаў і тэм мэтазгодна ўдакладніць і дапоўніць наступным:

5 клас. У тэме "Ситуация в жилище" даць дадаткова "Правила пользования лифтами и поведения в кабине лифта, остановившегося (застрявшего) между этажными площадками. Бережное отношение к оборудованию, установленному в жилом доме".

У тэме "Ситуации в природе" даць дадаткова: "Знаки опасности и предупредительные надписи, правила поведения и действия при их обнаружении (наличии).

Знак радиационной безопасности. Правила поведения и действия при обнаружении знака радиационной безопасности.

Правила поведения и действия при обнаружении ртути."

7 клас. У падраздзел "Чрезвычайные ситуации на транспорте" уключыць тэму "Железнодорожные пути — источник повышенной опасности".

Пры вывучэнні тэмы "Нарушение экологического равновесия" дадаткова даць пытанні "Понятие о горных работах и их влиянии на экологическое равновесие. Понятие о рекольтивации нарушенных горными работами земель".

8 клас. Тэму "Аварии с выбросом радиоактивных веществ" называць "Радиационные аварии".

Гэты раздзел дапоўніць таксама тэмай "Аварии и инциденть на транспортных средствах,перевозящих опасные грузы" наступнага зместу: "Классификация опасных грузов и их характеристика. Отличительные признаки транспортных средств с опасными грузами. Наиболее опасные свойства веществ, перевозимых транспортными средствами, для людей и окружающей среды. Меры предосторожности, которые необходимо соблюдать при обнаружении на дороге транспортного средства с опасными грузами".

Пры рэалізацыі праграмы асноўную ўвагу неабходна звярнуць на выпрацоўку ў вучняў псіхалагічнай устойлівасці паводзін у небяспечных і надзвычайных сітуацыях і беражлівых адносін да сябе, людзей і акружаючага асяроддзя.

Планаванне матэрыялу па АБЖ у навучальных установах ажыццяўляецца ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы. Паслядоўнасць праходжання тэм і колькасць гадзін на іх вывучэнне могуць быць і іншымі, чым прапануецца ў праграме, магчымы змені і дапаўненні ў асобных тэмах з улікам кліматагеаграфічных умў, асаблівасцей кантынгенту навучэнцаў, выдзеленага бюджэту, чау, вучэбна-матэрыяльнай базы і іншых фактараў. Разам з тым, пераік і асноўны змест тэм пажадана не мяняць.

Заняткі па курсу могуць праводзіцца непасрэдна ў навучальнай установе або ў вучэбных цэнтрах дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў і ўключаюцца ў агульны расклад. Яны праводзяцца сумесна з хлопчыкамі і дзяўчынкамі настаўнікам дапрызыўнай падрыхтоўкі, ала медыцынскай тэматыцы — асобамі, якія маюць медыцынскую адукацыю або прайшлі спецыяльную падрыхтоўку.

Акрамя таго, падрыхтоўка вучняў па пытаннях бяспекі жыццядзейнасці ажыццяўляецца ў форме інструктажаў (або спецыяльных заняткаў) перад пачаткам усіх відаў дзейнасці: пры працоўнай і прафесійнай падрыхтоўцы, арганізацыі грамадска карыснай, прадукцыйнай працы, а таксама пры правядзенні экскурсій, паходаў, спартыўных і гуртковых заняткаў і іншай пазакласнай і пазашкольнай работы. Пры праходжанні працоўнай і прафесійнай падрыхтоўкі ў міжшкольных вучэбна-вытворчых майстэрнях, вучэбна-вытворчых камбінатах вучні вывучаюць пытанні бяспекі працы ў час тэарэтычных заняткаў, а таксама навучаюцца канкрэтным правілам тэхнікі бяспекі і бяспекі працы перад допускам іх да практычнай работы.

Навучальны год пажадана завяршаць правядзеннем "Дня абароны дзяцей", які неабходна праводзіць як аб'ектавую трэніроўку для падрыхтоўкі вучняў і персаналу да дзеянняў у надзвычайных сітуацыях у адпаведнасці з планам грамадзянскай абароны навучальнай установы і з улікам мясцовых умоў.

Дапрызыўная падрыхтоўка (юнакі), 10-11 (12) класы

Заняткі па прадмету у агульнаадукацыйных школах, ліцэях, гімназіях праводзяцца па зборніку праграм "Программы средней общеобразовательной школы. Основы безопасности жизнедеятельности (ОБЖ), 5-9 классы. Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы. Медицинская подготовка (девушки), 10-11 (12) классы". - Мн.: НМЦентр, 1998.

Пры рабоце з вучнямі неабходна выкарыстоўваць вучэбны дапаможнік: Варламов В.Б. Допризывная подготовка юношей: Учеб.пособ. для уч-ся 10-11(12) кл.общеобр.учеб.зав. -Мн.: Редакция журнала "Адукацыя і выхаванне", 2001 і матэрыялы ў дапамогу выкладчыкам дапрызыўнай падрыхтоўкі школ і ПТВ "Проведение учебно-полевых сборов с учащимися: Метод.реком. -Мн., 2001", подготовленные методистом управления образования Гродненского облисполкома Журавковым М.А.

Колькасць гадзін, якія выдзелены на дапрызыўную падрыхтоўку па класах, вызначаецца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год і засталася такая ж, як і ў 2000-2001 навучальным годзе.

У 2001-2002 навучальным годзе, як і ў 2000-2001, праграму курса ў 11 класе неабходна дапоўніць раздзелам 10 "Право войны в современном международном праве и международном сообществе" (на яго вывучэнне выдзяляецца 2 гадзіны за кошт скарачэння часу на вывучэнне раздзела 6 "Основы военного дела") і тэмамі наступнага зместу:

"Источники международного гуманитарного права. Взаимодополняющий характер международного гуманитарного права и прав человека. Применение. Отношения, регулируемые международным гуманитарным правом. Имплементация международного гуманитарного права.

Вооруженные конфликты: понятие и виды.

Методы и средства ведения войны. Запрещенные методы ведения войны. Запрещенные средства ведения войны.

Военные объекты. Объекты, находящиеся под защитой.

Военнопленные, их права и обязанности. Беженцы и перемещенные лица. Гражданское население. Права гражданских лиц и комбатантов в условиях вооруженных конфликтов: наказуемость и защита гражданских лиц и комбатантов. Международная защита личности. Статус покровительствуемого лица в международном гуманитарном праве.

Военные преступления. Состав преступления. Международные преступления. Конкретные виды преступлений. Наказание. Юрисдикция. Выдача преступников. Образование специальных международных трибуналов".

Колькасць гадзін, якія выдзелены на дапрызыўную падрыхтоўку па класах, вызначаецца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год і засталася такая ж, як і ў 2000-2001 навучальным годзе.

Для юнакоў на дапрызыўную падрыхтоўку ў агульнаадукацыйных установах усіх тыпаў адводзіцца 98 або 132 гадзіны (вызначае навучальная ўстанова з выкарыстаннем гадзін школьнага кампанента), з іх 30 гадзін - на вучэбна-палявыя зборы.

З юнакамі навучальных устаноў, якія размешчаны ў зоне радыяцыйнага забруджвання з жорсткім санітарным кантролем (дзе не рэкамендаваны сельскагаспадарчыя палявыя работы), дапрызыўная падрыхтоўка праводзіцца ў аб'ёме 68 або 102 гадзін (без вучэбна-палявых збораў).

На заняткі па дапрызыўнай падрыхтоўцы адводзіцца па 1 ці 2 гадзіны ў тыдзень — у 10-х класах (1 гадзіна, адведзеная вучэбным планам, і 1 гадзіна за кошт школьнага кампанента; праграма даецца ў двух варыянтах) і па 1 гадзіне ў тыдзень — у 11-х (12-х) класах. Заняткі могуць праводзіцца непасрэдна ў навучальных установах штотыднёва, метадам "дні прызыўніка" (1-2 дні ў месяц па 6 гадзін) на базе вучэбных цэнтраў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў ці апорных (базавых) навучальных устаноў або спалучэннем гэтых двух метадаў.

5-дзённыя вучэбна-палявыя зборы з вучнямі 10-х класаў праводзяцца на базе абаронна-спартыўных аздараўленчых лагераў, вучэбных цэнтраў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў, лагераў працы і адпачынку, воінскіх часцей за кошт летняй працоўнай (вытворчай) практыкі.

З вучнямі навучальных устаноў раёнаў (гарадоў), дзе вучэбна-матэрыяльная база не дазваляе правядзенне збораў, палявыя заняткі могуць праводзіцца шляхам штодзённых выхадаў.

Тэрміны правядзення вучэбна-палявых збораў вызначаюцца рашэннем выканкамаў Саветаў дэпутатаў ці Адміністрацыі раёнаў (гарадоў) па ўзгадненні з навучальнымі ўстановамі. Аднак пажадана вучэбна-палявыя зборы праводзіць у першыя 5 дзён чэрвеня.

Заняткі з юнакамі па вывучэнні прызначэння і агульнай будовы малакалібернай вінтоўкі, аўтамата Калашнікава і ручных гранат (пры іх адсутнасці) праводзяцца на макетах і па табліцах. У навучальных установах, у якіх адсутнічаюць малакаліберныя вінтоўкі, выкананне практыкаванняў па стральбе ў час вучэбна-палявых збораў ажыццяўляецца ў навучальных установах, якія маюць вінтоўкі, і ў тэрміны, якія ўстанаўлівае аддзел адукацыі. У 11-х класах (або ў 10-х класах у час вучэбна-палявых збораў) праводзіцца аднадзённы палявы выхад з выкананнем практыкаванняў стральбы з аўтамата Калашнікава (пры наяўнасці такой магчымасці).

З юнакамі навучальных устаноў зон жорсткага санітарнага кантролю вучэбна-палявыя зборы не праводзяцца. Час і месца правядзення з імі стральбы з аўтамата Калашнікава (пры наяўнасці такой магчымасці), наведванне воінскай часці ў мэтах азнаямлення з размяшчэннем і жыццём асабовага саставу, з узбраеннем і ваеннай тэхнікай вызначаюць ваенныя камісарыяты сумесна з органамі ўпраўлення адукацыяй на месцах па ўзгадненні з начальнікам гарнізона (камандзірам часці).

Планаванне матэрыялу па дапрызыўнай падрыхтоўцы ў навучальных установах ажыццяўляецца ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы. Паслядоўнасць праходжання тэм, іх змест і колькасць гадзін на вывучэнне могуць быць і іншымі, чым прапануецца ў праграме, удакладненымі з улікам мясцовых умоў, разам з тым, пералік і асноўны змест тэм пажадана не мяняць, а вучні павінны атрымаць глыбокія і трывалыя веды і практычныя ўменні ў поўным аб'ёме.

Выніковую ацэнку ведаў можна ажыццяўляць па чвэрцях або паўгоддзях. Агульная адзнака (гадавая) выстаўляецца па выніках кантрольных заняткаў па раздзелах праграмы і з улікам бягучых адзнак за тэорыю на агульных падставах. Выніковая адзнака за поўны курс навучання выстаўляецца на падставе гадавых.

Юнакі, якія не прайшлі вучэбна-палявыя зборы (не выканалі нарматывы, прыёмы, практыкаванні), за год не ацэньваюцца, а выніковая адзнака ім не выстаўляецца. Пры наяўнасці ўважлівых прычын ім прадстаўляецца магчымасць здаць прадугледжаныя праграмай нарматывы ў іншы час (на працягу першай чвэрці ў 11-м класе). У выключных выпадках пры прадстаўленні апраўдальных дакументаў выніковая адзнака па дапрызыўнай падрыхтоўцы можа быць выстаўлена па рашэнні педагагічнага савета навучальнай установы па бягучых адзнаках.

Заняткі з юнакамі праводзяцца настаўнікамі дапрызыўнай падрыхтоўкі. Пажадана пры правядзенні заняткаў нашэнне ваеннай формы адзення афіцэрамі запасу і ў адстаўцы. Больш дэталёвыя рэкамендацыі па арганізацыі і правядзенні заняткаў дадзены ў тлумачальнай запісцы да праграмы.

Медыцынская падрыхтоўка (дзяўчаты), 10-11 (12) класы

Заняткі па прадмету у агульнаадукацыйных школах, ліцэях, гімназіях праводзяцца па зборніку праграм "Программы средней общеобразовательной школы. Основы безопасности жизнедеятельности (ОБЖ), 5-9 классы. Допризывная подготовка (юноши), 10-11 (12) классы. Медицинская подготовка (девушки), 10-11 (12) классы". - Мн.: НМЦентр, 1998.

Пры рабоце з вучнямі неабходна выкарыстоўваць вучэбны дапаможнік Федюкович Н.И. Основы медицинских знаний: Учеб.пособ. для уч-ся 10-11(12) кл.общеобр.учеб.зав. -Мн.: Нар.асвета, 2000. Колькасць гадзін, якія выдзелены на медыцынскую падрыхтоўку па класах, вызначаецца вучэбнымі планамі на 2001-2002 навучальны год і засталася такая ж, як і ў 2000-2001 навучальным годзе.

У 2001-2002 навучальным годзе, як і ў 2000-2001, праграму курса ў 11 класе (раздзел 3. Уход за пораженными и больными) тэму "Общество Красного Креста" неабходна дапоўніць тэмамі наступнага зместу:

"Международное движение Красного Креста и Красного Полумесяца, его составляющие: Международный Комитет Красного Креста, Международная Федерация обществ Красного Креста и Красного Полумесяца, признанные национальные общества Красного Креста и Красного Полумесяца; их гуманитарная деятельность. Основополагающие принципы Международного движения Красного Креста и Красного Полумесяца: гуманность, беспристрастность, нейтральность, независимость, добровольность, единство универсальность.

Белорусский Комитет Красного Креста и его деятельность по имплементации международного гуманитарного права. История создания, правовой статус и роль национального общества Красного Креста в развитиии и реализации положений международного гуманитарного права, основополагающих принципов движения".

На гэтыя тэмы пажадана выдзеліць спецыяльны ўрок і дэталёва разгледзець усе названыя пытанні з выкарыстаннем канкрэтных прыкладаў гуманітарнай дзейнасці Міжнароднага Чырвонага Крыжа і Чырвонага Паўмесяца і нацыянальнага Камітэта Чырвонага Крыжа.

Для дзяўчат на медыцынскую падрыхтоўку ў навучальных установах усіх тыпаў адводзіцца 86 гадзін, з іх 18 — на практычныя заняткі, пасля 10-га класа (пры правядзенні практычных заняткаў на базе вучэбных цэнтраў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў на іх адводзіцца 30 гадзін).

На заняткі па медыцынскай падрыхтоўцы адводзіцца па 1 гадзіне ў тыдзень у 10-11-х (12-х) класах. Заняткі могуць праводзіцца непасрэдна ў навучальных установах штотыднёва, метадам "дзень медыка" (1-2 дні ў месяц па 6 гадзін) на базе медыцынскіх устаноў, вучэбных цэнтраў дапрызыўнай падрыхтоўкі юнакоў ці апорных (базавых) навучальных устаноў або спалучэннем гэтых двух метадаў.

3-дзённыя (5-дзённыя) практычныя заняткі з дзяўчатамі могуць праводзіцца на базе лячэбных устаноў, непасрэдна у навучальнай установе або на паветры (на стадыёне, у двары школы і інш.).

З дзяўчатамі навучальных устаноў зон жорсткага санітарнага кантролю практычныя заняткі праводзяцца толькі ў памяшканні.

Пры правядзенні практычных заняткаў па тэме 2 пры выстаўленні адзнак час выканання нарматываў не ўлічваецца.

Планаванне матэрыялу па медыцынскай падрыхтоўцы ў навучальных установах ажыццяўляецца ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграмы. Паслядоўнасць праходжання тэм, іх змест і колькасць гадзін на вывучэнне могуць быць і іншымі, чым прапануецца ў праграме, удакладненымі з улікам мясцовых умоў, разам з тым, пералік і асноўны змест тэм пажадана не мяняць, а вучні павінны атрымаць глыбокія і трывалыя веды і практычныя ўменні ў поўным аб'ёме.

Выніковую ацэнку ведаў можна ажыццяўляць па чвэрцях або паўгоддзях. Агульная адзнака (гадавая) выстаўляецца па выніках кантрольных заняткаў па раздзелах праграмы і з улікам бягучых адзнак за тэорыю на агульных падставах. Выніковая адзнака за поўны курс навучання выстаўляецца на падставе гадавых.

(Продолжение на 5-й стр.)

Інструкцыйна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 – 2002 навучальны год

“Асновы бяспекі жыццядзейнасці”, дапрызыўная і медыцынская падрыхтоўка

(Окончание. Начало на 4-й стр.)

Заняткі з дзяўчатамі праводзяцца медыцынскімі работнікамі або настаўнікамі, якія прайшлі спецыяльную медыцынскую падрыхтоўку па праграме медыцынскіх сясцёр і маюць адпаведнае пасведчанне.

Больш дэталёвыя рэкамендацыі па арганізацыі і правядзенні заняткаў дадзены ў тлумачальнай запісцы да праграмы.

Организационно-методические рекомендации по изучению курса ОБЖ и к разделу программы “Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека”

Данные организационно-методические рекомендации дополняют, расширяют и конкретизируют отдельные положения объяснительной записки к программе курса “Основы безопасности жизнедеятельности” (ОБЖ), V-IX классы (Мн.: НМЦентр, 1998).

При изучении этого курса в общеобразовательных учреждениях необходимо иметь в виду, что для более прочного и глубокого усвоения программного материала каждая тема в различных классах одной ступени образования изучается повторно. При этом в процессе раскрытия каждой темы предполагается дальнейшее обогащение и систематизация конкретных представлений детей об опасных и вредных факторах окружающего мира, что достигается путем использования различных глубин проникновения в сущность явлений и применения активных методов обучения. В этой связи отработанный учебный материал на каждое занятие по своему содержанию и объему должен соответствовать возрасту и уровню общеобразовательной подготовки учащихся.

Известно, что к концу дошкольного периода у ребенка стихийно складываются свои, глубоко индивидуальные представления о многих явлениях природы, техники, социальным быте - своя “картина окружающего мира”. При этом у детей появляется множество своих проблем, загадок, вопросов, которые они задают окружающим, не всегда получая адекватные ответы.

Поэтому важно как можно раньше дать представление о многообразии окружающего мира, включая многочисленные опасности природного, техногенного и социального характера. Акцентируя внимание ребенка на наблюдаемых явлениях ближнего окружения (дом, дошкольное учреждение, улица), на привычных объектах окружающей среды и применяемых средствах, материалах и оборудовании, широко используемые в быту и на игровых площадках, необходимо прививать ему чувство “опасности”, осторожности, элементарные умения безопасного поведения дома, на улице, в природе.

Поисковая деятельность ребенка, основанная на непосредственном наблюдении за обычными явлениями и использовании знакомых предметов и материалов, позволяет увязывать содержание материалов с его собственным опытом.

Основной задачей обучения в начальных классах является выработка и закрепление у учащегося общего представления о том, что любая деятельность человека потенциально опасна, а также привитие им знаний и элементарных умений безопасного поведения дома, на улице, в школе, в природе.

Содержание материала в начальных классах подчинено принципам систематичности и последовательности в раскрытии сущности понятий. Учебный материал в предметах “Введение в школьную жизнь” и “Человек и мир”, которые взаимно обогащают и дополняют друг друга, располагается в определенной системе. Однако необходимо иметь в виду, что с детьми сначала необходимо изучать опасности, с которыми они могут столкнуться дома, знакомить с правилами безопасного поведения в быту. Затем последовательно переходить к рассмотрению опасностей, которые их подстерегают во дворе, на улице, в школе, в природе и в повседневной жизни, но и в случае стихийных бедствий, производственных (транспортных) аварий и катастроф.

В ходе занятий нет необходимости детям непосредственно объяснять диалектические законы. Нецелесообразно также при объяснении давать философские определения и сложную терминологию, которую они не смогут сознательно осмыслить и усвоить. Необходимо просто систематически в процессе проведения бесед, наблюдений обращать внимание школьников на закономерности и взаимосвязи в окружающем мире. Содержание материала должно раскрыть перед учащимися не только основные закономерности изменений в окружающей среде, но и объяснить причинно-следственные связи и на этой основе придать каждому факту, процессу или явлению наилучшее истолкование и обоснование. Особое значение имеет отбор объектов, на которых можно в доступной форме показать любые явления, процессы окружающего мира и научить детей правильно оценивать и понимать их.

Учебный материал, изучаемый в средних классах базовой школы, раздел “Безопасность и защита человека в чрезвычайных ситуациях”, предназначен для дальнейшего формирования у учащихся сознательного и ответственного отношения к вопросам личной безопасности и безопасности окружающих, приобретения ими способности сохранять жизнь и здоровье в жизнеопасных ситуациях дома, в школе, на улице, в природе.

На этом этапе осуществляется углубление изучения опасных и вредных факторов окружающей среды, воздействующих на здоровье человека в повседневной жизни, а также при стихийных бедствиях, промышленных (транспортных) авариях и катастрофах, социально-политических конфликтах. На уроках необходимо выявить и систематизировать ранее накопленные детьми знания об изучаемом материале. По сравнению с начальными классами меняется характер объяснений, на первый план выходит иде количественной и качественной оценок, анализа и прогноза развития жизнеопасных ситуаций.

В качестве основных методов обучения используются рассказ, беседа, практические занятия в форме сюжетных игр.

Рассказ имеет большие возможности для использования проблемного подхода в обучении, когда перед учащимися ставится проблемная задача, создается ситуация необходимости поиска правильного ответа, организуется соответствующий учебный поиск и проверка правильности решения поставленной задачи. Организация такой деятельности на уроках в значительной степени стимулирует мыслительную деятельность учащихся.

Эффективность беседы во многом зависит от формулировки вопросов, с которыми учитель (преподаватель) обращается к учащимся. Вопросы должны активизировать мысль, приучать к анализу, сравнениям, сопоставлениям. Если в процессе беседы учитель (преподаватель) ссылается на известные детям факты, явления, то беседа не только помогает обобщить имеющиеся у учащихся знания, но и способствует тому, чтобы эти знания пополнялись новыми сведениями, становились более систематизированными.

Задачу приобретения навыков мыслительной работы можно эффективно решить с использованием методов ситуационного обучения (например, сюжетные игры). Ситуационное обучение в данном случае заключается в анализе опасных ситуаций, в результате которых совершались или могут произойти происшествия. При организации ситуационного обучения предполагается, что учащиеся приобретают и пополняют знания за счет поиска ошибок и нарушений других людей, попадавших в экстремальные ситуации.

Конечная цель ситуационного обучения — приучить учащихся к системе аналитического поведения в предметной деятельности: предвидеть опасные ситуации, оценивать и прогнозировать их развитие, принимать целесообразные решения и действовать с целью предупреждения возникновения экстремальной ситуации или смягчения тяжести ее последствий.

В целом методы ситуационного обучения должны занимать существенное место в обучении школьников по всему курсу. Они дают возможность не только закреплять полученные знания, но и отрабатывать отдельные умения и навыки. Вместе с тем, при использовании сюжетных игр их тематика и содержание должны соответствовать возрастным особенностям школьников и учебно-воспитательным задачам темы.

Подготовка к занятиям с использованием методов ситуационного обучения заключается в поиске сюжетов, соответствующих теме занятия, их методической обработке, а также в выборе наиболее эффективного способа предъявления ситуации обучаемым.

Источниками сюжетов учебных ситуаций могут служить публикации в газетах и журналах, сообщения по радио и телевидению, рассказы и описания очевидцев каких-либо событий и др. Когда сюжет найден и обработан, необходимо сформулировать вопросы-задания учащимся, которые должны направлять их на решение одной, главной проблемной задачи. В условиях школы наиболее удачным (доступным) способом предъявления ситуации следует считать вариант, при котором необходимая информация передается несколькими способами одновременно, например, устное сообщение, письменное описание и др.

Методически правильно построенный анализ ситуаций позволит учащимся приобретать знания, обогащаться опытом безопасной деятельности, учиться избегать ошибок и неверных решений в экстремальных ситуациях, сознательно влиять на события в окружающей среде.

На уроках по курсу ОБЖ необходимо выявлять и систематизировать ранее накопленные учащимися знания об изучаемом материале. Поэтому неотъемлемой частью таких уроков является актуализация опорных знаний, которая позволяет с меньшими затратами усилий формировать новые представления и понятия и осуществляется с широким привлечением разнообразных натуральных и изобразительных наглядных средств обучения, экранных пособий.

Раздел “Окружающий мир и возможные опасности для жизни и здоровья человека” подготовлен в дополнение к основному разделу программы курса ОБЖ “Безопасность и защита человека в чрезвычайных ситуациях”, и его систематическое изучение в полном объеме должно осуществляться в 8-11 классах общеобразовательных учреждений, профессионально-технических и средних специальных учебных заведениях. На его изучение можно отводить от 4 до 6 часов.

Учебный материал этого раздела направлен на дальнейшее формирование у учащихся сознательного и ответственного отношения к вопросам личной безопасности и безопасности окружающих, приобретение ими способности сохранять жизнь и здоровье в жизнеопасных ситуациях социального характера, выработку психологической устойчивости при возникновении экстремальных ситуаций различного характера через формирование ее.

При отработке программного материала следует учитывать, что первичные знания и умения по ряду учебных вопросов учащиеся уже получили в начальных и 5-7 классах общеобразовательных учреждений. Это дает возможность излагать учебный материал на более глубокой теоретической основе и значительную часть учебного времени отводить на систематизацию и закрепление знаний, на привитие обучаемым практических умений.

Изучение этого раздела в 8 классе осуществляется за счет часов, отведенных на изучение раздела 1. Безопасность и защита человека в чрезвычайных ситуациях. При этом необходимо уточнить содержание всех тем этого раздела и объединить их с темами нового.

В 10 классе раздел целесообразно изучать на уроках при рассмотрении темы 6.4. Приемы выживания в экстремальных ситуациях, в 11 (12) классе — после изучения темы 7.

Наибольшую сложность в изучении будет представлять тема “Эмоционально-волевая подготовка к деятельности в экстремальных ситуациях”, которая в этом разделе введена с целью формирования у учащихся системы специальных знаний и умений, ряда психологических качеств личности, необходимых для ускоренной адаптации к условиям среды обитания, а также внутренней готовности к наиболее потенциально опасным видам деятельности, в том числе и к воинской службе. В процессе изучения этой темы необходимо также формировать у обучаемых чувство осознанной необходимости и потребности в управлении собственной психикой и овладении начальным комплексом приемов и упражнений, позволяющих найти своеобразный “ключ к себе”. Желательно эту тему отрабатывать на занятиях под руководством психолога.

Известно, что человек в процессе разнообразной деятельности в большинстве своем методом “проб и ошибок” постепенно усваивает правила поведения и конкретные действия в жизнеопасных ситуациях различного характера. Но такой путь весьма длителен и нерационален. Практика свидетельствует о том, что человеку гораздо легче сохранить спокойствие и способность к разумным действиям в сложных условиях, если он заранее обдумал свою реакцию и свои действия. Хорошее умственное упражнение — целеустремленно думать о том, что следует делать при возникновении той или иной ситуации. Этим можно заниматься в свободные минуты дома, в магазине, на улице, в общественном транспорте и др. Этот вид “упражнения” с воображаемыми опасностями — превосходный способ подготовки к экстремальной ситуации (в практике психической саморегуляции такой вид “упражнения” называют идеомоторной тренировкой). Поэтому наряду с другими направлениями психологической подготовки к деятельности в экстремальных ситуациях все шире используется метод психической саморегуляции.

В основе метода психической саморегуляции лежит явление усиления действенности слова на человека при некоторой заторможенности коры головного мозга.

Овладение даже азами психической саморегуляции — дело непростое. Для этого нужно, в первую очередь, осознанное стремление отдельной личности к психическому самосовершенствованию, а также настойчивость и время. Но, овладев приемами психической саморегуляции, человек становится способным произвольно менять свое психическое состояние, снижать значимость стрессогенных факторов, полностью концентрировать свое внимание на выполняемой деятельности, производить обезболивание при ранениях, регулировать деятельность всех органов и систем организма, быстро и эффективно отдыхать (значительно сокращая время, необходимое для него), готовить себя к преодолению трудных ситуаций.

В качестве основных методов обучения по разделу целесообразно использовать словесные (рассказ, беседа), наглядные, практические (наблюдения, упражнения, тренировка, практическая работа).

В связи со своеобразием содержания раздела методы обучения правилам поведения и действиям в экстремальных ситуациях имеют свои особенности и специфику (как и при изучении других разделов). Здесь удельный вес падает на наглядные и практические методы и их различные сочетания. Значительно меньше времени отводится словесным методам, хотя слово учителя (преподавателя) является одним из основных источников знаний и играет ведущую роль в учебно-воспитательном процессе.

Вполне очевидно, что подготовить подростков, юношей и девушек ко всем экстремальным ситуациям , в которых они могут оказаться, в полном объеме практически невозможно. Но конкретные знания и умения в этой области, а главное — опыт, в том числе мыслительной работы, конечно, необходимы. Для этого совсем не обязательно вовлекать учащихся в специально организованные для них экстремальные ситуации, достаточно условно проигрывать обстановку и совместными усилиями искать выход из нее.

О преподавании физики и астрономии

В текущем учебном году учащиеся 10-х классов средних общеобразовательных учебных заведений продолжат изучение физики по обновленной программе (“Физика, X-XI классы” Мн.: НМЦентр, 2001) и новому учебному пособию “Физика, 10" авторов В.В.Жилко, А.В.Лавриненко, Л.Г.Марковича (данная программа также опубликована в 3-м выпуске журнала ”Фізіка: праблемы выкладання").

В соответствии с обновленной программой учащиеся последовательно будут изучать свойства электрических и магнитных полей (“Электростатика”, “Постоянный электрический ток”, “Магнитное поле постоянного тока”, “Электромагнитная индукция”), затем приступят к изучению механических и электромагнитных колебаний, волн (“Колебательное движение”, “Волновое движение”). Логическим продолжением данной цепочки следует изучение не только волновой, но и геометрической оптики (“Оптика”). Завершает курс раздел “Элементы теории относительности”, посвященный современным представлениям о свойствах пространства и времени.

Все указанные разделы программы связаны со свойствами электромагнитного поля, а также различных физических систем, для усвоения которых не требуется рассматривать свойства микрочастиц и их связи с “макросвойствами” материи. Предметная и методическая тождественность указанных разделов позволит учащимся, с одной стороны, качественно усвоить новый материал, а с другой — **продемонстрирует внутренние связи и дедуктивность естественнонаучного способа познания мира, что сформирует у учащихся 10 класса целостную и завершенную механическую и электромагнитную картину мира.**

Такой подход к построению программы позволяет сконцентрировать материал (“Основы молекулярной физики и термодинамики”, “Электрический ток в различных средах”, “Атомная физика”, “Ядерная физика”, “Основы квантовой механики”), относящийся к **современной (квантовой) физике** и базирующийся на изучении свойств структурных элементов вещества, в 11-м классе.

Учебное пособие “Физика, 10" рассчитано на изучение школьниками физики на двух уровнях: общеобразовательном и повышенном. Содержание структурировано на главы, разделы и параграфы. **Параграфы для повышенного уровня отмечены специальным символом,** а материал, размещенный в других параграфах (предназначенный для повышенного уровня изучения предмета), выделен другим шрифтом, что упростит работу учащихся и учителя с учебным пособием. С целью расширения представления учащихся о современных достижениях науки и техники в учебное пособие включены соответствующие материалы (”Электрические, магнитные и оптические явления в атмосфере Земли", “Электреты”, “Голография” и т.д.).

В пособии введена рубрика “Повторение”, где в случае необходимости перед параграфом отмечен материал для повторения, что, по мнению авторов, поможет учащимся в усвоении нового материала. В каждом из параграфов отмечен **материал для обязательного усвоения,** для концентрации внимания учащихся **выделены определения и формулировки законов.** После нового материала следуют контрольные вопросы, примеры решения задач и задачи для самостоятельного решения. Данный материал учитель может использовать для организации самостоятельной учебной деятельности учащихся с учетом уровня подготовки учащихся по предмету, осуществления контроля за качеством знаний. В рубрике **“Это интересно”** отмечены необычные физические факты и явления, связанные с излагаемым материалом. В конце каждой главы приведен наиболее важный материал для усвоения или повторения, что также будет способствовать организации самостоятельной работы школьников с пособием.

Учитывая, что обновленные программы по физике для 10-11-х классов по своему содержанию в целом эквивалентны программам, действовавшим до 2001 года, предлагаем учителям, работающим в 10-х классах с углубленным изучением физики (по их усмотрению), следующие варианты организации учебно-воспитательного процесса:

в соответствии с Программой для классов с углубленным теоретическим и практическим изучением физики (Программы средней общеобразовательной школы по физике и астрономии, изданные НМЦентром в 1997 году) вести преподавание с использованием учебника “Физика, 10 класс” (под ред. А.А.Пинского):

вести преподавание с одновременным использованием учебников “Физика, 10 класс” и “Физика, 11 класс” (под ред. А.А. Пинского), руководствуясь указанной выше программой в сочетании с программой (“Физика, X-XI классы” Мн.: НМЦентр, 2001).

Преподавание физики в 11-х классах осуществляется в соответствии с требованиями программ 1997 года издания и с использованием действующих учебников, перечень которых указан в 4-м номере т.г. Сборника Нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь.

Учащиеся седьмых классов приступают к изучению физики, а учащиеся восьмых и девятых классов продолжают изучение предмета в соответствии с требованиями программы (Физика, VII-IX классы), изданной в 2000 году Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения, и учебным пособием “Физика, 7" авторов Л.А.Исаченковой и Ю.Д.Лещинского, ”Сборник задач по физике, 7 класс" авторов Ю.Д.Лещинского, Л.И.Исаченковой, С.В.Готина, “Физика, 8" авторов Л.А.Исаченковой и Ю.Д.Лещинского, ”Сборник задач по физике, 8 класс" авторов И.И.Жолнеревича, Л.А.Исаченковой и С.Г.Скобли, “Физика, 9" авторов Л.А.Исаченковой, И.И.Жолнеревича, И.М.Медведь. ”Сборник задач по физике, 9 класс" авторов Л.А.Исаченковой и др.

В помощь учителям авторами С.И.Пугач и Н.А.Фурсевич разработано Примерное тематическое планирование для VII-IX классов, которое опубликовано в журнале “Фізіка: праблемы выкладання” и на страницах “Настаўніцкай газеты” (7 класс — выпуск №2, 1999 г.; 8 класс — “Настаўніцкая газета”, 19 жніўня, 1999 г.; 9 класс — выпуск № 4, 2000 г.). Основное внимание в планировании уделено усвоению школьниками программного материала путем выделения в содержании каждого урока понятия, причинно-следственных связей, закономерностей, фактов, проблем. Особое место в структуре тематического планирования занимают демонстрации, опыты, лабораторные работы, которые проводятся с целью эмпирического подтверждения теоретических положений. Авторы предлагают демонстрации, экспериментальные задания, опыты и лабораторные работы, предусмотренные программами. Однако учитель может расширить их перечень исходя из возможностей кабинета физики.

Для выполнения лабораторных работ в 7-10 классах издательством “Аверсэв” будут изданы специальные тетради, основное назначение которых — избавить учащихся от затрат учебного времени на оформление работы. Учащийся будет вносить в нее только данные, полученные при измерениях и вычислениях, и сделанные выводы.

Для организации учебно-воспитательного процесса в 8-9-х профильных классах (где физика изучается на повышенном уровне) и классах с углубленным изучением физики учителя руководствуются указанными программой и учебными пособиями. Имеющийся резерв времени рекомендуем использовать на изучение материала, который в общеобразовательных классах изучается в ознакомительном плане, а также на решение различного типа задач, выполнение экспериментальных заданий.

Обращаем внимание учителей, что в четвертом выпуске журнала “Фізіка: праблемы выкладання” за 1999 год и первом выпуске за 2000 год опубликованы Правила по охране труда для кабинетов (лабораторий) физики.

Преподавание астрономии в 11-м классе осуществляется в соответствии с требованиями действующей программы (Программы средней общеобразовательной школы по физике и астрономии, изданные НМЦентром в 1997 году) и использованием учебников авторов Б.А.Воронцова-Вельяминова; Е.П.Левитана; А.В.Засова, Э.В.Кононовича.

Напоминаем, что во втором выпуске за 1999 год журнала “Фізіка: праблемы выкладання” опубликован вариант примерного поурочного планирования курса астрономии с указанием параграфов и пунктов вышеперечисленных учебников, разработанный В.А.Голубевым, а в четвертом выпуске — вариант блочного планирования учебного материала, предложенный С.М.Литвинко. В первом выпуске журнала за 2000 год опубликованы дополнительные материалы к учебно-методическому пособию для учителей “Справочные материалы по астрономии” автора В.А.Голубева (Мн.: Народная асвета, 1998).

Чарчэнне

У адпаведнасці з вучэбнымі планамі агульнаадукацыйных школ на 2001-2002 навучальны год, зацверджаных загадам Міністэрства адукацыі “Аб вучэбных планах агульнаадукацыйных школ Рэспублікі Беларусь на 2001-2002 навучальны год” ад 20.06.2001 311, прадмет “Чарчэнне” на базавым узроўні будзе вывучацца ў 8 класе, пачынаючы з II паўгоддзя, ў аб'ёме 18 гадзін і ў 9 класе на працягу навучальнага года ў аб'ёме 34 гадзіны.

Выкладанне чарчэння ажыццяўляецца па праграмах агульнаадукацыйнай школы 1995 года выдання на двух узроўнях: базавым (8-9 класы) і паглыбленым (8-11 класы). Адбор і планаванне матэрыялу для вывучэння на базавым узроўні ў 8-9 класах і канкрэтныя змяненні ў змест раздзелаў кожны настаўнік уносіць самастойна, вызначыўшы асноўныя тэмы для вывучэння вучнямі.

Настаўнікам, якія будуць выкладаць чарчэнне ў 8-9 класах, неабходна мець на ўвазе, што ў зборніку прыведзены дзве праграмы: асноўная, падрыхтаваная Галоўным упраўленнем агульнай сярэдняй адукацыі, і паралельная, падрыхтаваная настаўнікам чарчэння вышэйшай катэгорыі сярэдняй школы № 37 Магілёва І.С.Шчарбаковым. Па якой праграме працаваць, кожны настаўнік вызначае самастойна.

Пры рабоце з вучнямі можна выкарыстоўваць наступныя падручнікі:

Виноградов В.Н. Черчение: Техническая графика: Учеб.для общеобразоват. шк. с рус.языком обучения. — 2-е изд. -Мн.: Нар.асвета, 1999.

Вінаградаў В.Н. Чарчэнне (тэхнічная графіка).- Мн.: Нар.асвета, 1997.

Бацвіннікаў А.Д. і інш. Чарчэнне, 7-8 класы.- Мн.: Нар.асвета,1995.

Ройтман И.А. Машиностроительное черчение: Пособие для уч. 9-10 (10-11) кл. -М: Просвещение, 1984.

Зыходзячы з мясцовых умоў, могуць стварацца профільныя класы і класы з паглыбленым вывучэннем чарчэння. Пры распрацоўцы вучэбных планаў адпаведных класаў неабходна выдзеліць прадметы, якія вывучаюцца на базавым, павышаным або паглыбленым узроўнях. Гэта наступныя прадметы: асновы чарчэння, чарцяжы ў машынабудаванні, чарцяжы ў архітэктуры і будаўніцтве, матэматыка і інфарматыка.

У класах з паглыбленым вывучэннем чарчэння для правядзення практычных работ, лабараторных заняткаў (практыкумаў) 8-11 (12) класы дзеляцца на 2 групы пры наяўнасці ў кожным з іх 25 і больш вучняў.

Вывучэнне чарчэння на павышаным або паглыбленым узроўнях можа завяршацца здачай экзаменаў ва ўстаноўленым парадку.

У школах (класах) з павышаным або паглыбленым вывучэннем чарчэння пры арганізацыі працоўнага навучання ў 8-11 (12) класах прадугледжана ўзгадненне зместу працоўнага навучання з праграмамі адпаведных профільных дысцыплін або вывучэнне спецкурса па машынабудаўнічым чарчэнні за кошт гадзін працоўнага навучання. На вывучэнне гэтага спецкурса можна выкарыстоўваць 1 або 2 гадзіны ў тыдзень.

Пры правядзенні заняткаў па працоўным навучанні, змест якога ўзгоднены з праграмамі прафілюючых дысцыплін і дысцыплін, якія вывучаюцца на паглыбленым узроўні, дзяленне класаў на 2 групы ажыццяўляецца пры наяўнасці ў кожным з іх 25 і больш вучняў у гарадскіх, 20 і больш вучняў — ў сельскіх школах.

Калі змест працоўнага навучання не ўзгоднены з праграмамі прафілюючых дысцыплін, пры арганізацыі працоўнага навучання належыць кіравацца праграмамі масавай школы 1995-1997 гг. выдання.

О преподавании курса “Человек и мир” в 4 классе общеобразовательной школы с 12-летним сроком обучения

В текущем учебном году выпускники начальных классов, которые обучались по III модели, в 2001-2002 учебном году продолжат изучение курса “Человек и мир” в 4 классе в объеме 1 час в неделю. Для изучения данного курса подготовлены:

обновленная программа курса “Человек и мир (Вселенная, IV-V классы)” (Мн.: НМЦентр, 2001), переработанный учебник “Вселенная, 4 класс”; новая программа курса “Человек и мир (Природоведение, IV-V классы)” (Мн.: НМЦентр, 2001), учебное пособие “Природоведение, 4 класс” авторов В.И.Дынич, Л.З.Лисейчиковой, Е.И.Шарапа, И.Е. Шимановича; В.В.Пугача, рабочая терадь для учащихся “Природоведение 4 класс” авторов Е.И.Шарапа и др.

Право выбора программы для преподавания курса “Человек и мир” предоставлено педагогическим коллективам учебных заведений. Основная цель курса “Природоведение” — формирование первоначальных представлений у учащихся о единстве природы, взаимосвязи и взаимодействии ее компонентов, о непрерывном изменении и развитии.

В основу структурирования содержания курса положены физические, химические и биологические знания о частях природы, ее объектах в тесной взаимосвязи. В 4 классе рассматриваются объекты неживой природы, изучение которых происходит на основе физических, химических, географических знаний, заложенных в содержание программы, и с опорой на знания учащихся, полученные в начальных классах при изучении курса “Природа и человек”.

В помощь учителям издано учебно-методическое пособие “Уроки природоведения в 4-х классах” авторов Е.И.Шарапа, Л.З.Лисейчиковой, В.В.Пугача, Е.В.Ильича, А.Г.Яскович на белорусском и русском языках.

Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь на 2001 – 2002 навучальны год

Организация учебно-воспитательного процесса в средних специальных учебных заведениях Республики Беларусь

Подготовка специалистов в средних специальных учебных заведениях Республики Беларусь (ССУЗ) ведется согласно *Перечню специальностей, специализаций и квалификаций средних специальных учебных заведений Республики Беларусь*, утвержденному приказом Министерства образования Республики Беларусь от 1 ноября 1999 г. № 649 (Сборник нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь (СД). Мн., 2000, № 2 с.3-39). Постановлениями Министерства образования Республики Беларусь от 31 августа 2000 г. № 38 (СД. Мн., 2000, № 11, с. 25-27) и от 2 мая 2001 г. № 32 в *Перечень* внесены дополнения и изменения, которые будут действовать для групп, обучающихся с 1 сентября 2001 года. Лица, зачисленные на обучение до введения в действие данных постановлений, должны обучаться по тем специальностям и специализациям, на которые они поступали.

Постановлением Госстандарта Республики Беларусь от 26 января 2001 г. № 3 утвержден *Общегосударственный классификатор Республики Беларусь "Специальности и квалификации" (ОКРБ 011-2001).* Порядок введения в действие Классификатора и внесения в него изменений будет разработан дополнительно.

В Классификаторе приведены названия специальностей и квалификаций всех уровней профессионального образования (высшего, среднего специального и профессионально-технического), а также названия должностей, которые может занимать специалист соответствующего уровня образования и квалификации без предъявления требований к стажу работы.

Учебно-методическое обеспечение деятельности средних специальных учебных заведений

Обучение в учебных заведениях всех типов независимо от их ведомственной принадлежности и формы собственности ведется по типовым (индивидуальным) учебным планам, утвержденным Министерством образования Республики Беларусь. Учебные планы специализаций утверждаются органами государственного управления по ведомственной принадлежности учебных заведений и представляются для обязательной регистрации в Республиканский институт профессионального образования.

Типовые учебные планы по специальностям являются действующими для всех учебных заведений независимо от их ведомственной принадлежности. Обращаем внимание на то, что учебные планы, утвержденные в 2000/2001 учебном году, внедряются в учебный процесс с 1 сентября 2001 года для групп нового набора.

Разработка типовых учебных планов заочной и вечерней форм обучения, а также индивидуальных учебных планов для непрерывного интегрированного обучения ведется на основе типовой учебно-программной документации по данной специальности с учетом преемственности содержания обучения на каждом уровне образования.

В типовых учебных планах для заочной формы обучения содержание социально-гуманитарного цикла должно быть приведено в соответствие с письмом Министерства образования Республики Беларусь *"О корректировке учебных планов средних специальных учебных заведений"* от 10 марта 2000 г. № 04-2-8/132.

В случае, если профессиональные навыки учащихся-заочников могут быть сформированы только при непосредственном руководстве преподавателя или мастера производственного обучения, в учебных планах заочной формы обучения планируются учебные практики, которые проводятся за счет учебных часов в период лабораторно-экзаменационной сессии.

Учебные планы специализаций педагогических колледжей (училищ), высших профессиональных училищ (профессионально-технических колледжей) согласовываются с областными управлениями образования (по подчиненности), проходят экспертизу в Республиканском институте профессионального образования и утверждаются Министерством образования Республики Беларусь.

Учебные планы представляются на экспертизу в Республиканский институт профессионального образования с сопроводительным письмом органа государственного управления по подчиненности вместе с квалификационной характеристикой специалиста, перечнем действующих учебных программ и примерными тематическими планами по предметам, по которым отсутствуют типовые учебные программы. К комплекту типовой учебно-программной документации должны прилагаться две рецензии и выписка из протокола обсуждения совещательных органов педагогических работников (цикловых комиссий, методических советов, объединений и т. п.).

Перечнем специальностей, специализаций и квалификаций средних специальных учебных заведений предусмотрен ряд **специализаций**, которые могут быть выбраны учебными заведениями дополнительно к основным специализациям. Среди них *"Менеджмент* (в отрасли)" — без изменения основной квалификации, *"Предпринимательская деятельность* (в отрасли или производстве)" — с дополнительной квалификацией "предприниматель", *"Материально-техническое снабжение и сбыт"* — без изменения основной квалификации, *"Профессиональное обучение"* — с дополнительной квалификацией "мастер производственного обучения". Обязательными элементами обучения по данным специализациям должны быть курсовое проектирование, учебные практики и экзамены по профессионально значимым предметам, а в случае присвоения выпускникам второй квалификации в учебных планах должна быть предусмотрена технологическая и (или) преддипломная практика и государственная квалификационная аттестация в форме государственных экзаменов (по предметам или по специализации) или защита дипломной работы.

Учебный процесс организуется по действующим учебным планам и программам, перечни которых составляют органы государственного управления по подчиненности учебных заведений.

Типовые учебные программы, внесенные в перечни, являются действующими по предметам типовых, а также индивидуальных учебных планов. В случае несовпадения названия, содержания и объема учебных часов по предмету на основе типовых учебных программ разрабатываются индивидуальные учебные программы, которые утверждаются органами управления, учебными заведениями по подчинению. На основе действующих типовых программ разрабатываются методические указания и контрольные задания для учащихся-заочников, методические указания по выполнению курсовых и дипломных проектов, единые для всех форм обучения.

При отсутствии типовых учебных программ действующими являются примерные тематические планы предметов и рабочие учебные программы, разработанные на их основе, которые утверждаются руководителем учебного заведения.

Изучение **общеобразовательных предметов** осуществляется по учебным программам, указанным в *Перечне действующей учебно-программной документации по общеобразовательным предметам для средних специальных учебных заведений Республики Беларусь на 2001/2002 учебный год.* Перечень учебников и учебных пособий по общеобразовательным предметам, рекомендуемых к использованию в учебном процессе, помещен в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь №№ 3, 4, 5 за 2001 г.

Руководитель учебного заведения до начала учебного года утверждает перечень действующих учебных программ по специальностям, по которым осуществляется подготовка специалистов.

После утверждения типовой учебно-программной документации учебные заведения, работающие по **индивидуальным учебным планам**, должны в обязательном порядке пересмотреть учебно-программную документацию и внести в нее необходимые изменения. В случае внесения существенных изменений (введение новых предметов, экзаменов, практики, изменение сроков обучения, формы государственной квалификационной аттестации и т. п.) индивидуальный учебный план перерабатывается, согласовывается и утверждается в установленном порядке. На основе утвержденной программной документации учебное заведение разрабатывает рабочие учебные планы, а при необходимости — рабочие учебные программы.

Учебное заведение имеет право перераспределять объем учебных часов в пределах одного цикла предметов не более чем на 5 процентов, самостоятельно определять интенсивность изучения предметов, сохраняя при этом межпредметные и внутрипредметные связи, распределять учебные часы одного предмета по семестрам, увеличивать число контрольных, лабораторных и практических работ.

Недопустимо изменять названия специальностей, специализаций и квалификаций, сроки обучения, продолжительность экзаменационных сессий, подведения итогов обучения, каникул, практик, уменьшать объем часов на лабораторные и практические занятия, курсовое проектирование, исключать предметы и установленные утвержденным учебным планом формы контроля знаний учащихся. Подобные изменения в учебный план могут вноситься Министерством образования Республики Беларусь по предложению учебного заведения или органа управления.

Организация учебно-воспитательного процесса

Организация учебно-воспитательного процесса в средних специальных учебных заведениях строится на принципах гуманности и демократичности.

Педагогическим коллективам необходимо сосредоточить свои усилия на следующих **направлениях** деятельности: создание условий для личностно-ориентированного обучения, реализации творческих способностей преподавателей и учащихся; интенсификация процесса обучения, интеграция и дифференциация содержания образования, повышение результативности учебно-воспитательного процесса.

Планирование учебно-воспитательного процесса нацелено на реализацию содержания образования. При этом должны быть обеспечены оптимальные условия для организации всех видов учебной деятельности: теоретического и практического обучения, курсового и дипломного проектирования, всех видов практик, государственной квалификационной аттестации выпускников.

В целях организации самостоятельной учебно-познавательной деятельности учащихся планируются консультации и различные виды внеурочной деятельности. За счет часов на консультации рекомендуется проводить занятия по изучению предмета "Основы организации самостоятельной работы". Содержание факультативных занятий должно максимально отражать интересы учащихся.

Важнейшую роль в формировании профессионала играет **практическое обучение**, поэтому при организации практик необходимо четко определять цели и задачи каждого вида практики, обеспечивать преемственность содержания теоретического и практического обучения, а также последовательность формирования практических умений и навыков учащегося. Основными задачами **учебной практики** являются формирование практических навыков по специальности (специализации), приобретение профессии рабочего, а **технологической практики** — освоение технологического процесса в условиях производства, приобретение профессиональных навыков работы в трудовом коллективе.

Преддипломная практика — наиболее ответственный этап формирования специалиста, поэтому во время ее прохождения учащийся должен изучить систему организации и управления производством, экономические и правовые аспекты функционирования предприятий, ознакомиться с должностными обязанностями специалистов и попробовать себя в качестве дублера на должности, которая требует замещения специалистом соответствующей квалификации.

Освоение профессии рабочего позволяет выпускнику ССУЗ быстрее адаптироваться к условиям производства. Поэтому при организации учебных практик важно уделить внимание качеству обучения профессии рабочего, содержанию и уровню проведения квалификационных испытаний на присвоение квалификационного разряда. При проведении квалификационных испытаний в условиях производства участие преподавателей, мастеров производственного обучения или руководителей учебного заведения в работе квалификационной комиссии обязательно.

При определении названий профессий рабочих и тарификационных разрядов, которые присваиваются учащимся по итогам практики, необходимо руководствоваться *Изменением № 2 Общегосударственного классификатора Республики Беларусь "Профессии рабочих и должности служащих" (ОКРБ 006-96)*, утвержденным и введенным в действие Постановлением Министерства труда Республики Беларусь от 30 июня 2000 г. № 97. (Мн., НИИ труда, 2000).

При организации практики и квалификационных испытаний на получение профессии рабочего можно использовать:

Положение о порядке аттестации лиц, прошедших обучение профессиям рабочих в условиях непрерывного профессионального обучения, и присвоения им квалификации, утвержденное Министерством образования Республики Беларусь 13 августа 1998 года № 494;

Инструктивное письмо Министерства образования Республики Беларусь от 11 февраля 2000 года № 06-13/68 *"О порядке организации подготовки водителей из числа учащихся общеобразовательных учебных заведений в школах и межшкольных УПК, допуска их к экзаменам и сдачи экзаменов в РЭП ГАИ"* (СД. Мн., 2000, № 6, с.35-40)

В деятельности учебных заведений важную роль играет **обеспечение безопасности жизнедеятельности и охраны труда** учащихся, преподавателей и всех работающих в учебном заведении. На основании *Порядка проведения аттестации,* утвержденного постановлением Кабинета Министров Республики Беларусь от 2 августа 1995 г. № 409 (с изменениями и дополнениями), и в соответствии с *Методикой проведения аттестации,* утвержденной постановлением Министерства труда Республики Беларусь от 26 мая 2000 г. № 80, осуществляется **аттестация рабочих мест в учебном заведении.** Периодичность аттестации — один раз в пять лет. **Цель аттестации:** исследование вредных и опасных факторов производства, составление по результатам аттестации перечня рабочих мест с опасными (вредными) условиями труда и списка работников на получение доплаты за работу во вредных и тяжелых условиях труда, разработка мероприятий по улучшению условий труда и оздоровлению работников.

В постановлении совместного заседания коллегии Министерства образования, Министерства торговли и правления Белкоопсоюза Республики Беларусь от 29 августа 2000 г. № 11/16/13 (СД. Мн., 2000, № 11, с.3-7) рассмотрены *вопросы о состоянии организации питания детей, учащейся молодежи в учебных заведениях Республики Беларусь и мерах по его качественному улучшению.* Руководителям учебных заведений необходимо усилить контроль за организацией и качеством питания учащихся.

Организация воспитательной работы

Основные направления деятельности и содержание воспитательной работы в ССУЗ определяются *Концептуальными подходами к созданию системы воспитания в учебных заведениях профессионального образования,* утвержденными Министерством образования 15 мая 2001 г.

Цель воспитательной работы — создание в учебном заведении гуманной воспитывающей среды, способствующей развитию и саморазвитию личности.

Задачами педагогического коллектива по созданию системы воспитания в ССУЗ является координация взаимодействия всех участников педагогического процесса, направленное на личностное, социальное и профессиональное становление обучаемых.

Работа социально-психологической службы в учебном заведении организуется на основе *Концептуальных подходов к организации и функционированию психологической службы в средних специальных и профессионально-технических учебных заведениях*, утвержденных Министерством образования Республики Беларусь 20 сентября 1999 года (Мн., РИПО, 1999 г.), и в соответствии с *Инструктивно-методическими рекомендациями по созданию и функционированию социально-психологической службы в среднем специальном и профессионально-техническом учебном заведении,* утвержденными Министерством образования Республики Беларусь 15 декабря 2000 года (Мн., РИПО, 1999).

Основными направлениями деятельности педагога-психолога в среднем специальном учебном заведении должны стать *психологическое просвещение, психологическое консультирование, психопрофилактическая и профориентационная работа.*

В целях эффективного формирования и развития личности обучаемых в 2001 - 2002 учебном году проводится **Республиканский конкурс адаптационных программ первокурсников.** Требования к представляемым на конкурс материалам определяются *Положением о конкурсе*, предусматривающим два этапа:

1 этап, *областной* — декабрь 2001 г.;

2 этап, *республиканский* — март 2002 г.

Помощь в разработке и реализации адаптационных программ могут оказать материалы республиканских семинаров *"Актуальные проблемы психологического сопровождения профессионального образования"* (Мн., РИПО, 2001).

Руководителям учебных заведений необходимо взять на контроль качество социально-психологических услуг, предлагаемых коммерческими организациями и частными лицами (психодиагностических и компьютерных методик, авторских программ, аудио- и видеоматериалов, семинаров и тренингов), а также методической литературы, не допуская её использования без рекомендации Научно-методического центра учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь либо без грифа учебного пособия или учебника.

В соответствии с постановлением коллегии Министерства образования Республики Беларусь от 6 марта 2000 г. № 4/4 *"О духовно-нравственном воспитании и преодолении влияния деструктивных сект и организаций на учащуюся и студенческую молодежь"* (СД. Мн., 2000, № 6, с.3-10) учебным заведениям необходимо организовать целенаправленную просветительскую работу с учащимися и их родителями, скоординировать свою деятельность с органами здравоохранения, культуры и правоохранительными органами.

Концепция физического воспитания в условиях реформирования системы образования Республики Беларусь, принятая постановлением совместной коллегии Министерства образования и Министерства спорта и туризма Республики Беларусь от 11 апреля 2000 г. № 51/9 (СД. Мн., 2001, № 1, с.21-35), определила **актуальные проблемы физического воспитания** детей и учащейся молодежи и подходы к их решению. Обсуждение состояния физического воспитания в учебных заведениях должно завершиться разработкой конкретных мероприятий, направленных на формирование устойчивых мотивов физического самосовершенствования и развития физической культуры личности.

Организационно-методическая работа

Цель методической работы в ССУЗ — объединение усилий всего коллектива по созданию единой педагогической системы.

Основными задачами педагогических коллективов ССУЗ являются создание условий для реализации образовательных стандартов, разработка новых учебных планов и программ, отвечающих требованиям образовательных стандартов, создание оптимального комплексного методического обеспечения по учебным предметам и специальностям, внедрение прогрессивных педагогических технологий.

В связи с этим большое внимание должно быть уделено методической работе, которая является важным средством повышения квалификации педагогов, развития у них творческой инициативы. На реализацию этих задач необходимо направить деятельность педагогического (методического) совета, предметных (цикловых) комиссий, постоянно действующих семинаров, школ педагогического мастерства и др.

Деятельность предметных (цикловых) комиссий планируется с учетом стратегических целей учебного заведения, потенциальных возможностей каждого педагога и направляется на обновление учебно-программной и методической документации, обмен педагогическим опытом.

В этих условиях необходимо **повысить роль педагогического совета** как органа коллективной мыследеятельности и педагогического диагностирования, формирующего новое педагогическое мышление и обеспечивающего атмосферу сотрудничества.

Критериями оценки методической работы в среднем специальном учебном заведении могут служить:

— единство подходов к планированию методической работы во всех структурных подразделениях;

— новизна идей, форм и методов работы;

— единство целей и задач, направлений методической работы, их соответствие современным тенденциям развития педагогической науки в республике и за рубежом;

— эффективность методической работы — ее очевидная результативность и возможность распространения положительного опыта.

Комплексное методическое обеспечение специальности может формироваться по следующим направлениям:

— нормативного обеспечения специальности;

— учебно-программного и методического обеспечения;

— организации практики, связи с производством;

— контроля знаний учащихся и государственной аттестации;

— внеаудиторной работы с учащимися.

Комплексное методическое обеспечение предмета включает нормативные документы по организации учебной работы и отраслевые нормативные документы по профилю специальности, методические материалы по изучению отдельных тем предмета, курсовому проектированию, контролю знаний учащихся, организации их самостоятельной и внеаудиторной (кружковой) работы и т.п.

Комплексное учебно-методическое обеспечение предметов должно основываться на принципах целеполагания, целостности, системности, модульности. Это позволит реализовать личностно-ориентированный подход к обучению, творческий потенциал преподавателей, интенсифицировать процесс обучения, координировать познавательную деятельность учащихся, интегрировать и дифференцировать содержание обучения.

При определении **основных направлений в совершенствовании процесса обучения** могут оказать помощь следующие документы:

Программа реализации концепции развития педагогического образования в Республике Беларусь, принятая постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 25 октября 2000 г. № 47 (СД. Мн., 2000, № 12, с.9-21);

Концепция дошкольного образования Республики Беларусь, утвержденная постановлением Министерства образования от 16 июля 2000 г. №35 (СД. Мн., 2000, № 10, с.3-21), и *Программа реализации Концепции дошкольного образования Республики Беларусь*, утвержденная приказом Министерства образования Республики Беларусь от 29 декабря 2000 г. № 515 (СД. Мн., 2001, № 3, с.24-38);

План первоочередных мероприятий Министерства образования Республики Беларусь по использованию в деятельности учебных заведений современных образовательных технологий, утвержденный Министерством образования Республики Беларусь 19 мая 2000 г. (СД. Мн., 2000, № 7, с.45-48);

"Об основных направлениях информатизации учебно-воспитательной работы и управленческой деятельности в общеобразовательных школах Республики Беларусь" постановление Министерства образования Республики Беларусь от 14 декабря 2000 г. № 151 (СД. Мн., 2001, № 2, с.3-48);

Рекомендации по приобретению и комплексному использованию современных технических средств обучения (разработаны НМЦ учебной книги и средств обучения), опубликованы в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь, 2000 г., № 7 (СД. Мн., 2000, № 7, с.38-43).

При оборудовании учебных кабинетов и лабораторий по общеобразовательным предметам необходимо руководствоваться *Типовым перечнем средств обучения и учебно-производственного оборудования для общеобразовательных и специальных школ, дошкольных учреждений, профессионально-технических учебных заведений*, который утвержден приказом Министерства образования Республики Беларусь от 16 марта 1998 г. № 141. Оборудование кабинетов физической культуры осуществляется в соответствии с *Типовым перечнем спортивного оборудования и инвентаря для кабинетов физического воспитания профессионально-технических и средних специальных учебных заведений, колледжей Республики Беларусь,* утвержденным приказом Министерства образования Республики Беларусь от 5 января 1998 г. № 01 и опубликованным в Сборнике нормативных документов Министерства образования Республики Беларусь, 1998 г., №№ 3, 4.

Приобрести необходимые средства обучения и учебно-производственное оборудование можно в Белорусском республиканском торговом объединении "Глобус" по адресу: 220024, г. Минск, ул. Пирогова, 5 (филиалы объединения имеются в каждой области). Телефон для справок: (017) 275-12-05.

Важную роль в совершенствовании системы учебно-методического обеспечения играют **республиканские методические объединения** (РМО) педагогических работников средних специальных учебных заведений. РМО созданы по 8 направлениям специальностей и 6 наиболее актуальным проблемам среднего специального образования. К работе в бюро РМО привлечено около 200 педагогических работников средних специальных и высших учебных заведений.

Основными направлениями деятельности РМО в 2001/2002 учебном году должны стать:

участие в разработке образовательных стандартов по специальностям;

обновление содержания обучения по специальностям и отдельным предметам;

участие в разработке учебно-методического обеспечения курсового и дипломного проектирования, практического обучения и контроля знаний учащихся.

Значительная роль в этой работе отводится **базовым (областным) учебным заведениям и базовым учебным заведениям по специальностям (или проблемам).** Они должны стать не только базой проведения республиканских мероприятий, но и центрами, координирующими работу по таким приоритетным направлениям, как **анализ рынка труда и соответствие содержания образования современным требованиям производства, обобщение и распространение передового педагогического опыта.**

Для информационного обмена Республиканским институтом профессионального образования создан сайт в интернете. На сайте Республиканского института профессионального образования по адресу: ***www.ripo.unibel.by*** расположена Web-страница управления методического обеспечения среднего специального образования. В меню входят:

*** Основные направления деятельности управления;**

*** Структура управления и кадры;**

*** Стандартизация;**

*** Организационно-методическое обеспечение ССО;**

*** Учебно-методическое обеспечение ССУЗ.**

"Основные направления деятельности" содержат информацию о деятельности управления методического обеспечения среднего специального образования, **"Структура управления и кадры"** — информацию о структуре и сотрудниках управления.

"Стандартизация" включает:

*** Структура образовательного стандарта по специальности;**

*** Макет образовательного стандарта;**

*** Проекты стандартов по специальностям.**

"Организационно-методическое обеспечение ССО" содержит план республиканских учебно-методических мероприятий, который ежегодно обновляется.

"Учебно-методическое обеспечение ССУЗ" включает три взаимосвязанных документа: Перечень специальностей, специализаций и квалификаций, Перечень действующих учебных планов, Перечень действующих типовых учебных программ.

Аб выкладанні курса "Сусвет " у 5-6 класах 11-гадовай агульнаадукацыйнай школы

Выкладанне курса "Сусвет" ажыццяўляецца ў адпаведнасці з дзеючымі праграмамі, вучэбнымі дапаможнікамі для вучняў, вучэбна-метадычнымі дапаможнікамі для настаўнікаў. На вывучэнне гэтага прадмета, як і ў мінулым навучальным годзе, ў 5 класе адводзіцца дзве гадзіны ў тыдзень, ў 6 — у першым паўгоддзі дзве, а ў другім паўгоддзі адна гадзіна ў тыдзень.

Яшчэ раз звяртаем увагу настаўнікаў, якія пачынаюць або працягваюць выкладанне курса "Сусвет", што гэты курс — прапедэўтычны і падрыхтоўчы да асобнага вывучэння прыродазнаўчых дысцыплін — геаграфіі, біялогіі, фізікі, хіміі і астраноміі. Асноўная мэта яго — раскрыць вучням адзіную і цэласную карціну свету, абгрунтаваць арганічную сувязь прыродазнаўчых дысцыплін паміж сабой, узаемасувязь паміж прыродазнаўчымі і гуманітарнымі навукамі, сфарміраваць у вучняў дакладнае і вобразнае ўспрыманне навакольнага свету, чалавека як творцы культуры сучаснасці і будучыні, культуры, якая заснавана ў значнай ступені на дасягненнях навукі і тэхнікі.

Настаўнікам неабходна ўлічваць у сваей працы, што адметнай асаблівасцю вывучэння гэтага прадмета з'яўляецца фарміраванне ведаў у школьнікаў 5-6 класаў пераважна на ўзроўні ўяўленняў (адзінкавых і абагульненых) з адначасовай накіраванасцю працэсу навучання на развіцце ў вучняў дыялектычнага (творчага) мыслення.

У першым раздзеле падручніка для пятага класа "Сусвет ад вялікага да малога" фізічныя з'явы, паняцці і законы вывучаюцца з мэтай асэнсавання і разумення наступных частак курса. Асноўная мэта раздзела "Космас і Зямля" — даць школьнікам агульнае ўяўленне пра будову і некаторыя, найбольш важныя, асаблівасці Сусвету, яго часткі і асобныя целы. Таму пры яго вывучэнні неабходна звяртаць увагу на агульныя заканамернасці, прыкметы, якія характарызуюць тыя ці іншыя групы нябесных цел, тыя ці іншыя з'явы. Асноўная мэта раздзела "Зямля" — фарміраванне ў вучняў азначанага вобраза геаграфічнай карціны свету, які з'яўляецца базай для засваення ў далейшым зместу школьных геаграфічных курсаў. Прырода Зямлі ў гэтым раздзеле разглядаецца па асобных геасферах (літа-, атма-, гідра-, бія-). Заключнай з'яўляецца тэма "Геаграфічная абалонка", пры вывучэнні якой вучні павінны атрымаць абагульненае ўяўленне пра тое, што геаграфія — гэта навука аб геаграфічнай абалонцы.

Асаблівую ролю "Сусвет" павінен адыграць у 6 класе ў падрыхтоўцы вучняў да вывучэння біялогіі ў 7 класе. Таму пры вывучэнні раздзелаў "Фізічныя з'явы" і "Хімічныя з'явы" вучням неабходна засвоіць паняцці, без якіх вывучаць біялогію асэнсавана наогул немагчыма. Гэта, перш за ўсе, **такія паняцці, як атамы** і **малекулы, іх будова, хімічныя элементы, арганічныя і неарганічныя рэчывы, іх роля ў будове і існаванні жывых арганізмаў, пераўтварэнні рэчываў, хімічныя рэакцыі, рух часціц рэчыва, броўнаўскі рух, дыфузія, злучаныя сасуды, электрызацыя** цел, **работа і энергія і інш., адрозненні паміж аб'ектамі жывой** і **нежывой прыроды.** Патрэбна звярнуць асаблівую ўвагу вучняў на сутнасць жыцця, непаўторнасць аб'ектаў жывой прыроды і гуманнае стаўленне да ўсяго жывога. Раздзел "Жывая прырода", як і іншыя раздзелы, з'яўляецца ўводным, таму не трэба імкнуцца даць вучням вычарпальныя веды па тым ці іншым пытанні. Неабходна намаляваць агульную карціну жыцця на Зямлі, паказаць яго разнастайнасць, шматузроўневасць, цесную ўзаемасувязь жывых сістэм паміж сабой і з навакольным асяроддзем, раскрыць у агульных рысах клетачную будову жывых арганізмаў і найбольш агульныя асаблівасці іх жыццядзейнасці, сфарміраваць уяўленне пра чалавека як пра біялагічны від і аб яго ролі ў біясферы.

У сувязі са скарачэннем тыдневых гадзін на вывучэнне курса "Сусвет" у 7 класе рэкамендуем змест наступных параграфаў падручніка вывучаць у азнаямленчым плане:

§ 6-7. Радыеактыўнасць;

§ 8. Распаўсюджанасць хімічных элементаў;

§ 10. Электрычнае поле;

§ 11. Магнітнае поле;

§ 12-13. Плазма. Маланкі;

§ 52. Групоўкі арганізмаў у папуляцыях;

§ 58-59. Змяненне экасістэм.

Таксама рэкамендуем не праводзіць лабараторную работу "Будова плесневых грыбоў" і ў азнаямленчым плане разгледзець матэрыял § 45, што датычыцца плесневых грыбоў.

Издательство «АВЕРСЭВ» — в помощь педагогам, школьникам и студентам

БЕЛАРУСКАЯ МОВА І ЛІТАРАТУРА

Зборнік тэкстаў для пераказаў. 9—11 класы

Г.М. Малажай, Т.М. Саўчук

Складальнікі гэтага зборніка мелі на мэце забяспечыць настаўнікаў агульнаадукацыйных школ з беларускай і рускай мовамі навучання тэкстамі для пераказаў рознага тыпу (вусных і пісьмовых, падрабязных і сціслых, выбарачных і з творчым заданнем, навучальных і кантрольных), якія праводзяцца ў старэйшых класах дзеля развіцця і актывізацыі маўленчай дзейнасці вучняў.

У канцы зборніка даецца тлумачальны слоўнік малаўжывальных слоў.

Кніга будзе карыснай настаўнікам, вучням агульнаадукацыйных школ, навучэнцам ліцэяў, гімназій, а таксама абітурыентам.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Зборнік дыктантаў па беларускай мове

Дадатковыя заданні і адказы на іх. 5—9 класы

М.А. Супко, І.М. Саматыя

Зборнік дыктантаў падрыхтаваны ў адпаведнасці з патрабаваннямі праграм сярэдняй агульнаадукацыйнай школы па беларускай мове (Мінск, НМЦэнтр, 2000).

Структурна кніга складаецца з трох частак: тэкставыя дыктанты з дадатковымі заданнямі, слоўнікавыя дыктанты і адказы на дадатковыя заданні. Два першыя раздзелы дазваляюць выпрацоўваць і правяраць арфаграфічную і пунктуацыйную пісьменнасць, моўную, этнакультурную і камунікатыўную кампетэнцыю вучняў. Трэці раздзел дае магчымасць выкарыстоўваць дапаможнік для самаадукацыі.

Адрасуецца настаўнікам, вучням, абітурыентам.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. Тэсты. 5 клас

Аўтар-складальнік П.І. Лявонава

Беларуская літаратура. Тэсты. 6 клас

Аўтар-складальнік П.І. Лявонава

Беларуская літаратура. Тэсты. 7 клас

Аўтары-складальнікі: П.І. Лявонава, І.М. Слесарава

Беларуская літаратура. Тэсты. 10 клас

Аўтары-складальнікі: Г.С. Гарадко, В.Я. Ляшук, У.А. Сенькавец, Вал.М. Смаль, Вяч.М. Смаль, Г.М. Сітко, М.І. Яніцкі

Беларуская літаратура. Тэсты. 11 клас

Аўтары-складальнікі: Г.С. Гарадко, В.Я. Ляшук, У.А. Сенькавец, Вал.М. Смаль, Вяч.М. Смаль, Г.М. Сітко, М.І. Яніцкі

Дапаможнікі змяшчаюць цэласную сістэму матэрыялаў для самаправеркі і літаратурнай адукацыі вучняў. Тэсты маюць не толькі кантрольны, але і развіваючы характар, што асабліва важна ва ўмовах паралельнага вывучэння беларускай і рускай літаратуры.

Тэсты — неабходны і зручны дапаможнік для вучня, яго бацькоў і настаўніка, бо змяшчаюць матэрыял для развіцця здольнасцей асобы ў зацікаўленым чытанні, перачытванні і разглядзе літаратурных твораў ў адзінстве іх зместу і формы. Выкарыстоўваюцца як у канцы вывучэння твора або тэмы, так і ў працэсе работы над імі.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Алімпіяды па беларускай мове

Г.М. Малажай, В.П. Красней

Дапаможнік арыентуе на сур'ёзную падрыхтоўку да алімпіяд любога тура. Аўтары кнігі, маючы значны вопыт арганізацыі абласных і рэспубліканскіх алімпіяд, не толькі акрэслілі заданні па асобных раздзелах беларускай мовы, але і далі на іх падрабязныя адказы. Зроблена гэта дзеля таго, каб настаўнікі маглі мэтанакіравана рыхтаваць удзельнікаў такіх інтэлектуальных спаборніцтваў. Заданні і тэксты, безумоўна, можна выкарыстаць і для паглыблення ведаў вучняў на звычайных уроках, факультатыўных занятках, пасяджэннях гурткоў, пры падрыхтоўцы да алімпіяд, якія цяпер праводзяць сярэднія спецыяльныя і вышэйшыя навучальныя ўстановы перад уступнымі экзаменамі.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Праграмныя сачыненні і водгукі

Для школьнікаў

У дапаможніку змешчаны сачыненні і водгукі па беларускай літаратуры, якія прадугледжаны школьнымі праграмамі для напісання ў 5—11 класах агульнаадукацыйных школ. Прапануюцца тэматычныя (па творах праграмы) сачыненні на вольныя тэмы навучальнага і кантрольнага характару. Паслядоўнасць размяшчэння сачыненняў адпавядае вывучэнню тых ці іншых твораў у пэўным класе.

Дадатак змяшчае пісьмовыя водгукі на вершаваныя і празаічныя творы беларускіх паэтаў і пісьменнікаў.

Кніга будзе карыснай вучням агульнаадукацыйных школ, навучэнцам ліцэяў, гімназій, а таксама абітурыентам.

Беларуска-рускі слоўнік для школьнікаў

Аўтар-складальнік ***А.М. Булыка,*** *д-р філал. навук, праф., член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі*

Гэты беларуска-рускі слоўнік прызначаны найперш для вучняў і настаўнікаў сярэдняй школы.

Слоўнік можа быць выкарыстаны пры перакладах з беларускай мовы на рускую, на занятках па развіццю мовы.

Рэестр слоўніка ўключае болей за **10 тысяч** лексічных адзінак, якія не супадаюць з рускімі адпаведнікамі або маюць істотныя фармальныя адрозненні ад іх. Аснову рэестра складае агульнаўжывальная лексіка сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Акрамя таго, пададзены абласныя словы, што атрымалі пашырэнне ў мастацкай літаратуры, і найбольш распаўсюджаныя спецыяльныя тэрміны, гістарызмы і неалагізмы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Русско-белорусский словарь для школьников

Автор-составитель ***А.П. Булыка,*** *д-р филол. наук, проф., член-корреспондент Национальной академии наук Беларуси*

Этот русско-белорусский словарь предназначен прежде всего для школьников и учителей средней школы. Но, разумеется, пользоваться им могут также учащиеся и преподаватели училищ, колледжей и техникумов, студенты высших учебных заведений.

Реестр словаря включает более **10 тысяч** лексических единиц, которые не совпадают с белорусскими эквивалентами или имеют существенные формальные отличия от них. Основную часть реестра составляет общеупотребительная лексика современного русского литературного языка. Кроме того, даны наиболее распространенные специальные термины, историзмы и неологизмы.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Беларуская літаратура. Школьныя творы

Кароткі змест і аналіз

Т.К. Грамадчанка

У кнізе змешчаны кароткі змест і аналіз твораў школьнай праграмы ад старажытнасці і да сучаснасці, біяграфічныя звесткі пра пісьменнікаў. Аўтар арыентавалася на праграмы, па якіх сёння выкладаецца родная літаратура ў школах рэспублікі.

Кніга будзе вам добрым памочнікам і дарадцам пры падрыхтоўцы да экзамену за курс школьнай праграмы, у час паступлення ў вышэйшыя і сярэднія навучальныя ўстановы.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. XI—XX стагоддзі

Дапаможнік для школ, ліцэяў, гімназій, ВНУ

А.І. Бельскі, У.Г. Кароткі, П.І. Навуменка, Л.К. Тарасюк, Т.І. Шамякіна

Гэты дапаможнік — унікальнае выданне, бо тут сцісла выкладзена гісторыя беларускай літаратуры ад старажытнасці да нашых дзён. Даецца характарыстыка творчасці многіх таленавітых пісьменнікаў, асветлены пытанні тэорыі літаратуры. Навучальны дапаможнік стаў адным з пераможцаў на адкрытым конкурсе, які праводзіўся ў межах праграмы «Абнаўленне гуманітарнай адукацыі ў Беларусі» пры ўдзеле Міністэрства адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь.

Адрасуецца вучням старэйшых класаў агульнаадукацыйных школ, навучэнцам ліцэяў і гімназій, слухачам падрыхтоўчых аддзяленняў і курсаў, абітурыентам. Можа быць выкарыстаны студэнтамі каледжаў і універсітэтаў, дзе выкладаецца курс беларускай літаратуры.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Арфаграфічны слоўнік для школьнікаў

Аўтар-складальнік ***А.М. Булыка,*** *д-р філал. навук, праф., член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі*

Слоўнік з'яўляецца агульнадаступным дапаможнікам, прызначаным садзейнічаць лепшаму засваенню школьнікамі правапісных норм сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Таму яго аснову складае лексіка, пры выкарыстанні якой могуць узнікнуць цяжкасці арфаграфічнага характару.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Русско-белорусский словарь общеупотребительной лексики

Редактор-составитель ***Н.Н. Кривко,*** *кандидат филологических наук*

Однотомное издание Русско-белорусского словаря рассчитано на самый широкий круг читателей, в том числе на учащихся средней и высшей школы, а также на профессиональных филологов. Настоящий словарь содержит около **35 000 слов**, относящихся к общеупотребительной лексике русского и белорусского языков. Издание подготовлено ведущим научным сотрудником Отдела лексикологии и лексикографии Института языкознания имени Якуба Коласа Национальной академии наук Беларуси Н.Н. Кривко.

Сучасная літаратура Беларусі

Алесь Бельскі

Кніга доктара філалагічных навук, прафесара кафедры беларускай літаратуры XX стагоддзя Белдзяржуніверсітэта А.І. Бельскага знаёміць маладых чытачоў з сучаснай літаратурай Беларусі, яе асноўнымі кірункамі і тэндэнцыямі развіцця. Даецца характарыстыка літаратурнай сітуацыі ў рэспубліцы, разглядаюцца найбольш важныя мастацкія набыткі беларускай паэзіі, прозы і драматургіі ў другой палове 80-х — 90-я гады.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура. 100 лепшых сачыненняў

на літаратурныя і вольныя тэмы

М.І. Мішчанчук

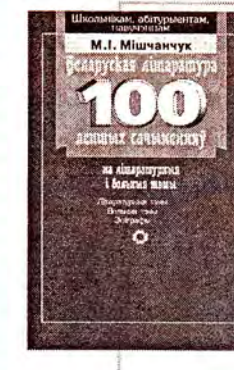

У кнізе вядомага літаратуразнаўца, пісьменніка, аўтара многіх дапаможнікаў для студэнтаў і вучняў падаюцца тэксты сачыненняў і вядзецца грунтоўная размова пра тое, як пісаць самастойна творчыя працы. Літаратурныя факты і з'явы тлумачацца па-новаму, у святле раней невядомых фактаў, з улікам дасягненняў беларускага і рускага літаратуразнаўства за апошнія гады. Аўтар не адыходзіць ад школьнай праграмы, улічвае магчымую тэматыку сачыненняў на ўступных экзаменах. Кніга можа быць карыснай і настаўнікам роднай літаратуры, бо змяшчае ў сабе новы фактычны матэрыял, развівае ініцыятыву, самастойнасць мыслення выхаванцаў школы і навучэнцаў вучылішчаў рознага тыпу.

СЕРИЯ «ЭКЗАМЕНЫ»

Билеты по физике. 11 класс

В вопросах и ответах

Автор-составитель Л.П. Егорова

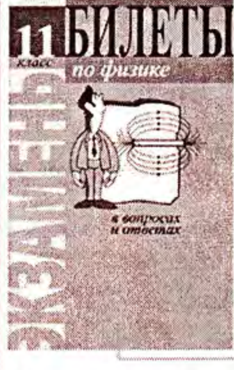

Настоящее пособие по физике предназначено для учащихся общеобразовательных школ, сдающих экзамен за курс средней школы. Может быть использовано преподавателями школ, лицеев, гимназий и теми, кто готовится к конкурсным экзаменам по физике в высшие учебные и средние специальные заведения.

Билеты по географии. 11 класс

В вопросах и ответах

Автор-составитель И.Н. Гавриленко

Пособие содержит учебные материалы по географии за курс средней школы, которые собраны в билеты. Ответы к ним помогут при подготовке к экзамену по географии.

Предназначено для выпускников средних школ и абитуриентов.

Беларуская мова

Матэрыялы да экзамену

Г.М. Малажай

Дапаможнік мае практычнае прызначэнне. У першай яго частцы змешчаны парады для тых, хто будзе рыхтавацца да пісьмовага выпускнога або ўступнага экзамену (дыктоўкі, пераказу, сачынення, водгуку), а таксама да вуснага экзамену па беларускай мове. Другая частка дапаможніка мае тэарэтычна-практычны характар: змешчаны моваазнаўчы матэрыял, неабходны для падрыхтоўкі да названых экзаменаў; прыведзены заданні для самастойнай працы, пытанні для самакантролю. У дапаможніку ёсць тэрміналагічны і арфаэпічны даведнікі, спіс цяжкіх для напісання слоў, падручны слоўнік сінанімічных слоў і выразаў.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Беларуская літаратура ў пытаннях і адказах

Па матэрыялах школьнага экзамену

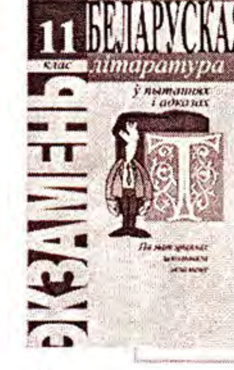

У аснову дапаможніка пакладзены адказы на пытанні экзаменацыйных білетаў па беларускай літаратуры за курс сярэдняй агульнаадукацыйнай школы.

Паслядоўнасць размяшчэння матэрыялу ў дапаможніку адпавядае нумарацыі экзаменацыйных білетаў.

У дадатку змешчаны адказы на пытанні па зарубежнай літаратуры для школ з беларускай мовай навучання.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Билеты по биологии. 11 класс

В вопросах и ответах

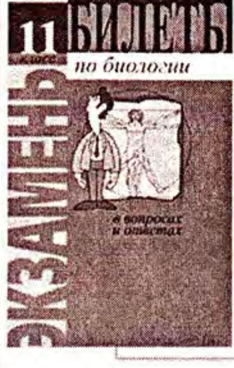

Настоящее пособие по биологии предназначено для учащихся общеобразовательных школ, сдающих экзамен за курс средней школы. Может быть использовано преподавателями школ, лицеев, гимназий и теми, кто готовится к конкурсным экзаменам по биологии в высшие учебные и средние специальные заведения.

Билеты по химии. 11 класс

В вопросах и ответах

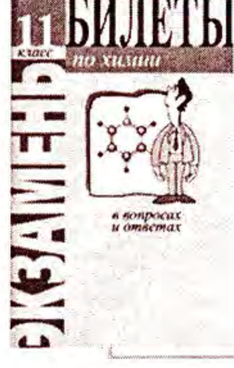

Настоящее пособие по химии предназначено для учащихся общеобразовательных школ, сдающих экзамен за курс средней школы. Может быть использовано преподавателями школ, лицеев, гимназий и теми, кто готовится к конкурсным экзаменам по химии в высшие учебные и средние специальные заведения.

Английский язык. Устные темы

А.С. Сушкевич, М.А. Маглыш

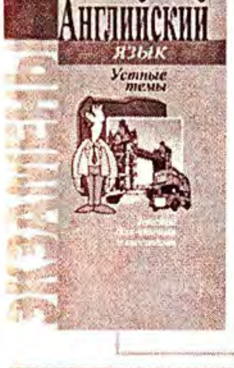

Сборник предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением английского языка, гимназий, лицеев. Может быть рекомендован учащимся для подготовки к зачетам и экзаменам.

Немецкий язык. Устные темы

О.М. Галай, В.Н. Кирись

Сборник предназначен для учащихся общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением немецкого языка, гимназий, лицеев. Может быть рекомендован учащимся для подготовки к зачетам и экзаменам.

Билеты по русской литературе. 11 класс

В вопросах и ответах

Автор-составитель Т.Ф. Мушинская

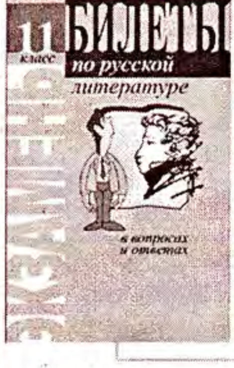

Настоящее пособие по русской литературе дает развернутые ответы на вопросы экзаменационных билетов. Оно поможет хорошо подготовиться к экзаменам за курс средней школы.

Рекомендуется учащимся 9—11 классов, выпускникам.

Матэрыялы па гісторыі Беларусі

Пад навуковай рэдакцыяй д-ра гіст. навук, праф. *М.С. Сташкевіча;* д-ра гіст. навук *Г.Я. Галенчанкі*

Аўтар-складальнік С.В. Паноў

Матэрыялы па гісторыі Беларусі прызначаны для азнаямлення з асноўнымі вызначальнымі падзеямі, гістарычнымі асобамі і дзеячамі культуры. Змяшчаюць пададзеныя ў навукова-папулярным выглядзе фактычныя веды, наглядныя апоры, табліцы, карты-схемы, ілюстрацыі, тэставыя заданні. Адрасуюцца тым, хто цікавіцца айчыннай гісторыяй.

ИСТОРИЯ

История Беларуси

С древнейших времен до нашего времени

И.И. Ковкель, Э.С. Ярмусик

Издание представляет собой краткий очерк истории Беларуси, в котором в хронологической последовательности освещаются события с древнейших времен до нашего времени, анализируется социально-экономическое, политическое и культурное развитие края.

Книга рассчитана на широкий круг читателей, интересующихся историей Беларуси.

Школьны слоўнік-даведнік па гісторыі Беларусі

Пад навуковай рэдакцыяй д-ра гіст. навук, праф. *М.С. Сташкевіча;* д-ра гіст. навук *Г.Я. Галенчанкі*

Аўтар-складальнік С.В. Паноў

Слоўнік-даведнік змяшчае храналагічную і сінхранічную табліцы, паняційна-тэрміналагічны апарат, біяграмы персаналій. Прызначаны для запамінання асноўных падзей айчыннай гісторыі і суаднясення іх з важнейшымі падзеямі сусветнай гісторыі, для засваення зместу гістарычных тэрмінаў і паняццяў, якія вывучаюцца ў школьным курсе гісторыі Беларусі, для азнаямлення з кароткімі звесткамі аб найбольш вядомых гістарычных асобах і дзеячах культуры.

Змест слоўніка-даведніка адпавядае адукацыйнаму стандарту, праграмам і падручнікам (вучэбным дапаможнікам) па гісторыі Беларусі. Рэкамендуецца выкарыстоўваць пры вывучэнні дадзенага прадмета, у ходзе сістэматычнай падрыхтоўкі да экзамену па гісторыі Беларусі. Магчыма ўжываць цалкам або часткова пры здачы экзамену ў якасці даведачных матэрыялаў, якія не змяшчаюць разгорнутай характарыстыкі вывучаемых падзей.

Все эти книги можно приобрести в книжных магазинах республики

По вопросу оптового приобретения книг обращаться: тел. (017)210-18-98; e-mail: aversev@solo.by; www.aversev.solo.by. *Для писем:* 220123, Минск, а/я 135

Издательство «АВЕРСЭВ» — в помощь педагогам, школьникам и студентам

ХИМИЯ

Тетрадь для практических и лабораторных работ по химии для 8 класса

О.И. Сечко

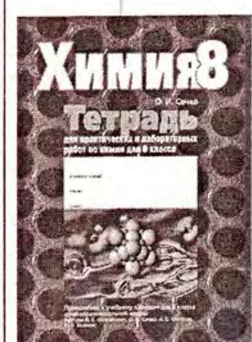

Тетрадь составлена автором учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.

В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.

Данная тетрадь предназначена для учащихся 8 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Сшытак для практычных і лабараторных работ па хіміі для 8 класа

В.І. Сячко

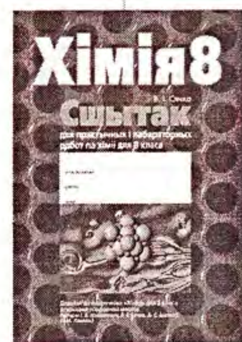

Сшытак складзены аўтарам падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.

У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.

Гэты сшытак прызначаны для вучняў 8 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Тетрадь для лабораторных и практических работ по химии для 9 класса

О.И. Сечко, Е.И. Шарапа

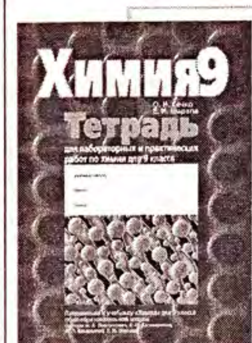

Тетрадь составлена авторами учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.

В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.

Данная тетрадь предназначена для учащихся 9 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Сшытак для лабараторных і практычных работ па хіміі для 9 класа

В.І. Сячко, А.І. Шарапа

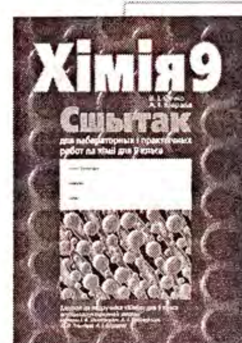

Сшытак складзены аўтарамі падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.

У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.

Гэты сшытак прызначаны для вучняў 9 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Тетрадь для лабораторных и практических работ по химии для 10 класса

О.И. Сечко

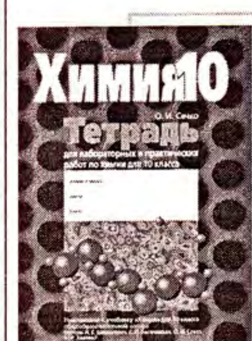

Тетрадь составлена автором учебника по химии и ее структура соответствует учебному пособию.

В тетради предлагаются рациональные и эффективные способы оформления работ, которые существенно облегчат труд учащихся и преподавателей.

Данная тетрадь предназначена для учащихся 10 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Сшытак для лабараторных і практычных работ па хіміі для 10 класа

В.І. Сячко

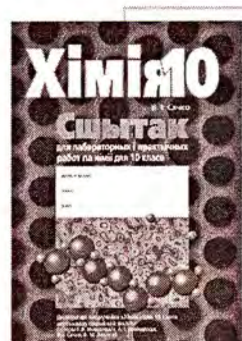

Сшытак складзены аўтарам падручніка па хіміі і яго структура адпавядае вучэбнаму дапаможніку.

У сшытку прапануюцца рацыянальныя і эфектыўныя спосабы афармлення работ, якія істотна аблегчаць працу вучняў і выкладчыкаў.

Гэты сшытак прызначаны для вучняў 10 класа агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання.

Химия
Краткий справочник школьника

В справочнике обобщаются и систематизируются сведения по курсу неорганической и органической химии. Это достигается выделением основных понятий, положений, фактических данных в виде кратких определений, таблиц. Благодаря такой форме изложения пособие включает большой объем справочных данных, удобных для использования и сравнения, систематизации полученных знаний и закрепления изученного материала.

МАТЕМАТИКА

Математика
Школьный курс. 5—11 классы

Книга является пособием-справочником по математике для учащихся. Доступно и лаконично излагается теоретический и практический материал из школьного курса алгебры и начала анализа, а также геометрии. Книга может стать хорошим подспорьем при подготовке к экзаменам.

БИОЛОГИЯ

Пособия для 7, 8 классов общеобразовательной школы с русским языком обучения

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Дапаможнікі для 7, 8 класаў агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Тетрадь для лабораторных и практических работ по биологии для 7 класса

Н.Д. Лисов, О.В. Вербицкий, З.И. Шелег

Тетрадь для лабораторных работ и практических заданий по биологии для 8 класса

Н.Д. Лисов, З.И. Шелег

Сшытак для лабараторных і практычных работ па біялогіі для 7 класа

М.Дз. Лісаў, А.В. Вярбіцкі, З.І. Шэлег

Сшытак для лабараторных работ і практычных заданняў па біялогіі для 8 класа

М.Дз. Лісаў, З.І. Шэлег

ПРИРОДОВЕДЕНИЕ

Рабочая тетрадь по природоведению для 4 класса

Е.И. Шарапа, Л.З. Лисейчикова, В.В. Пугач, Е.В. Борцевская, А.Г. Яскович

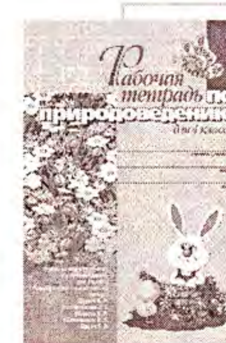

Пособие для 4 класса общеобразовательной школы с русским языком обучения

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

ФИЗИКА

Тетради для лабораторных работ по физике для 7, 8, 9 классов

Л.А. Исаченкова, Л.П. Егорова

Допущено Министерством образования Республики Беларусь

Допущено Министерством образования Республики Беларусь

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Тетради для лабораторных работ по физике для 7, 8, 9 классов составлены в соответствии с действующей программой по предмету и являются неотъемлемой составной частью учебно-методических комплексов, обеспечивающих изучение физики в школе.

В них представлен алгоритм выполнения лабораторных работ, который предполагает измерения и вычисления физических величин, построение графиков, умение делать самостоятельные выводы и давать обстоятельные ответы на контрольные вопросы.

Использование тетрадей сокращает и облегчает работу ученика и учителя при оформлении и проверке работы, освобождает время для выполнения творческих заданий.

Сшыткі для лабараторных работ па фізіцы для 7, 8, 9 класаў

Л.А. Ісачанкава, Л.П. Ягорава

Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь

Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Сшыткі для лабараторных работ па фізіцы для 7, 8, 9 класаў складзены ў адпаведнасці з дзеючай праграмай па прадмету і з'яўляюцца неад'емнай складанай часткай вучэбна-метадычных комплексаў, якія забяспечваюць вывучэнне фізікі ў школе.

У іх прадстаўлены алгарытм выканання лабараторных работ, які прадугледжвае вымярэнні і вылічэнні фізічных велічынь, пабудову графікаў, уменне рабіць самастойныя вывады і даваць абгрунтаваныя адказы на кантрольныя пытанні.

Выкарыстанне сшыткаў скарачае і аблягчае работу вучня і настаўніка пры афармленні і праверцы работы, вызваляе час для выканання творчых заданняў.

ИНОСТРАННЫЙ ЯЗЫК

Английский язык. Тесты по грамматике, аудированию и чтению + *кассета*

И.И. Панова, Е.Б. Карневская, Е.А. Мисуно

Пособие для подготовки к письменным экзаменам по английскому языку включает тесты по грамматике, аудированию и чтению, предназначенные для учащихся средних школ, гимназий, колледжей, а также для абитуриентов, поступающих в лингвистический университет и на гуманитарные отделения других высших учебных заведений, в которых английский язык изучается как основная специальность.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Английский язык. Книга для чтения. 10 класс
English Reader. Tenth form

А.В. Конышева

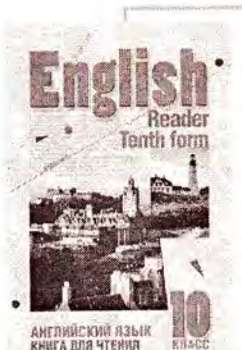

Книга содержит адаптированные рассказы известных британских и американских писателей. Представленные произведения сопровождаются краткими сведениями из биографии писателей. Кроме произведений прозы, представляется возможность познакомиться и с еще одной литературной формой — поэзией.

Рассказы снабжены пояснениями. В конце книги помещен англо-русский словарь.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Английский язык. Книга для чтения. 11 класс
English Reader. Eleventh form

А.В. Конышева

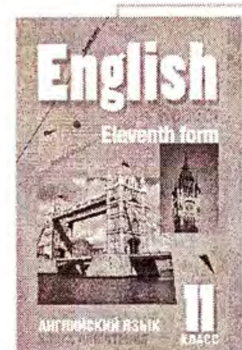

В сборник включены два адаптированных рассказа: Джеймса Олдриджа «Клетка от акулы» и Ринголда Ларднера «Семейное Рождество».

В рассказе «Клетка от акулы» повествуется о мужестве немолодого летчика Бена и его юного сына Дейва, оставленного матерью на попечение отца.

Во втором рассказе «Семейное Рождество» описываются взаимоотношения в семье между родителями и детьми. Действие происходит во время рождественских праздников.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Тексты и тесты для аудирования. 10—11 классы
Texts and Tests for Listening

А.В. Конышева

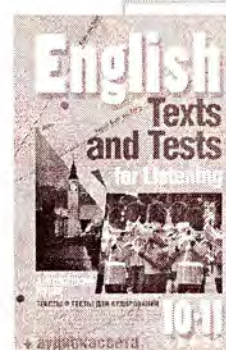

Сборник текстов по аудированию и тестов к ним предназначен для учителей средних школ. Он является приложением к учебникам по английскому языку для 10—11 классов (авторы А.А. Вейзе, А.В. Конышева). Рекомендуется для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков аудирования. Последовательность текстов строго соответствует тестам, приводимым в учебниках.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Рабочая тетрадь по английскому языку для 4 класса. *Чтение и письмо*

И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

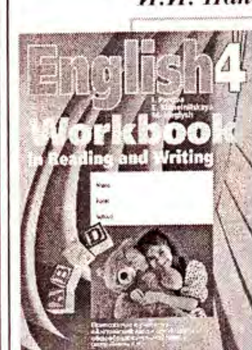

Данная рабочая тетрадь является дополнением к учебному пособию И.И. Пановой «English 4» для общеобразовательной школы. Рекомендуется для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков чтения и письма. Последовательность заданий и упражнений в тетради строго соответствует разделам учебника и является важным компонентом успешного изучения английского языка на начальном этапе.

Рабочая тетрадь по английскому языку для 5 класса. *Чтение и письмо*

И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

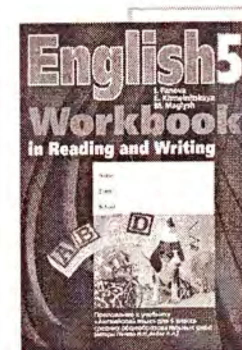

Данная рабочая тетрадь является дополнением к учебнику И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 5» для общеобразовательной школы. Рекомендуется для использования в работе по формированию и развитию устойчивых навыков чтения и письма. Последовательность заданий и упражнений в тетради строго соответствует разделам учебника и является важным компонентом успешного изучения английского языка на начальном этапе.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Рабочая тетрадь по английскому языку для 6 класса. *Чтение и письмо*

И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

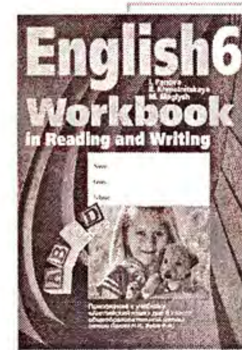

Данная рабочая тетрадь рекомендуется в качестве полезного дополнения к учебнику И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 6» для общеобразовательной школы. Тетрадь содержит упражнения по развитию устойчивых навыков чтения и письма, а также активизации грамматических структур в устной и письменной речи. Содержание учебного материала в тетради строго соответствует содержанию и последовательности разделов учебника и является его важным дополнением для успешного усвоения английского языка в школе.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Рабочая тетрадь по английскому языку для 7 класса

И.И. Панова, М.А. Маглыш, Е.А. Хмельницкая

Данная рабочая тетрадь рекомендуется в качестве полезного приложения к учебному пособию И.И. Пановой, А.А. Вейзе «English 7» для общеобразовательной школы. Тетрадь содержит упражнения, которые помогут научиться бегло читать, легко переводить, запоминать и употреблять новые слова, усваивать и активизировать грамматические структуры в устной речи и на письме. Содержание учебного материала в тетради строго соответствует последовательности разделов учебника и является его важным дополнением для успешного усвоения английского языка в школе.

Английский язык. Устные темы с упражнениями
English Topics (for perfect speaking)

А.С. Сушкевич, М.А. Маглыш

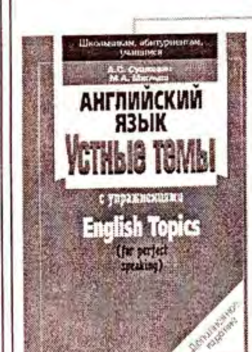

Сборник устных тем предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением английского языка, абитуриентов и всех изучающих английский язык. Предлагает широкий выбор программных тем и упражнений для самостоятельной работы по совершенствованию навыков устной речи.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Немецкий язык. Устные темы с упражнениями
Deutsch (mit Übungen)

О.М. Галай, В.Н. Кирись

Сборник устных тем предназначен для учащихся средних общеобразовательных школ, школ с углубленным изучением немецкого языка, абитуриентов и всех изучающих немецкий язык. Предлагает широкий выбор программных тем и упражнений для самостоятельной работы по совершенствованию навыков устной речи.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Добро пожаловать в мир английского языка
Пособие для родителей

Т.А. Басик

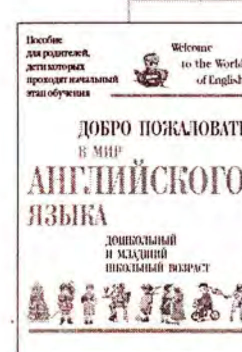

Программа обучения детей дошкольного и младшего школьного возраста, проходящих начальный этап обучения английскому языку, направлена на комплексную реализацию практических, воспитательных, образовательных и развивающих целей обучения, причем ведущая роль принадлежит практическим целям: научить детей общению, говорению на английском языке. Темы занятий соответствуют возрасту детей. Это «Давай знакомиться», «Покажи мне свои игрушки», «Мы играем в зоопарк», «Мы переходим улицу» и т. д.

Данные задания рассчитаны на родителей, которые дома, во время прогулки могут повторять с детьми представленную на уроках лексику, поэтому в помощь родителям дается перевод английских слов и выражений.

Английский язык. Уроки чтения. 1—3 классы
Правила, упражнения, скороговорки, сказки

А.С. Сушкевич, М.А. Маглыш

Книга представляет собой пособие по обучению чтению детей, начинающих изучать английский язык с подготовительного или пятого класса. Она может быть использована как справочник по основным правилам чтения и как книга для дополнительного чтения для учащихся общеобразовательных школ. Освоив материал пособия, учащиеся приобретут устойчивые навыки беглого выразительного чтения с полным пониманием прочитанного.

Рекомендовано Научно-методическим центром учебной книги и средств обучения Министерства образования Республики Беларусь

Все эти книги можно приобрести в книжных магазинах республики

По вопросу оптового приобретения книг обращаться: тел. (017)210-18-98; e-mail: aversev@solo.by; www.aversev.solo.by. *Для писем:* 220123, Минск, а/я 135

Галоўны рэдактар Аляксандр ГАЙДУК

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 0013, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-40-63; аддзелаў: школ6 адукацыйных інавацый — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі —36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Святлана МІЦКЕВІЧ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №4876
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Падпісана да друку 27.8.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.